

УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД

UKRAINIAN DIGEST

УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД

UKRAINIAN DIGEST

210 FIFTH AVENUE
SUITE 1102
NEW YORK 10, N.Y.

NEW YORK, U.S.A.
TORONTO, CANADA

Ч. 6 — 1961

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ
І СПВРОВІТНИКИ

О. Валинський
Й. Гірняк (*театр*)
С. Гординський (*мистецтво*)
інж. О. Дерев'янко
д-р Е. Жарський (*спорт*)
Р. Ільницький (*справи УССР*)
І. Керницький
В. Кравців (*література*)
Р. Купчинський
М. Курах (*військові справи*)
М. Понеділок
проф. Яр. Рудницький (*народівські справи, мова*)
М. Шлемкевич (*загальна редакція*)

М. Ольшанська-Стефанович -
«Бондарівна» - Обклад.
С. Федів (*літо-друк обкладинки*)
Українсько-Американська друкарня - 114 Ст. Маркс Плейс, Нью-Йорк

ВИДАЄ ВИДАВНИЦТВО
«УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД»

Весна кличе

„Чи хогемо, ги ні — ти наше світло, сонце!” I хогемо, ги ні, — українська душа, де вона не знайшлася б у широкому світі, ходить у світлі сонця України. Ось уривок листа нашого селянина з Англії: „Отак ми вийшли в світ і блукаємо по гужих дорогах. А вийшов я молодим, а тепер мені п'ятдесят років... Так пишу вам про своє життя в далекім світі, далекім від моого рідного села, від моого рідного Дністра...”

Весна тепер у нас, тут. I там, у далекій Україні, весна. Ale з тієї кров'ю скропленої землі i з її трагічної долі найбуйніше розпустились мабуть плакугі верби i плакугі берези. I вітер піднімає їх ніжне віття: — зелені рамена рідної

Published bi-monthly by
UKRAINIAN DIGEST
Subscription price: one year — \$ 3.90.
Your own and a gift subscription \$ 7.00.
Printed in U.S.A.

землі простягнуті до нас! I хотимо, ги ні, — ми далі живемо в тіні плакучих верб і плаучих беріз України.

Але не тільки сумовиті верби й берези ожили. Ось уривок листа селянського сина з Німеччини: — „В цю хвилину, коли пишу до вас, думки мої летять як птиці, що ім пора відлітати, так летять до рідного села. Там підгас свят я спогиває по весняній роботі під батьківською стріхою, що стояла серед цвітучих дерев. Там я прислухався до веселих гагілок, що зливались із гомоном воскресних дзвонів в одну гудову музичу. Впоєний нею, я забував недостатки й утому. Здавалось: — нема горя на світі! Напишіть мені, підкріпіть новими надіями в цей великий день Світлого Воскресення. Досі живу його спомином і я сьогодні покинув би все і пішов би за ним до своєї глиняної хати, хай і не освітленої електрикою, але теплим українським сонцем, обвітої полем, огорнутої пахучими цвітами...”

Це цвітуть сади в Україні і

з дерев спадають білі-вишневі і рожеві-яблуневі пелюстки. А вітер несе їх за сім гір і за сім рік і за океан. I наше серце і наша уява піднімають ті розкинуті коси України, і вони оживають у наших листах і велиcodніх споминах.

А „темний ряд евангельських історій Звуглить як низка тонких алегорій...”

Не дзвонили й цього року велиcodні дзвони в Україні. Але весна, як благообразний Йосиф, плащаницею свіжого морогу, перетканого білими пролісками і синім рястом, сповіває мовгазну Україну. Плоття уснула яко мертві... Черешні й груші, мироносці в білих, квітчастих хустках, приносять у дарі свої пахугі скарби — Ій, у гробі советському, комуністичному положений і сторожею ворога стежений.

А нетерпелива туга прядедоспівеє дальшу евангельську історію про тривожний світанок, про відвалений нагробний камінь і про неминує воскресення правди, любові і свободи...

... Коли

Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось таки колись!

ШЕВЧЕНКО - МИСТЕЦЬ

Написав Святослав ГОРДИНСЬКИЙ

ШЕВЧЕНКОВЕ полум'яне слово великою мірою притемнило його малярство. А все ж ми ніяк не повинні забувати того, що Шевченко був за професією мистець-маляр, що він віддавав свой творчості багато часу і серця, називаючи своє малярство „найблагороднішою частиною свого бідного існування”. У своїх прозових творах і листах він часто і захоплено пише про малярство і зв'язані з ним творчі проблеми, тоді як

у відношенні до поезії він дуже дискретний. Проте в минулому сторіччі Шевченкова поезія так затінила його малярство, що воно розглядалося радше як вартісна особиста пам'ятка по поетові. Справжнє зрозуміння Шевченка-мистця належить нашому століттю, в якому зібрано і вивчено його мистецьку творчість і відкрито, що він — один з передових творців українського мистецтва.

Мистецька карієра Шевченка

назагал добре відома, для чого багато відомостей дав сам Шевченко у своїй повісті „Художник”. Проте це тільки повість, де не одне упрощено або зідеалізовано. Но ві досвіди показали, що, напр., кімнатний мальяр Шираєв, в якого Шевченко у своїх петербурзьких часах був помічником, був собі не звичайний мальяр кімнат та парканів, а виконував і велики заставлення за зразками, затвердженими Академією. Тут Шевченко мусів запізнатися з гравюрами з великих творів класичного мистецтва, так, що до Академії вступив він (зараз на другий день по визволенні з кріпацтва, 22 квітня 1838 р.) не з порожніми руками. А втім, „великий”, як його називали, Карл Брюллов (з французької знімченої родини), світоч тогочасного мистецького Петербурга, пізнався на його рисунках ще далеко до його вступу в Академію. Шевченкові твори того часу — даніна академізму, тому напрямкові, що намагався бачити сучасність очима минулого краси греко-римського і ренесансового світу. Але для нас важливе що інше, а саме те, що Академія в Петербурзі мала сильні українські традиції. Першим її ректором за цариці Катерини був А. Лосенко і тут професорували такі великі мистці, як Д. Левицький і В. Боровиковський, оба знамениті і безконкуренційні тоді в російській столиці портретисти. Два останні жили в Петербурзі ще в 20-их рр. і Шевченків класицизм зовсім природно сднався з традицією його попередників.

Шевченко отримав в Академії

добру і солідну освіту і вже тоді рвався до українських тем („Циганка”, „Катерина”) і м. і. просив письменника Гр. Квітку-Основ’яненка прислати йому український

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій:
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!
Як понесе з України
У синес море
Кров ворожу... оттоді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... А до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великий,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'януть
Незлім тихим словом.

народний стрій. Перелом у його творчості настав з його виїздом в Україну навесні 1845 р., де на дальший плян відійшли вивчені в Академії зразки і верх узяла безпосередня зустріч з життям. Це був

одночасно період, коли Шевченко, побачивши страшну українську дійсність, вибухнув поемами „Розрита могила”, „Великий льох”, „Суботів”, „Сон” і „Кавказ”, тво-

DIG MY GRAVE

*Dig my grave and raise my barrow
By the Dnieper-side
In Ukraina, my own land,
A fair land and wide.
I will lie and watch the cornfields,
Listen through the years
To the river voices roaring,
Roaring in my ears.
When I hear the call
Of the racing flood,
Loud with hated blood,
I will leave them all,
Fields and hills; and force my way
Right up to the Throne
Where God sits alone;
Clasp His feet, and pray...
But till that day
What is God to me?
Bury me, be done with me,
Rise and break your chain,
Water your new liberty
With blood for rain.
Then, in the mighty family
Of all men that are free,
May be, sometimes, very softly
You will speak of me?*

Переклад Е. Л. Войнич

рами що незабаром круто повернули життєвий шлях поета і мистця. Замість виїзду на дальші студії до сонячної Італії, він опинився у петербурзьких казематах і в Орській кріпості, з власноручною

царською забороною писати і малювати. Це останнє Шевченко відчув особливо дошкульно і пізніше у „Щоденнику” він писав: „Трибунал під предсідництвом самого сатани не мігби видати такого холодного велюдського присуду, а бездушні виконавці засуду виповнили його з обурливою точістю. Авг'уст-поганин, засилаючи Назона (Овідія) до диких ґетів, не заборонив йому писати й рисувати, А християнин Н(иколай) заборонив мені одне і друге”.

Ми знаємо, що в рр. 1850-57 Шевченко як поет зовсім замовк, бодай до нас не дійшов ні один його вірш з того часу. Але як митець він, не зважаючи на заборону, був безпереривно творчий. Він зрисовував реально ті вбогі мотиви, що йх давала пустиня (самотні дерева, скелі, береги моря, намети і постаті киргизів тощо). Під хінець заслання він поривається на сміливий задум — цикл малюнків до „Блудного сина”, в яких майстерно, як може ніде в тодішній царській Росії, зображені імперію з її солдатчиною, казармами, тюрмами і психологічними портретами вибитих з нормальної життєвої колії людей.

В все ж виринає заєдно проблема: який унутрішній зв'язок між Шевченковою поезією і мальстромом? Що їх об'єднує чи роз'єднує? Чому він не ілюстрував своїх власних творів, не залишив нам змальованих ним самим Івана Підкови, гайдамаків, Яреми, Тараса Трясила, Прометея? Відповісти на ці питання це значило б писати цілу довгу психологічну студію, яка б основно з'ясувала душевний світ

мистця, його оточення і матеріальні обставини. При всьому нашому багатому шевченкознавстві, така основна студія в нас ще не написана, бо автором її повинен бути філософ, психолог і мистецтвознавець в одній особі. Ми можемо тільки ствердити, що Шевченкова поезія була динамічна, а малярство радше статичне, споглядальне. Напр., Шевченків малюнок „Пожежа в степу” (1848 р.) — реальне зображення баченого і пережитого, але цей сам мотив степової пожежі у вірші „У Бога за дверми лежала сокира” набирає апокаліптичних розмірів:

...А з яру
Встає пожар, і диму хмара
Святеє сонце покрива.
І стала тьма, і од Уралу
Та до Тимгіза, до Арапу
Кипіла в озерах вода,
Палають села, города,
Ридають люди, виють звірі
І за Тоболом, у Сибірі
В сміяхах ховаються...

Ми тут бачимо, як конкретний образ пожежі в степу здинамізувався, перескочивши від реальноГО в царину ідей. Можна б сказати, що цей процес не був ясний і самому Шевченкові; в „Журналі” він так і признається, що його поезією володіє „покликання” і додає: „Дивне, однаке, це всемогутнє покликання. Я добре знав, що малярство — моя майбутня професія, мій хліб насущний... та замість того я компонував вірші”. Може, власне, свідомість розмежування цих двох ділянок його творчості казала йому втримувати автономність кожної з них і їх над-

TESTAMENT

*Kiedy umre, to na wzgórzu
Wzniescie mi mogiłę,
Pośród stepu szerokiego
Ukrainy milej.
Aby łany rozłożyste
I brzeg Dniepru stromy
Można było widzieć, styszeć
Jego grzmiące gromy.
Gdy uniesie z Ukrainy
Do sinego morza
Wrazą krew... dopiero wtedy
I łany, i wzgórza —
Wszystko rzucę i uleczę
Do samego Boga,
Aby modlić się... aż dotąd
Ja nie uznam Boga.
Pochowajcie mnie i wstańcie,
I kajdany rwićcie,
I posoką, wrazą juchą,
Wolność swą obmyjcie.
Mnie zaś w wielkiej już rodzinie,
W kraju wolnym, nowym,
Pamiętajcie wsprzęcie czasem
Dobrym, cichym słowem.*

Польською мовою

Переклад Л. Пастернака

то не сплутувати.

Для нашої доби Шевченко-мистець великий тим, що він не тільки справді першорядний мистець, особливо в ділянці портрету і гравюри, але що він рано, як на свій час, злагнув істоту і потребу національного мистецтва. Бо, побіч його постійного намагання „поширювати любов до прекрасного й доброго”, він розумів, що „нація без власної, тільки її принадженої і характеристичної риси, по-

ЗАПАВЕТ

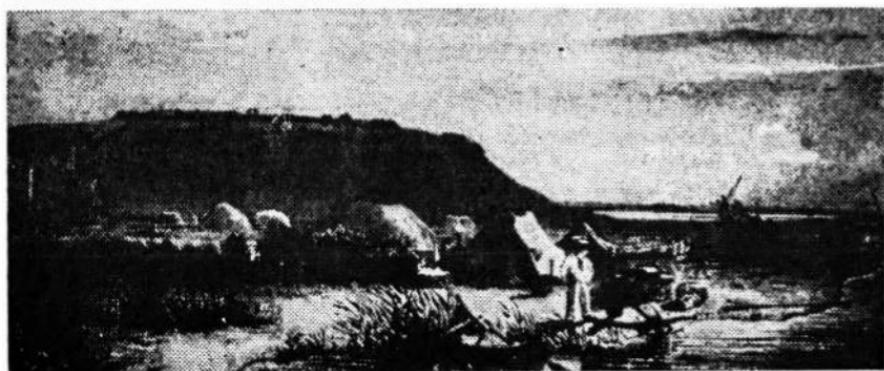
Як памру, дык пахавайце
Мяне на кургане,
Сярод стэпу шырокага
На Украіне слайнай,
Каб бяскрайнія разлогі,
І Дняпро, і кручы
Было відна, было чутна,
Як грыміць грымучы.
Як ён змые з Украіны
У сініе мора
Кроў варожу... Вось тады я
І поле і горы —
Усё пакіну, паляту я
Да самога Бога
Памаліцца... Да таго-ж я —
Не ведаю Бога.
Пахавайце, ды ўставайце,
Ланцугі парвіце,
І варожай злой крывёю
Волю акрапіце.
І мяне ў сям'і вялікай,
Сям'і вольнай, новай
Памянуць вы не забудзьце
Нязлым ціхім словам.

Білоруською мовою
Переклад Я. Купали

дібна до кисілю, і то кисілю без усякого смаку". Його постать, як мистця, на тлі нашого мистецтва 19 ст. стойть виразна і велика, і такою вона була б навіть тоді, коли б він не був ще й поетом.

SUMMARY. Shevchenko's inspiring poetry eclipsed his painting. His artistic heritage had to wait till the twentieth century before it was collected, studied and fully appreciated. Then came the realization that the greatest poetical genius of Ukraine was at the same time one of her famous painters.

Shevchenko himself was conscious of the fact that painting was his chosen profession. Poetry was imposed upon him by the force of his great destiny. Thus he lived in two separate worlds; his painting is restful and serene, — his poetry dynamic and turbulent. Painting liberated him from serfdom, poetry lost him that freedom, and forced him into exile. But it was his poetry that made Shevchenko the immortal leader of his nation.

Т. Шевченко. „Фортеця в Раімі”

**ВО ПОРА ЦЕ ВЕЛИКАЯ ЄСТЬ
У ЗАВЗЯТИЙ, ТЯЖКІЙ БОРОТЬБІ...**

I. Франко

Заклик до живих

Написав Микола ШЛЕМКЕВИЧ

ЗАВДАННЯМ цих рядків є бути спокійною розмовою з совістю живих українців на еміграції, без різниці їх політичних переконань, українців, для яких справа духовного і державного визволення батьківщини не стала тільки святочною фразою, яку забуваємо в будні. Тому залишими на боці все те, що нас у минулому ділило і тепер ділить, щоб зупинитись на тому спільному, що всі визнаємо і на чому всі погоджуємося сьогодні.

Коли ми знайшлися поза межами батьківщини, ми завжди згадували поле бою зsovетським окупантам, на якому ми, і тільки ми, велика еміграція 1940-х років, сперта на численні громади раніших еміграційних хвиль, могли б виступати як дієва армія України. Те поле бою — це отіння світу. Історичні події останніх років

доказують, що воно, те поле боротьби, тепер набирає особливої ваги. Проти найвищої інстанції тієї опінії світу, проти Об'єднаних Націй, не сміють виступати найбільші потуги. З нижчими органами тієї опінії, верстатом, де вона народжується і оформлюється, з пресою, справочниками, публіцистично-науковими концепціями рахуються найвищі достойники світу, що рішують про його вигляд і долю.

А тепер оте питання нашої совісти: — як виглядаємо ми на цьому полі бою?

Було б несправедливо сказати, що тут нічого не зроблено і що не було ніяких успіхів. Наші репрезентації, загальні і красні, політичні, наукові, мистецькі — своїми виступами і своєю працею причинилися до того, що в цю найтяжчу конъюнктуру коекзистенції

все ж таки ім'я України й П державницькі прямування не пропадають у темряві повного забуття. Однаке та сама справедливість і тверезість вимагають признатись, що всі ті почини окремих організацій і окремих людей — доривочні, несистематизовані, пришадкові і часто, досить часто, не на такому рівні, який потрібний для переконування інтелектуальних і політичних верхів світу. Справедливість вимагає ствердити, що на всі ті почини суспільство зуживає тільки незначну, зовсім дрібну частину своєї енергії і своїх засобів у порівнянні з тим, скільки витрачає їх на внутрішні розгри і свари, і на особисту життєву догоду. Не бачимо на тому полі бою суцільно організованої армії, але — як колись в Україні — отаманські загони, і особисті, хай і пляхетні, але неупорядковані, іноді сумнівної цінності, спорадичні виступи.

І можна дивуватись і сумувати: — стільки говоримо про консолідацію, а саме в ділянці, де ми всі однозгідні, в ділянці відсічі ворожим псевдоінформаціям і в ділянці правдивої інформації про Україну, отже де сконсолідована праця можлива, там саме спроб консолідації не бачимо. А в цій роботі не може бути ні слина, ні юдея, немає східняків і західніх, немає православних і католиків, немає бандерівців, угаверівців, мельниковівців, урдепівців, ундесівців, соціялістів і т. д., тільки є справді і широко самі українці в спільному зусиллі.

Як жеж бути? Ми переконані, що настала та „велика пора у

завзятій тяжкій боротьбі”, та остання пора вийти в поле упорядкованими рядами і з упорядкованою й передуманою акцією. І тому передаємо короткий нарис організації тієї акції суспільству, його думці і — маємо надію — його співпраці.

Початок і дію уявляємо собі так: — твориться окрема організація, і — не прив'язуючи великої ваги до назви і не вважаючи її єдино можливою і найкращою — для упрощення дальше називатимемо ту організацію Публіцистично-науковим Інститутом. Свою працю розгортає бі він, виходючи з скромних, подекуди експериментальних, початків. Приглядається головним спрямуванням праці того Інституту.

Першою річчю було б визначити для початку якесь невелике число пресових органів світового значення в Америці, Англії, Франції, Німеччині. Не є великою трудністю знайти відповідну, зорієнтовану на людину-кореспондента, який взяв би на себе завдання систематично стежити за одною з тих газет, за одним журналом. Для прикладу, хтось кожного дня перевіряє Нью-Йорк Таймс, чи в Парижі якийсь означений орган, так само в Лондоні, чи в котрійсь із німецьких чи італійських столиць. Він вирізує статті, замітки, які відносяться до української проблематики і проблематики європейського Сходу. Так на початок обмежуємося тільки до цього. Ті вирізи присилає до Інституту, де вони порядкуються за науковими методами. Таким чином постає

упорядкована збірка інформацій про Україну, які появляються в низці рішальних для опінії світу органах преси. Це справа особливої цінності для нашої науки, публіцистики й політики. Нині ходимо навмання...

Далі Інститут вибирає з тих вісток деякі, на які треба реагувати. Іноді тільки чеснотствою подякою для зазначення, що українське суспільство не байдуже до добрих інформацій. Іноді доведеться виправляти припадкові неточності, іноді треба спростовувати свідоме викривлення правди, підсунене тими, що зацікавлені в баламученні світу в українських справах. Але щоб ті виправки і доповнення були на відповідному рівні, Інститут порозумівається з своїми співробітниками-науковцями, спеціалістами даної ділянки, і просить їх дати готові виправки чи матеріали для них. Інститут відсилає їх до органу, в якому друкувалась фальшивана інформація і прохаче помістити вияснення, щоб виправити помилку і несправедливість. Можна припинити, що частина з таких виправок буде надрукована, а це при систематичній того роду обслузі поважних органів створить атмосферу співпраці і довір'я до Інституту, як джерела добрих інформацій. Але і частина, що не побачить світу, дастъ редакції і вдумливому коментаторові добрий матеріал для мислення і може стринає їх від дальших подібних помилок.

Другим великим завданням Інституту буде знову вибрати і устійнити зразу скромний список найважніших світових енциклопедій і справочників, і переглянути в них

гасла, що безпосередньо чи посередньо відносяться до України. Вчені і мистці, які на власну руку вже пробували посылати до славних енциклопедій такі виправки, і доповнення, діставали приязні подяки і обіцянки, що при нових виданнях прислані їм матеріали будуть використані. Можемо мати надію, що все ж у якісь бодай мірі поважні матеріали, постачувані Інститутом, впливатимуть на зміст гасел в тих енциклопедіях, із яких черпають інформації рішальні чинники світу. І мусимо пам'ятати, що сьогодні ті енциклопедії страшенно засмічені просто абсурдними вістками про Україну. Порівняйте те, що подає славний французький Nouveau Larousse Universel, 1949 на стор. 988 під гаслом „Україна”.

...Політична індивідуальність України „відродилася в листопаді 1917 р. у формі Української Народної Республіки і з того часу зазнала багато перемін. До неї вдерлися більшевицькі армії, потім німці 1918 р. — 1919 р. українська держава боролася найперше з поляками, потім із більшевицькими росіянами, яких врешті у вересні прогнав із Києва Денікін. Тоді спалахнули внутрішні бої між Денікіним і Петлюрою, і цього останнього побито; потім проти більшевицькі сили Денікіна і Колчака почали війну проти Брангеля; вкінці переміг більшевицький рух і Україна 1923 р. прийняла соцістську державну форму, вступаючи до СССР. 1941 р. німцям не вдалася спроба воскресити українську державу. Занята військами Осі, країна була визволена росіян-

нами 1943-1944 рр.".

Колчак 1919 р. в Україні! Денікін із Колчаком разом у війні проти Врангеля! Україна 1941 р. „визволювана” німцями від росіян, і 1943 р. „визволена” росіянами від німців! Війна між Добромією Денікіна і армією УНР під проводом Петлюри, як „внутрішня” українська справа (з таким самим правом можна б війну німецьких армій із військом де-Голя назвати „внутрішньою” французькою справою!) — все те, делікатно висловлюючись, нісенітници. Але яке враження дістає про нас чужинець, читаючи таку довідку в одному з дуже авторитетних видань??!

Третє завдання на початок — це систематичне слідкування за більшими публіцистичними і науковими творами, що відносяться до історії України, сучасного стану і дальших перспектив. Це особливо важна справа, бо ті твори орієнтують людей, які студіюють ті речі не тільки з теоретичного зацікавлення, але і з практичного обов'язку. На цій літературі виховуються дипломатичні представники, а м б а с а д о р и, секретарі, посольств і місій, информатори урядів. Інститут мусить старатися скласти бібліографічний покажчик і мати книго збірню головних цього роду праць, що при співпраці наших кваліфікованих бібліотекарів не є аж надто трудною і коштовною річчю, а чого — трохи болюче признається — досі у нас немає. І тут ходимо напотемки... Інститут спонукуватиме учених до того, щоб вони в нашій і чужій пресі рецензували ті твори. Інститут замовлятиме необхідні рецен-

ції. Такі на високому науковому, че пропагандивному, рівні обговорення творів, посылані від Інституту авторам і часописам, знову створювали б зв'язки і співпрацю з інтелектуалістами світу, що вглиблюються в східно-европейську й українську проблематику, і помогли б віправити не одну помилкову думку, не один фальшивий погляд на історію і сучасні прямування України.

При кінці кожного року Інститут вдав би свій Збірник і в ньому передруковав би в мові оригіналу всі ті фальшиві інформації про Україну і всі коректури, зроблені співробітниками Інституту; помилки в енциклопедіях при українських гаслах із проектами правильних гасел; рецензії творів про Україну і Схід Європи, друковані в нашій і чужій пресі. Такий Збірник розіславлений до великих редакцій, наукових установ і т. п. робив би свою роботу. Він пригадував би речі, які пропадають у щоденниках і тижневиках. Редакціям, які фальшиво інформують, особливо ж тим, які не вважають обов'язком пристойності спростовувати фальшиві інформації, такий Збірник був би вічною пригадкою, що правду не можна вбити мовчанням і що спростування, вислане до редакцій і кинуте до коша, цим самим не пропадає безслідно, але йде на розгляд інших редакцій і до уваги поважних наукових дослідників. Для нашого ж суспільства такий Збірник був би не тільки цікавою лектурою, але і щорічним звітом із праці Інституту, далеко більш пророчистим ніж порожня газетна реклама.

Це три перші й основні завдання такого Інституту. І ми свідомо обмежуємо їх на початку тільки до дефензивних цілей. Але скаже хтось; скласти плян це легко, і на пляни ми багаті. Так само багаті ми на установи, які творимо над міру і які згодом стають фікціями. Тож зупинімся над питанням, чи треба задля названих цілей творити нову установу, коли маємо вже «політичні, наукові і літературно-мистецькі організації. Еважаємо, що не було б доцільно формально з'язувати такий Інститут із політичними репрезентаціями, як Державний Центр УНР, УККА, КУК і т. п. Така пов'язаність зразу насуvalа б підозру пропаганді і утруднюvalа б доступ до наукових і публістичних кіл світу і підривала б довір'я. Світ пересичений агітаційним криком і пропагандивними однобокостями. Тому треба старатись по можливості уникати всяких підозр у тенденційності. Ясно, що Інститут повинен працювати в зв'язку і порозумінні з тими репрезентаціями, але не повинен бути їх прибудівкою. А вже було б згори присудом на повну невдачу, коли б **такий** Інститут став залежним знаряддям якоїсь партії.

Інакше з науковими централями і літературно-мистецькими об'єднаннями. Вони мають свої окремі цілі. Великі творчі і організаційні подвиги, як Енциклопедія Українознавства, що Її видає НТШ в Європі, видання УВАН в ЗДА: „Свята Софія” Повстенка, Огляд української історіографії Д. Дорошенка — О. Оглобліна, Історія української літератури Я. Чижевсько-

го, маллярські вистави — все те має неоціненне значення, особливо тепер, коли Україна духовно скована. Всі ті твори українського духа — це в руках Інституту великий аргумент ad oculos і це невичерпне джерело для праці Інституту. Але ті наукові і мистецькі організації повинні далі зосереджуватись на своїх творчих цілях, тоді як Публістично-науковий Інститут перейняв би критично-полемічні завдання і їх організовував би. Ясно, що між Інститутом і науковими і мистецькими установами, українськими редакціями, зокрема тими, що пильно студіюють стан і розвиткові тенденції сучасної України, мусить заінсувати якнайтісіша співпраця. Треба б подумати, чи не було б доцільно, щоб наукові централі спонсорували Інститут, щоб Інститут працював під їх покровом, під їх *summis ausspiciis*.

І ще одне питання, об яке не раз розбиваються і найкращі задуми і почини. Це питання фондів.

Тут зразу треба зазначити, що вони не мусять бути особливо високі, зокрема на початку, поки суспільство ще не бачитиме вислідів праці і тому ставитиметься обережно до ідеї після стільки різних фантазійних і невдачних поривань. А все ж фонди конечні. Треба хоч однієї-двох осіб уже на самому початку, щоб усі справи пустити в рух і вести їх упорядковано. Також не можна вимагати від учених, літераторів, публістів, від перекладачів на чужі мови, щоб вони — звичайно ледве пробиваючись у житті — безплатно давали свої статті, замітки, відповіді, рецензії, і

то на високому рівні. Але мусимо брати до уваги і сказати це на честь нашим інтелектуалістам і на меншу славу суспільства, що науковці, письменники, мистці працюють у нас на найнижчих заробіткових ставках і привикли до жертвенної праці духа в бідності. Тож за свої, на можливо найвищому рівні тримані речі вони не вимагатимуть на найвищому рівні триманих гонорарів...

На початок цієї праці треба б частини, скажім докладніше: зовсім малої частини того, що коштує одна тільки конвенція одного тільки асекураційного союзу, частини того, що збирає на свої щорічні видатки одна тільки пересічна парохія, або того, що в одному тільки більшому центрі літнього дозвілля пропускається за одну неділю... Це на початок. А далі ми не сумніваємося, що коли розгорнеться праця Інституту і докumentуватиме себе інформаціями і спростуваннями в чужомовній пресі, в світових енциклопедіях, і вкінці видаваними що року Збірниками, тоді все суспільство зрозуміє значення тієї роботи, тієї „завзятої і тяжкої”, але систематичної вже і розумно веденої боротьби, і легко дасть засоби для її продовження.

Коли б — (не хочемо вірити!) — коли б усе ж через брак невеликих у порівнянні з ціллю фондів не було можливо ту працю, те основне завдання нашої еміграції, виконати, тоді без фарисейського перекидування вини з плечей на

плечі, мусіли б ми отверто сказати собі, що великі слова про боротьбу за українську правду, за духове і державне визволення батьківщини — це не живі ідеї нашого суспільства, але vox et prae-terea nihil, порожній звук, фраза без значення, самоомана і внутрішня брехня.

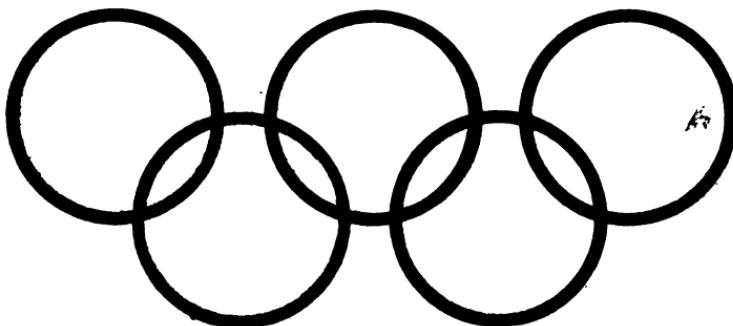
Читачу і Приятелю! Коли прочитавши ці рядки, цю розмову з нашою громадською совістю, скочеш доброю думкою причинитись до здіслення зазначеніх ідей, напиши до нас! Але завжди пам'ятай: — тільки ті слова і та порада мають цінність, за якими стоятиме готовість чинної співпраці. Vivos voco!

SUMMARY. One of the gravest duties of Ukrainian emigrants in the free world is the informing of world opinion about the Ukrainian struggle for spiritual and national freedom. The enemies of Ukraine, especially the present occupant — Moscow, and all her allies deform the truth, and furnish completely false data to the most important encyclopaedias and publications of the free world. Therefore it is imperative to establish a separate publicist and scientific institution, with the sole aim of systematically studying all international scientific and political publications, as well as the press, correcting these errors and false information, and supplying them with scientifically based material about Ukraine.

В сьогоднішній світовій ситуації інформація про Україну, її боротьбу за державну і духову свободу, інформація ведена систематично, продумано і на високому рівні — це головний відтинок визвольного фронту.

ЗАВЕРШЕННЯМ КОЖНИХ ОЛІМПІЙСКИХ ПРИЦ — ЦЕ МАРАТОНСЬКИЙ БІГ НА ДИСТАНСІ 42.195 М. ХОЧ ВІД ПЕРШИХ ОЛІМПІЙСКИХ ПРИЦ У 1896 Р. МАРАТОНСЬКИЙ БІГ УСЕ ВИКЛИКАВ НАЙВІЛЬШЕ ЗАЦКІВЛЕННЯ — А РІВНОЧАСНО ПРИНОСИВ І НАЙВІЛЬШ ТРАГІЧНИХ МОМЕНТІВ — ПРОТЕ НАЙВІЛЬШ СЕНЗАЦІЙНИМ БУВ МАРАТОН ОСТАННІХ ПРИЦ В 1960 Р. У РИМІ, ДЕ „ЗІРКА ЕТІОПІї“ БІГУН АБЕБЕ БІКІЛЯ, ПЕРЕБІГ ТИХ 42 КМ... БОСОНОЖ.

БОСОНОГИЙ МАРАТОНЕЦЬ

РІМ. Від Аппія сяє у світлі прожекторів. Сутінки літнього вечора спустилися над містом на Тибрі. Надійшла остання стадія олімпійського маратонського бігу. І от у світлі прожекторів вирізняються дві фігури — два темношкірих бігуні, які борються за олімпійський лавр перемоги.

Ім'я того, хто біжить другим, під номером 185, відоме багатьом. Це марокканець Абдесселем бен Раїді. Вісті про його блискучі резуль-

тати на стайерських дистанціях вже давно прийшли з-за моря, їх знає багато фахівців. А хто ж перший? Хто цей стрункий, чорний, як смола, спортсмен, що носить номер 11? Досить заглянути в офіційну програму Олімпіади, щоб дізнатись, — це Абебе Бікіла з Етіопії. Проте ніхто не знає цього імені, ніхто нічого не чув про худорлявого, високого на зріст, з тонкими ногами спортсмена, який босоніж напрочуд легко долає метр

за метром виснажливу маратонську дистанцію.

А от і Тріумфальна арка. Знову в світлі прожекторів з'являється фігура спортсмена з номером 11 на грудях, але тепер за ним нікого не видно. Де ж його „тінь” — марокканець Раді? Виявляється, що коли бігуни вже подолали сорок кілометрів, швидконогий Бікіла ще більше посилив темп, відірвався від свого конкурента і першим закінчив дистанцію. 42 км. 195 м. він пробіг за 2:15.16,2. Це кращий час з будь-коли показаних на офіційльній першості при старті і фініші на одному місці. А переможцем у цій боротьбі вийшов простий етіопський солдат Абебе Бікіла. Здобута ним золота медаль була чудовим подарунком спортсмена його далекій батьківщині.

Бікіла народився в містечку Могут в Етіопії в серпні 1932 р., зрост його — 1 м. 76 см., а вага — 58 кг. Після закінчення Олімпіади його ім'я переходить з уст в уста. І тільки на батьківщині героя лише через кілька днів стало зрозумілим все значення здобутої ним перемоги. А в перші дні тут можна було почути такі розмови: „Віг на 42 кілометри? Що ж тут особливо-го? В Етіопії у дні свят пробігають і більші дистанції і до того ж у складніших умовах...”

І от Бікіла повертається на батьківщину. Коли він приїхав до Аддіс-Абеби, здавалось, що все місто стало на ноги. Його вітають вигуками, його осипають почестями і відзнаками, поети складають вірші, присвячені новій зірці на міжнародному спортивному небі. Імператор Етіопії Гайле Салассі вішає

на його груди поруч з олімпійською медаллю почесний орден країни „Зірка Етіопії” і присвоює Бікілі звання ефрейтора гвардії.

В народі Етіопії його приклад знайшов багато послідовників. Тисячі молодих людей тренуються на вулицях і шляхах країни, щоб стати такими, як Абебе Бікіла. На сторінках світової преси з'являються легенди про незвичайну витривалість і фізичні якості солдатів імператорської гвардії Етіопії. Вигадки і правда змішались, іх важко було розрізнати. І от, щоб встановити істину, до Аддіс-Абеби за дорученням французького журналу „Спорт е ві” виїжджає екскрекордсмен світу з бігу на 1000 м. Марсель Гансен.

Виявилось, що людина, яка виграла олімпійський марафон, втративши лише 350 грамів ваги, у значній мірі зобов'язана своїм вмінням чудовому тренеру команди — фіну О. Нісканену, на якого покладено також фізичну підготовку імператорської гвардії. В 1958 році Нісканен познайомився з новим солдатом з амхарського племені Абебе Бікіла. Досвідчене око фахівця помітило талант темношкірого спортсмена. І коли під час змагань до олімпійських ігор на трасі, значно складнішій, ніж у Римі (з різницею висот 259 м., на висоті 2,5 км. над рівнем моря), він показав 2:21.33,0 — тренер повірив в успіх свого учня.

Настав час зливних дощів (весна і літо), і Нісканен з своїм підопічним перебралися на берег моря, де клімат більш сприятливий. Насамперед тренер тут збудував справжню фінську баню, і Бікіла

почав тренуватись так, як фінн й шведи в лісах своїх північних країн. В основу тренувань був покладена модернізована метода, якої додержує тепер багато стайєрів світу.

Немало часу присвятив спортсмен гімнастичним вправам і заняттям з штангою невеликої ваги.

О. Нісканен сказав про свого учня: „Біг босоніж робить його крік більш легким і природним. Тільки, якщо траса пробігу може пошкодити ноги, Бікіла користується туфлями, але це помітно позначається на легкості, невимушеності його бігу”.

Перед Олімпіадою Бікіля тренувався поперемінно у взутті і без нього, бо Нісканен хотів встановити, який біг для олімпійських ігор найдоцільніший. Виявилося, що Бікіла у взутті бігав 30 км. щось на 45 сек. повільніше. Рішення бігти олімпійську дистанцію босоніж прийшло тільки в Римі. Етіоп перед початком змагання добре ознайомився з дистанцією, пробіг її метр за метром, і тоді тільки вирішив, що стартуватиме босоніж.

Результат виступу Бікіли відомий. Він викликав захоплення у фахівців. Але люди, близькі до переможця, були не зовсім задоволені. Зокрема, тренер Нісканен заявив: „Він може ще швидше бігти”.

Цікавий епізод. Бікіля вважав своїм найнебезпечнішим суперником марокканця і тому добре запам'ятав його номер 26, зазначений в офіційній програмі. Але Раді виступав чомусь під номером 185. І це ввело Бікілу в оману. Він найбільше стежив за спортсменом під номером 26, а це був зовсім не небезпечний для нього суперник. Коли етіопа повідомили про помилку, він побачив свого справді найсильнішого противника... поруч і почав спурт. Можливо, що коли б не це, його результат був би ще ідеальним.

Бікілі нині 28 років. Для стайєра це вік невеликий, і тому можна ще багато чого чекати від спортсмена. Сам чемпіон про своє майбутнє міркує так: „Ви мене запитуєте, чи міг би я повторити свою олімпійську перемогу? Я сподіваюсь виграти марафон у Токіо”.

Світової слави драматична артистка Сара Бернард (між іншим: російська країтика порівнювала її з Заньковецькою), була славна ще своєю худощавістю. Дотепний критик писав у паризькому „Фігаро”: — „Вчора вечером, перед початком вистави, стояв я при входових дверях театру. Аж оце зайжджає порожній повіз. І хто висідає з нього? Сара Бернард!”

Пані купує ліжко. Купець пропонує одне з дорогої дерева, друге з мosaїку. Він особливо захвалює те друге.

— Подивіться, яке воно певне! На ньому вам нічого приключитись не може!

Пані подумала і казала прислати собі... ліжко з дерева.

НАПИСАВ
ВОЛОДИМІР
ВИННИЧЕНКО

НА тихій уличці в будиночку під каштанами жило собі двоє щасливих людей. Вуличка була коротесенька, як заклітчана (прикрита) каштановим гіллям шухлядка, що висувалася на головну вулицю. Гілля було лапате, коплате та таке густе, що тільки посеред улици сонце могло в полуцені дивитися в дзеркало асфальту. Будиночок же — як коробочка від сірників. А до коробочки ззаду пригорнувся собі трикутній садочок завбільшки з ніготь на мизинчику.

Зате щастя двох людей було таке велике, що все одно не змістилося б навіть у найбільшому палаці та найширокеннішому паркові.

Із збірки В. Винниченка: Пророк та невидані оповідання, Нью-Йорк, 1960, опублікованої Комісією для вивчення й охорони спадщини В. Винниченка при Українській Вільній Академії Наук у ЗДА.

А дійсне щастя, як відомо всім щасливим, є ніщо інше, як ота святість, що напі тати та мами споконвіку шукають у молитвах та на небі. Во дійсне щастя — любовне, веселе, щедре, добре і страх не любить не в книжках, а близько коло себе чужого нещастя. (Тому то молодість так і кидається разу-раз в саму гущавину людського нещастя і з самозабуттям гине в йому). От через цю саму святість і сталося в них знайомство з Білесенькою. (Вона тоді ще так не звалася). Раз уранці дуже ранесенько Нун тихесенько, щоб не збудити Ді, вийшла з своєї кімнати в садочок, щоб політи до схід-сонця посіяну травичку. У садочку було троє кущів бузини, один молодий каптанчик, гілля з сусіднього двору ялинки та пів кущика жовтої троянді. Опіт усе. Але Нун та Ді гарнесенько скопали землю попід тином, насадили квіток, посіяли травичку і щодня слідкували, як з землі витикалися тоненькі зубчики гребінців трави. Потім ті гребінчики розрослися в зелене, густе волосся, підстрижене іжачком. От це волосся й поливалося щовечора й щоранку.

Ді також прокинувся ранесенько і теж, щоб не розбудити Нун, тихесенько вийшов із своєї кімнати, щоб до схід-сонця політи зеленого іжачка.

Аж дивиться: Нун уже стоїть у садочку, — рожева, білонога, з заспаним жужмом золотого волосся на шиї. Віля ніг її стоїть лійка з водою, але Нун не поливає трави. Вона нахилилася до куща, простягла руку й ніжним,

благальним голосом кличе:

— Ну, йди ж! Ну, будь ласка. Ну, кицюю. Киці-киці! Ну?

Зачувши кроки Ді, вона обернулась і зляканим, обережним шепотом сказала:

— Ради Бога, тихесенько, тут кішечка.

Ді зразу ж став навшпиньки й підкрався до Нун.

— Де вона?

— Он під кущем. Вона боїться. Ну, йди ж, кицюю!. Киць-киць!

Кішечка, немов дождавшись самого хазяїна дома, не тільки не злякалася, а взяла та й вийшла з-під куща. Вийшла, підвела дотори голівку й жалібно, хрипко няякнула. Ді аж губи витяг наперед і брови підняв високо на лоба: так оце така кицюня?! Можна було подумати, що там під кущем сиділа бозна яка гарна та мила тварина, — такий бо благальний та ніжний був голос у Нун. А це щось брудне, кислогое, з набухлим животом, з паршами, струпами. Ді розсердився й спалахнув: то оце дожля вона боялася налякати?! Та його зараз же треба викинути звідси! Негайно, моментально! Щоб і духу його тут не було!

Але Нун, не слухаючи Ді, присіла біля дохляти, обережно, щоб, крий Боже, не злякати його, простягла руку й почала легесенько гладити по голівці.

— Ах, ти ж бідененька кицюня! Ах, ти ж нещасненька! Що ж це таке з тобою? Га?

Ді ще дужче спалахнув.

— Та що ти робиш. Нун?! Та до неї гайдко доторкнулись, а ти

гладиш! Ти заразишся від неї хворобами всякими. Покинь і вижени її зразу к лихій годині!

Але Нун, не слухаючи Ді й не боячись ніяких хвороб, тихенько гладила там, де не було струпів. А кіточка стояла й злегка вигинала спину й пискливо, хрипко няякала.

— Бідна кицюничка, хворенька, самотненка. Ти знаєш, Ді, її, мабуть, били, в неї на спині ранки. Її треба всю вимити теплою водою з борним квасом. А струпки змазати...

— Що? Ти хочеш її залишити? Та ще мити, мазати?

— Ну, звичайно, Ді. А хіба ти можеш її вигнати? Можеш? Правда?

— Та, розуміється, і можу, і вижену.

— Не вірю. Ти дивись, як вона на тебе привітно дивиться. Ти їй виразно вподобався. Й-Богу! Поки тебе не було, вона гі за що не хотіла вийти до мене з-під куща. А як ти з'явився, так зараз же вийшла. Правда, правда, ти ж сам бачив. І тепер, ти дивись, дивись, як до тебе задира голівку. Як же ти можеш її погнати? Та й за що? За те, що вона хвора та нещасна? А якби була гарненька, так ти б лишив?

— Ах, ах, сантименти, сердобольність! Відна кіточка, паршивенька, кислоокенька. А крім того, дозвольте вам, добродійко, сказати, що котів купати й мити не можна: вони не люблять води.

— Ми й не будемо купати! Тільки вимиємо легесенько теплою водою з борним квасом. Ти побачиш, яка вона стане гарненька, бі-

лесенька. Ти ж подивись: ні одної плямочки темної нема по шерсті, вся білесенька.

— Добра мені білесенька!

— Ну, правда ж, білесенька. От ти побачиш. Знаєш що, Ді? Біжи запали в кухні газ і постав на його каструльку з водою! Та не став ту, що з поламаним держальцем, бо держальце крутиться й каструлька перекинеться в тебе в руці. А я принесу її до кухні.

Ді знизав плечима.

— Та ти серйозно таки хочеш її лишити?

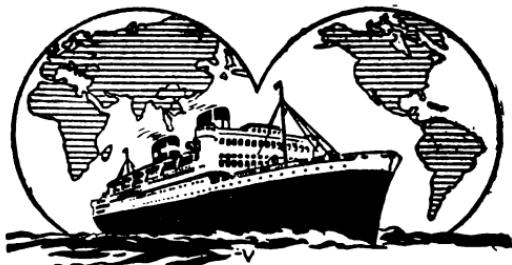
— Ну, а що ж нам з нею робити? Ти ж подумай: вона так довірливо прийшла до нас, а ми виженем її?

— Ну, що ж? — Ді глибоко, безнадійно зідхнув. — Я бачу, ти першого пацієнта хочеш мати? Будь ласка! Але як вона зараніше нас своїми паршами, то матимеш і ще двох пацієнтів. А є там якась каструлька, що не перекидається?

— Є! Зелена, череватенька. Налій її повну!

Ді щераз знизав плечима, глянув на кислооке дожля, що смирененько стояло та блаженно вигиналося під рукою Нун і пішов до кухні.

Зелений їжачок цього ранку лішився не политий, бо Ді спочатку варив воду, а потім бігав ув аптеку по ліки для кіточки. А Нун спочатку готувала для неї купіль, а потім шукала стару щіточку до рук. А потім обое мили свою приймачку. Ді в рукавичках тримав, а Нун легесенько ватою намоченою в воді, в милі, в борному квасі водила по шерсті. Дожля хрипко

Tel.: Algonguin 4-8779

**Туристичне бюро
KOWBASNIUK AGENCY
286 East 10th Street
New York 9, N.Y.**

- ЛЕТУНСЬКІ і КОРАВЕЛЬНІ ВІЛЕТИ до всіх частин світа.
- ТУРНЕ (TOURS) до західної Європи, Польщі, всіх частин СССР, Чехії, і т. д.
- СПРОВАДЖУВАННЯ Рідних і знайомих з Польщі, і з усіх країн світа.
- ГРОШОВІ ПЕРЕСИЛКИ до всіх частин Західної і Східної Європи та американські долари до Польщі, і т. д.
- УПОВНОВАЖЕНА АГЕНЦІЯ НА ПЕРЕСИЛКУ ПАКУНКІВ через: РЕКАО — до Польщі; НАСКОВА — до УССР; TUZEK — до Чехії.

Всякого рода обезпечення

Години урядування
ЩОДЕННО: від 10-ої ранку до 7-ої
вечора.

В СУБОТУ: від 10-ої ранку до 1-ої
по-полудні.

Ляйсан Шумейко

Віра Ковбасюк-Шумейко

ї пискляво няячало, пробувало спочатку боятися, видиратися, а потім, побачивши, що нічого страшного й болючого від теплої води йому не дістеться, затихло й тільки час од часу роззявляло ротик і не няячало, а тільки легенько видихало хріп.

Отак і стали вони жити вчоти-рьох у будиночку-коробочці: Нун, Ді, Білесенька й їхнє щастя. Білесенька тепер так і звалася Білесенька, бо, справді, через тиждень стала вся чистенька та біленька, як пелюсток ромашки. Правда, і живіт ще був набухлий, і струпинки, лисинки ще були по тілі та й хвостик ще був обсмиканий, облізлий, але вже скрізь на лисинках та круг струпів почала з'являтися здорована, ніжна рожевість, немов од Нун перейшла на ті місця. А через якийсь час і струпинки повідваливались сухими шкуринками, і біленькі голочки шерсти, як травичка, почали витикуватися на рожевих лисинках. І ще трошки та й стала вся Білесенька, як біла-біла, пухнаста романшка. І вже не няячала хріпким та жалібним писком, а затишно-привітно муркала вечорами на колінах у Нун, а вдень лежала в садку на сонечку й блаженно жмурилась. А коли Нун і Ді виходили з дому, Білесенька провожала їх до дверей, а як верталися, то вона крізь дірку в паркані вилізала на вулицю й вибігала ім назустріч. І терлась якось боком об ноги ім, гордо та весело поставивши знаком запитання пухнастий білий хвіст та радісно понявкуючи. Нун і хапала на руки й усі четверо верталися до себе в коробочку.

От тільки живіт усе їй не зменшувався, і якось недобре все покашлювало вона та не хотіла гратися. Скільки Нун не читала в своїх книжках про нещастя та хвороби людей, на цю хворобу Білесенської ліків знайти там не могла.

Щастя — така рідка і дорогоцінна річ, що всі на його заздрять, навіть немов би саме Життя, що воно ж і посилає його. З тої, мабуть, заздрости взяло Життя та й склало так, що треба було Нун та Ді виїхати на тиждень-два з свого будиночку в іншу місцевість до своїх приятелів. Во приятелі дуже-дуже хотіли зблизька подивитися на дорогоцінну річ, що була в Нун та Ді, дуже-дуже прохали дати їм таку радість. А щастя ж добре, щедре відмовити не може. От Нун і Ді взяли своє щастя та й поїхали, а Білесенька лишилася сама-самісінка в будиночку. Нун попроказала сусідку щодня давати кіточці молока та доглядати за нею, але щеміло серце Нун, прощаючись з Білесенською. А Білесенька ще як на те так неспокійно ходила поміж валіzkами на підлозі, так пітально задирала голівку до Нун і до Ді, так тонесенько та триვожно няякала. Але непокій, тривога, тута й горе чотириногих Білесенських завсідги приносяться в жертву найменшої втіхи, та й не втіхи, а навіть цікавості наших двоногих приятелів.

І нераз серед гордошів свою дорогоцінністю щеміло серце в Нун. І не раз Нун і Ді, уночі пошепки обмірковувати, чи носить же там сусідка молоко Білесен-

кій? Чи ходить Білесенька зустрічати їх на вулицю до товстого каштана? А як ходить, то що вона собі думас та почувас, не зустрівши ні разу, вертаючись самотня в порожній, тихий будиночок? Десять тужить, журиться за ними?

Аж нарепті виrushili додому від своїх двоногих друзів.

Дома все так само. І вуличка, прикрита гіллям кошлатих каштанів, і затишний, сумовитий холодок під ними, а над ними аж біле, аж млосне від спеки широчене небо. І будиночок з чотирма сліпими вікнами, затуленими зеленими віконницями. І товстий (зрослий з двох) каштан на свою місці. Тільки під ними немає чотириного друга з радісно та важко задертим білим хвостиком. Та й не може бути, бо не може ж Білесенька днями й ночами стояти під каштаном і виглядати Іх. Вона собі десь спить у садку на ляді до льоху або в холодочку кухні, в своєму ліжку-кошику.

У півтемних кімнатах, справді, холодочок, зелені тіні, по кутках та золоті соняшні рум'янці на стінах. Але Білесенької ніде немає. Ні в кухні, ні на великому червоному фотелі в кімнаті Ді, ні на канапі в кімнаті Нун, ні в садочку на ляді до льоху, ніде.

— Білесенька! Білесенька! Кицюю! Киць-киць-киць! Де ж це вона?

Кинулась Нун до сусідки. Де Білесенька? Чи жива? Чи носили їй молока? Чи доглядали за нею?

І жива, і молока їй носили акуратно, і доглядали. От ще ввечорі була вона у садочку.

Кинулась Нун додому, — ой, напевне, вже Білесенька в Ді на руках і він перший з нею привітався!

Але Білесенької ні в Ді на руках, ні взагалі ніде все ж таки не було. А Ді, навіть не розглянений з дороги, з капелюхом на потилиці й потом на лобі стояв серед садка і кликав на всі боки Білесеньку. А побачивши Нун без Білесенької, спалахнув і сердито пішов у хату.

— Пропала кіточка! Свиня твоя сусідка, не могла доглянути!

І стало якось не так затишно і повно в маленьких кімнатах з зеленими тінями в кутках і золотими рум'янцями на стінах, як було колись. Вищербилося якимось боком їхнє щастя.

Надвечір вийшла Нун у садочок. Травичка вже пишна, поважна, сивосріблясту мітличку вже, як коси, розпускає. На каштані цикада, як пустотлива дитина дверима рипас та й рипає. І від цього рипу спека ще густіща. Повно сонця, духу, квіт, трави. А садочок чогось порожній-порожній.

— Білесенька! Білесенька! Киць-киць-киць!

І раптом щось за кущами гуп! потім десь знайомий нявкіт і з-під кущів, як білий човничок з білим пухнастим вітрилом через зелене море трави, підлетіла до ніг Нун Білесенька. Боже май, Білесенька!

Нун ухопила її, міцно-міцно притулила до грудей і, як рятууючи з пожежі, кинулась з садка в кімнати.

— Ді! Ді! Білесенька! Є! Ось! Дивись!

Ну, тут уже таки дісталося Бі-

лесенькій, як почала вона переходити то від Нун до Ді, то від Ді до Нун.

— Ах, ти ж бестійка мала! Ах, ти ж анафема білесенька. Де ж це ти була?

— Та не мни її так, Ді, вона ж хвора. Дай сюди, ти її задушиш. Ну, дай же, вона, мабуть, істи хоче.

— Яка вона там хвора. Ти подивись, вона зовсім тонесенька стала. Не кашляє зовсім, живота немає. Правда ж, немає? От тепер справжня Білесенька! Ну, давай їй істи! Швидше! Ходім, анафема, істи!

І шинки дали Білесенькій, і сметанки, і молока. Аж хвоста до землі від радості пригнула Білесенька, така голодна була. І все поїла! То, бувало, сяк-так полизькає і годі, а тепер мигає та й мигає червоним язичком над молоком, і краю нема. Аж нудно стало Ді й Нун дивитися та ў довго.

— Ну, Нун, Білесенька дома, а сонце сідає. Тепер квітки поливати! Нехай собі ість сама. Швидше!

Білесенька попоїла, облизнулась увостаннє, витерла свою чорвону серветкою вуса й перейшла в садок на ляду. Там так тепло та чорвоно від останніх променів. Від політої трави й квіток так смачно пахне землею. Небо вгорі таке ніжне, стомлене, глибоке. Ну, одне слово, все чудесно і все так само, як і було.

Але Білесенька не довго лежала. Підійшла до Нун, потерлась об босі ноги її пухнастим теплим боком, помуркула, потім хижо скинула головою за горобцем і під-

краялась під кущі.

— Ти дивись, Ді, вона тепер і польє. Бачиш? І мишай, мабуть, ловить.

— Еге, як довелось на своїх заробітках пожити, то навчилася й полювати.

— Ни, вона просто видужала. Справді, ні разу не кашляла. І того набухлого вже немає.

Сонце зовсім сіло. Цикада перестала рипати дверима. Густіший став теплий дух політої землі й квіток. На ляді зникла вечірня червоняйвість.

— А де ж Білесенька? Білесенька! Де ти? Білесенька! Білесенька! Киць-киць-киць!

Але Білесенької не було. Ни в хаті, ні всадку, ні під кущами, ні за кущами. Вже заткалися кущі синюю вечірньою тьмою, вже рясною зоряною росою розкрапилося густе нічне небо, а Білесенької все не було та й не було. Зникла. Прийшла, попоїла й пішла собі геть.

— Може, Ді, вона пішла на полювання за мишами? Звикла за цей час ходити на полювання, от і пішла знову. Як ти гадаєш?

— Гм. Побачимо.

— Треба її двері до садка лішти відчиненими, щоб вона могла ввійти в хату, як повернеться.

Лишили двері відчиненими. А в будиночку знову стало якось не так повно та спокійно.

Вранці рано-ранесенько геть до схід-сонця встала Нун і тихесенько, щоб не розбудити Ді, вийшла з своєї кімнати, щоб подивитися, чи вернулась Білесенька.

В кухні Білесенької не було і подушка її в кошику лежала так са-місенько, як учора поклала Нун,

З ВУКОЗАПИСНА
СТУДІЯ
УТА

НОВА ПЛАТИВКА

„Вечір з оркестрою Б. Гірняка” (ч. 105)
(танго, вальси, фокстроти)

З попередніх видань студія УТА ще має на складі такі платівки:

КАЗКИ

у виконанні О. Добровольської

„Чарівна хустина”, „Чотири вітри”,
„Павлик-Мандрівник” і другі.

у виконанні І. Гірняка

„Чухрайниці”, „Сини”, „Гриць Зозуля”.

Купити їх можна в усіх книгарнях

Цінаожної платівки \$3.95

Замовляти можна поштою, висилаючи гек,
або моні-ордер на адреси:

**UTA Recording Studios Inc., Cooper Station P. O. Box 23
New York 3, N. Y.**

у Канаді:
N. Spolsky, 210 Oakmount Rd., Toronto 9, Ont.

не зімнята, не порушеня. Двері до садка стояли розчинені, а в садку стояв Ді й тихенько, щоб не розбудити Нун, кликав:

— Білесенька! Білесенька! Кіцькіць-киць!

Та не було Білесенької. І сонце знову поклало на ляду густу свіжу тінь. І цикада на каштані знову зарипіла дверима. І на вулиці загуркотіли по асфальту колеса, затрубили ріжки постачальників хліба, м'яса, зелені. Молочник поставив на вікно бляшанку з молоком і захляскав батогом на свою гнідого гладенького коника. А Білесенька все не з'являлася.

От і день весь минув. Сонце обійшло від краю до краю широчене небо, заливаючи його білим сухим палом. І, розчевонівшись од цієї роботи, присіло спочити на вершечку каштана. Нун трошки відчинила віконниці в своїй кімнаті й сіла пограти, — і Ді, і Білесенька люблять послухати музики перед вечором, коли тіні довгідовгі. Ді тоді злегка відчиняє двері до своєї кімнати й ще з більшою суворістю списує довгі аркуші паперу. А Білесенька приходить, лягає на канапі й, прижмуривши очі, чуло здригується кінчиками вух та спиною від сильніших звуків.

Та не встигла Нун кілька раз пробігти пальцями по білих податливих плиточках, як позад неї тоненсько ніжно зачулося:

— Ня-ав!

Нун так і зметнулася з стільця: Білесенька!

Ну, так, звичайно. Білесенька. З задергим хвостиком, з невинною пичкою, рожевим носиком, круглими зеленими очицями, розколо-

тими надвое чорними, довгастими чоловічками. Третісья боком об ноги, вигинає спину, задирає голівку і, поставивши хвіст, як вітрило, біжить попереду Нун до кухні.

— Мар-мав!

Ага, це на її мові значить: „їсти”.

Ді! Білесенька вернулась! Ах, ти ж недобра, де ти була? Кудись тікаєш од нас, зрадила нас, а сюди ходиш їсти? Бач, яка! Ну, на їж!

Ді з плямою чорнила під оком суворо вийшов із своєї кімнати.

— Прийшла? Їсти схотіла? Більше їй нічого не треба від нас? Ач, уминає як! Чого ж її негодують ті, що переманили?

— А, може, її не переманили й вона вже більше нікуди не піде від нас?

— Та нехай іде! От, подумаєш, щастя яке! І взагалі кішка — найбільш зрадлива тварина. Вона лацьться до кожного і нікого не любить. Не то що собака. Собака — оце вірний, справжній друг! Поплюбить, так умре, а не побіжить до всякого, хто поманить смачною Іжою. Ач як хапається!

— Так ми ж їй даемо їсти, скільки хоче, чого ж вона тікає до інших?

— А на всякий випадок. Може, ми знову поїдемо кудись. От вона собі других хазайнів знайшла. Ми чи інші — їй байдуже, аби давали їсти.

— Але ж ми її від хвороби врятували, вона ж була така нещасна, дохла. Не може ж вона того не пам'ятати.

— Еге, чого схотіла: вдячності від кішки. От побачиш, наісться,

спочине так само, як учора, і піде собі до інших хазяїнів. Во це, ма-
бути, така година, коли ті не да-
ють істи.

— Ні, Білесенька нікуди не піде!
Вона нас любить. І не тільки за
їжу, а за все. І вона вдячна. Ти ж
сам знаєш, як вона, як дася й
молока, раз-у-раз наперед голів-
кою потретися об руку, а потім
тільки єсть. Це ж вона дякує. Аж
розхльопується раз-у-раз молоко.
Правда ж?

— Та, може, й дякує за їжу.
Але ж вона так само ось зараз
піде до інших і теж буде їм дяку-
вати голівкою.

— Ні, не піде! Правда, Біле-
сенька, нікуди сьогодні не підеш?
Хочеш ще молока? Прошу, про-
шу. А як підеш, то це буде негар-
но з твого боку. Хіба ж тобі погано
в нас? Ну, ми раз покинули тебе
саму, ми винні, то правда, алеж
ми вернулись!

— Так, так, присором її, присо-
ром! Та дай ще сметанки! Вона
гарненко попоїсть і піде собі.

— Ні, не піде.

— Ой, піде.

— Ну, побачимо.

— Побачимо.

Білесенька попоїла, обтрусила
лапки, відійшла від тарілки й по-
терлась боком об ноги Нун, а по-
тім і об Ді.

— От, бачиш, бачиш, дякує. На-
віть тобі, хоч ти про неї так по-
гано думаєш.

— Ну, ну, побачимо, що далі
буде, після подяки.

А далі було те, що Білесенька
вийшла в садок, хотіла лягти в
холодочку, але чогось раптом на-
сторожилася, немов до чогось при-

слушуючись, і прожогом кинулась
до кущів. Ув один мент видряпа-
лася на паркан, метнулася білим
віялом і зникла в купі старих до-
щок та дровиняк, що були навалені
в сусідньому подвір'ї.

— Білесенька! Білесенька! Киць-
киць-киць! Білесенька!

— Еге, „Білесенька“! Навіть не
озирнулась. Бачиш? Зачула, що
прийшли інші хазяйни.

Ді спалахнув і штурнув цигар-
кою в куток.

— Як прибіжить знову завтра,
я пожену її відсі, як собаку, або
краще, як кішку! К чорту!

Нун нічого не сказала і довго
ше стояла сама в садку. Але Біле-
сеньку вже не кликала. І в короб-
очці-будиночку стало сього ве-
чора ще більш щербато. Краще б
Білесенька зовсім не поверталася,
ніж оттак.

Дійсно, Білесенька і на другий
день прибігла, так само над ве-
чір. І так само попоїла, подякува-
ла, полежала на цей раз у Ді на
червоному фотелі, помуркотіла, по-
гралася навіть китицею. Ді не ви-
гнав її ні як собаку, ні як кішку,
але й не сказав до неї ні одного
слова привітного. Нун же зате бу-
ла з нею така лагідна, така ніж-
на, такими пестливими словами
говорила до неї, що, здається, коли б отак заговорити до фарфо-
рового чайника, то він од звору-
шення заплакав би носиком і ні-
куди в світі не пішов би.

Білесенька ж, правда, теж дуже
ніжно, блаженно муркала, терлася
і боком, і голівкою, лизала шорст-
ким, як з наждачного палеру, язи-
чком руки, а все ж таки не лиши-

лась і втекла так само, як вчора й позавчора.

У Нун аж сльози виступили на очах, а Ді вже й не спалахнув.

— Практична особа твоя Білесенька! Шо й казати! Ніжності ніжностями, а своєї вигоди не забуває. Правильно. Ходім у хату! І годі панькатаєш з цією твариною! Прощу тебе в кімнату її більше не пускати! Хочеш її підгодовувати, то підгодовуй собі на дворі. Став їй он там хоч відро з молоком, нехай нажереться і йде собі. Шо, справді, розвели тут з цією кішкою якісь сантименти! Кішка є кішка і більше нічого. Ходім!

І на цей раз Ді таки настояв на своєму: Нун мусіла поставити біля дверей тарілку з молоком, а двері зачинити. Сама ж стала в кухні за вікном і, дивлячись у щілинку, почала ждати Білесеньку.

Звичайній години з паркану в садок плигнула біла вовна й покотилася до хати. Пробігла повз тарілку з молоком, і, тільки на момент зупинивши коло неї, щоб понюхати молоко. Білесенька кинулась до дверей, але двері цілком глухо зачинені.

— Ня-ав!

Не „мар-мар”, а „ня-ав”! Значить не істи, а чогось іншого їй треба. У Нун серце билося так, що могло б шиюку вибити, але вона не рухнулася: що буде далі?

— Ня-ав!

Нун з вікна було видно тільки кінчик білого, пухнастого хвоста. Він уперто хилитався на одному місці.

— Ня-ав!

Значить, насамперед їй не молока треба було, а в хату, до них.

Нун не витримала, тихеніко відійшла від вікна й побігла до Ді.

— Ради Бога, Ді, вибач! Прийшла Білесенька і...

Ді так спалахнув, що аж руками вхопився за поруччя фотелю, щоб не вилетіти з його в стелю.

— Я уб'ю твою Білесеньку! Це вже неможливо, нарешті!

— Чекай, Ді, ради Бога чекай! Вона зовсім не істи приходить. Зовсім не істи! Я це перевірила. Вона стоїть там коло дверей і проситься до нас. Молоко стоїть коло неї, вона навіть понюхала його, але не ість і стоїть коло дверей і жалібно няячується. Ходім, ти сам побачиш! Ходім!

— Все одно. Значить, їй сьогодні не хочеться молока, от і все.

— Але ж вона ніколи ще не відмовлялася від молока! А я ж їй ще з цукром зробила. А все таки не ість, а хоче до нас. Ну, ходім, подивиша. Ну, що тобі, ходім! На хвилинку! Тільки тихеніко, щоб вона не почула наших кроків.

Нун взяла за рукав Ді й потягнала за собою. Він знизвав плечима й неохоче поплівся. Але в кухні так само навшпиньках, як і Нун обережно підкрався за нею до вікна, витягши голову.

Але Нун зараз же здивовано й сконфужено озирнулась до його.

— Вона іст'є молоко!

Жадно пригнувшись хвіст до землі, хижко уп'явшись рильцем у тарілку, Білесенька швидко, безупинно съорбала червоним язичком молоко.

Ді моментально повернувся і вихорем вийшов із кухні. А Нун сумно стояла й дивилась, не кліпаючи, на пригнуту до тарілки пух-

GENERAL PARCEL

& TRAVEL Co., Inc.

141, 2nd Avenue

(Між 8-ою та 9-ою вул.)

New York 3, N. Y.

Phone: GR 5-7430

Відомо з ліцензією на висилку пакунків до всіх країн СССР. Усі витрати, звязані з висилкою пакунків, включно з митом, оплачуються тут, на місці. Ваші рідні і друзі одержать пакунок без клякої доплати.

ДОСТАВА ГАРАНТОВАНА НА 100%

Масло на складі великий вибір ШКІРИ — м'якої й твердої, ХУСТКИ — швейцарські та інші, МАТЕРІАЛІ вовняні, імпортовані і місцеві, ПОЛОГНА — ВСИШІ — ОКСАМИТИ — СТРУКСИ.

МАШИНКИ для стрижки та НОЖИЦІ. Також німецькі ДІЯМАНТИ в великому виборі для різання скла.

ЦІНИ НИЗЬКІ

Крамниця відкрита: ЩОДЕННО від 9-ої ранку до 9-ої веч., у НІДІЛЮ від 10-ої ранку до 4-ої по-північні.

Роман Ганнесон

насту білу купку з гострими, рожевими зсередини вушками. От живіт їй виразно набух від молока. От обтрусила лапки, облизалась, подивилась на двері й лягла собі в холодочку. І нічого їй більше від них і не треба.

Так Білесенька щодня приходила, любенько пила молоко, часом трошки нявлала й знову йшла собі геть. Іноді вона бачила Нун у вікні, зараз же радісно задирала хвостик догори й кумедно боком терлась об стіну. Тоді Нун, нишком, щоб не побачив Ді, виходила в садок, похапцем цілавала, милувала Білесеньку, шепотіла їй у рожеве вушко ніжні слова, прощалась і тікала в хату. А Білесенька муркотіла, блаженно вигинала спину, а потім зникала все ж таки в сусідньому подвір'ї.

А спека щораз то ставала все густіша та гарячіша. А надто на вечір у коробочці її збиралося стільки, що від найменшого руху по всьому тілі виступав піт, як з намочених ганчірок. Через те Нун і Ді вечорами тепер в садку за столиком під кущами бузини. Вгорі під каштанами в густо-сіньому теплому небі світили зорі, а на столику — маленька лямпа з зеленим абажуром. Від зір світло сяяло на всю землю скромним сивим порохом, а від лямпи вони лягало пишним ясним колом круг усього столика. І метелики через те не летіли на зорі, а на лямпу (що не раз буває й з людьми). І даремно Нун рятувала їх, відносилася в темні кущі, — вони знову летіли в блискуче, ярке коло і ли-

пли до скла лямпи, обпалюючи собі лапки та крильця.

Але щастя Нун і Ді від нещастя метеликів не ставало менше. Досить того, що в йому й так уже була щербиночка. Поганка, поганка Білесенька! А як би ж зовсім гарно, затишно та повно було, коли б вона була оттут з ними, як колись раз-у-раз за вечерьою! Та вона десь коло інших сидить, до них муркотить і лащається!

Одного вечора Нун і Ді довго засиділися за столиком під кущем бузини. Тепла ніч тихо йшла по землі, обвіаючи щастя і нещастя людей ніжним смутком. В пишному світляному колі нафтяної лямпочки тріпотливо миготіли пухнасті зачаровані метелики. Листя бузини в непорушній задумі звисало над водою. Тиша пливла така, що виразно чути було ніжне лопотіння крильців метеликів об школі.

Раптом за парканом, там, де були складені дошки та дрючки, зачулося раптове дряпання. Нун і Ді швидко повернули в той бік голови. На паркані з'явилось щось сіре, живе. Потім — гуп! — зникло за кущем жовтої троянди і зараз же виринуло в траві. Воно якось чудно, нерівно хилиталось і підсувалося все ближче та ближче. І нарешті вsunулося у світляне коло лямпочки і стало біле, пухнасте. Воно підбігло до ніг Ді і розділилось на дві половини: одна велика була Білесенька, а друга, маленька — крихітне кошенятко. Білесенька випустила його з зубів, поклала біля самих ніг Ді, задрала головку й нявикула, немов кажучи:

— Приймаєте?

І біленька грудочка теж писнула, як комарик:

— Hi-i?

І розкарячено, сліпо поповзла просто на ногу Ді.

— Боже май!! — тільки й могла сказати Нун і всім тілом зірвала-ся з стільця до Білесенької, до сліпої пухнастої грудочки, до Ді. знову до Білесенької, знову до грудочки.

— Ді! Ді! подивись, яке воно прекрасне, зворушливе, замурзане! Ні, це в його темна плямочка на пичці. Ах, ти ж мурза моя дорога!

Мурза тикалась круглою голівкою об долоні, чогось шукала, гостро-ніжно дряпалась об пальці кіготками. А Білесенька сиділа й задоволено облизувалась: ну, тепер все влаштовано, їй не треба більше розриватись і бігати то до Нун і Ді, то до Мурзи. Тепер вона

зовсім дома.

А Ді тільки вражено та засоромлено гмукає і винувато, несміливо кінчиком пальця торкається до смішної, сліпої голівки, що тикалась об долоні Нун.

З того вечора Білесенька нікуди більше не тікала. Вона оселилася з Мурзою в кухні в свою кошику. Через тиждень Мурза розтопирчено, хистко нишпорив по всіх підлогах коробочки, а ще через якийсь час з гнучкими стрибками ганявся за мухами, акробатом висів на портьєрах, як пожарний, дряпався по спині Ді на плече і плигав, як пловці зі скелі в море, йому на папери, в яких Ді писав про нещастя людей.

А вечерами всі п'ятеро — Нун, Ді, Білесенька, Мурза та їхнє щастя, сиділи за столиком у садку, і ніч тепло та м'яко обливала їх ніжним смутком.

ЧИ ЗНАСТЕ?

1. Котра держава має за герб арфу?
2. Скільки часу обіймає Старий Заповіт?
3. Як називається в торгівлі штучний шовк?
4. Як називався французький філософ, що перший увів поділ законодатної, виконавчої і судової влади?
5. Які три окреслення загальлю прийняті для стилів Людовика 14-го, 15-го і 16-го?
6. Що означає назва держави

(Відповіді на стор. 64)

Ляос, за яку саме йде боротьба між комуністичним бльоком і вільним світом?

7. Звідки походить так часто вживане слово „радар”?
8. Скільки метрів має найглибше місце Азовського моря?
9. Чому лютий, а не який інший місяць, має менше днів?
10. Звідки пішла назва плятини?
11. Хто перший вжив поетичного образу „крилаті слова”?
12. Звідки взялася назва „Азія”?

КОЛИ зустрічаємо приятеля чи прощаємо із ним, кажемо: „Дай Боже щастя!” Ще в Краю, в деяких околицях, було звичаєм пристойности вітати людей, що працюють на нивах, оцим привітом. Во щастя — признаємось до цього, чи ні — це мрія кожної людини. Це знали вже старинні мислителі, що євдаймонія-щасливість це те, до чого прагне кожна людина. Але те щастя зрадливе і мас тисячі облич: дляожної людини інакше. Так і в старовині шукали щастя то в змислових розкошах, інші в пізнанні правди, ще інші в повному спокою духа. Християнське вчення також не суперечить тому загальному правилу, тільки що воно свідоме проминучості земного щастя, каже шукати його в іншому, вічному світі, і небесному царстві.

Тож нічого дивного, що допитливий ум людини намагається дослідити і пізнати передумови того, всіми людьми прагненого, щастя. Різні вчені, дослідники, наукові інститути займаються цим питанням. Нижче подаємо низку відповідей на основі найсвіжішої американської й європейської преси.

Чи жива уява, фантазія потрібні для щастя?

Відповідь на це питання така: — людина одарена фантазією перевживав інтенсивніше і щастя і нещастя. Там, де інші люди залишаються спокійними і не підозрівають нічого злого, нічого незвичайногого, людина розбудженої уяви може глибоко зворушуватись, відчуваючи своєю чутливою душою смуток і горе інших. Таку людину

**МЕНІ, О ГОСПОДИ, ПОДАЙ
ЛЮБИТИ ПРАВДУ НА ЗЕМЛІ
І ДРУГА ЩИРОГО ПОШЛИ!**

Т. Шевченко

Щастя і де його шукати?

глибше вражає все погане, простацьке. — Але так само людина сповнена фантазією, скоріше сприймає красу, добро, радість. Воно може переживати захоплення там, де інші залишаються в тупій байдужості. Коротко, життя людини з фантазією, інтенсивніше: в щасті і в горі. Але як не було б, воно завжди багатіше, ніж життя людини без фантазії.

Чи понадпересічно інтелігентна людина щасливіша?

Цю проблему досліджували в Ohio Wesleyan Університеті. Виявилося, що студенти, які мали вищий пересічного IQ (intelligence

Щастя — як жінка. До нього відноситься славна порада доброго знавця їх обох: і щастя і жінок, Вольфганга Гете. Поводься ніжно з жінками, і ти напевно здобудеш їх ласку. Але хто приступає до справи бистро і сміливо, виходить на цьому краще. А вже той, що виглядає, неначе йому байдуже, чи він подобається і чи зворушує, він ображає і тим підбиває ...

Тож не шукай щастя, не думай про нього. Роби своє діло, а воно саме з'явиться. Тільки не сподійся його як певної заплати за роботу: — воно може не прийти ніколи. Бо і щастя залежить від ... щастя!

quotient — міра інтелігентських тестів), ті студенти назагал печувалися меншими щасливими, ніж їхні товариши з нижчими IQ. Це пояснюють тим, що інтелігентні особи спостерігають більше речей і подій, які їх пригноблюють.

Ті висліди потверджені і студіями, переведеними в Медичній Школі Каліфорнійського Університету. Особи з сильніше розвинутим мозком не так легко пристосовуються і примирюються з різними невдачами, браками, печалями щоденного життя. Такі люди і менше вдоволені, і тяжче їм привернути рівновагу після зазнаних ударів долі.

Яка група людей найщасливіша?

Університет у Рачестері прослідив сотні чоловіків і жінок різних занятів і різних суспільних станів. Щоденно записували їх самопочування, їхні настрої. Наслідки таких: — найбільше тих, що почувались щасливими, було між людьми занятими якимось бізнесом, що

розвивався. Друге місце вдоволених заняли... вчителі. Третє — урядовці, службовики.

Хто щасливіший: жінки чи чоловіки?

Це питання студіювали психіатр David H. Fink і прийшов до переконання, що жінки більше скильні і до відчування щастя і до відчування нещастя. Його досліди виявили, що коли жінці в житті поведеться (має великий дім, дітей, доброго чоловіка), вона щасливіша, ніж мужчина, що має ті самі дані.

При несприятливих умовах жінка скоріше і більше піддається депресії, прибитому настрою, ніж мужчина.

Інші дослідники підтверджували думку д-ра Фінка. Жінки мають ширший діапазон настроїв у напрямі щастя і в напрямі пригноблення.

Погода і почування

Психологічні тести Колюмбійського Університету виявляють,

що найбільше людей почуваються щасливими в погідні, соняшні дні. Навіть люди, що відзначаються особливо піднесеним настроєм, відчувають приниження того настрою в слотяні дні. Нічого говорити про людей, що взагалі скильні до смутку. Ті найприкріше відчувають його в похмурі, вогкі дні. Все це відноситься до жінок у більшій мірі, ніж до чоловіків.

ВСІ ми, як діти і як тварі, інстинктивно шукаємо радості, присмости, і втікаємо від болю... Може здаватися, що в цьому признанні є щось із бесоромності. Так, щось із бесоромності рослин, що свій цвіт, своє кохання, не ховають за листям, але пишаються ним і чарують наші очі і наш нюх. Є різні відтінки, є нюанси тієї бесоромності, якщо конечно хочемо залишитися при цьому слові. Є отвертість червоній троянді, що мліє в сонці полуудня. І є краса і чар, є сором'язлива бесоромність ніжної матіоли, що тільки сріблому місяцеві в сутінку отирає свої за-

пашні груди. Є — як у Тичини — краса діви бесоромної, що гряде до нас, нагая і без прикрас, а все ж чарує, як рожа повна. І є особливий чар у цвіті голубому, що до нього приступаємо тільки м'якими кроками мрії, і тільки молитовним Ave Maria! Але хочемо, чи ні, всі коримося тому чарові і тій пісні крові, що розцвітає раз трояндою то матіолею; що з'являється перед нами як діва бесоромна, то як недсяжна мрія голуба.

І тільки фарисейство і нещирість не признаються до того. Пригляньмося нам самим. Кожне з нас знає ті моменти, — дозвольте, що замість шукати слів, покористуємося вже знайденими словами поета, — отже пам'ятасмо моменти, коли ми зустрілі очі, „що сміялись всім, але здавалось лише одному солодку обіцяли втому”. І коли знову нам здавалося, що тим одним, чи тією однією, є саме ми, — чи тоді не мінявся нам світ? Чи не були ми певні, що аж тепер знайдене нами те, що „сниться нам вночі, пробуджуючи зо сну, — що радість нам дас і разом туту млюсну”.

М. Шлемкевич: „Загублена українська людина”

С мужчинами, що з більшою гордістю носять пляму від усної помади на щоці, ніж хрест хоробрості на грудях.

Чоловіки оповідають у бюро про жінок, а жінкам про бюро. І завжди очікують, щоб їх страшно подивляли...

Мужчини рішаються на одруження, коли завважують, що дружина менше коштує ніж дві приятельки.

Цивілізація поволі зробила з малпи чоловіка. Жінки стараються якнайскоріше завернути той процес назад.

ЗАВОРОНТЬ ЛЮДИНІ
ГІ ВГОРУ, ВОНА
КОТИТИМЕТЬСЯ ВНИЗ.

РАДІОХУЛІГАНСТВО

І «ЛОЛЯ БАЙ»

Написав Богдан КРАВІЦЬ

ОДНОЧАСНО із зменшеннем як книжкових, газетних і журнальних тиражів, як також із зменшенням кількості театрів (із 140 в 1940 р. до 79 у 1956 р.) і музеїв (із 174 в 1940 р. до 122 у 1950 р.), в Україні постійно збільшується кількість т. зв. кіноустановок: із 5 822 в 1940 р. до 10 129 в 1956 р., трансляційних радіоточок — із 1 047 300 в 1940 р. до 4 625 400 в 1956 р. і радіоприймачів — із 255 400 в 1940 р. до 1 337 700 в 1956 р.

На початок 1957 р. населення України мало 127 300 телевізорів, але з телевізійного обслуговування користало тільки населення Києва, Харкова, Одеси, Сталіно, Дніпропетровська та їхніх околиць.

Великий, хоч і неспівмірний до кількості населення, розвиток радіофікації і телевізії в Україні причиняється передусім — з огляду на технічну і змістовну перевагу російських радіопередач і на відсутність українських спеціалістів та навчальних закладів для їх вишколу — до посилення русифікації. З другого боку, розвиток радіотехніки призвів, особливо в індустрійних областях, до невідомого ніде в світі явища, що його советська преса називає радіохуліганством. Що це таке?, з'ясовує молодий поет Євген Летюк у своєму дописі із Сталіно до „Літературної Газети” (з 6. III. 1959 р.). „Останнім часом, — пише він, — радіослухачі наших міст досить часто, ввімкнувши приймач, можуть почuti голоси, які хрипло

З журналу „Вісник”, Нью-Йорк, 1960 р.

промовляють в етер, наприклад, таке: — Вниманія! Говорить „Чорний пірат”. Німхва, Німхва, ти чуєш мене? Переходжу на прийом . . . Німхва, ти обіцяла шикарну пісеньку . . . Переходжу на прийом . . . — І от уже „німхва” шкварить: „Гад я буду, не забуду”, або якусь подібну неймовірно вульгарну нісенітницю. Ображені радіослухачі переводять ручку приймача на інші хвилі, але й там хріплять всілякі „скорпіони”, „скелети”, „тарзани” і навіть „скрині з кістками”. Ллються в етер брудні помії паскудних пісень, рветься з радіоприймачів вульгарна розмова „радіодіячів” . . . В деяких містах хулігани настільки розперезалися, що трудящі зовсім не мають змоги послухати радіо”.

Далі Летюк інформує, що ці радіохулігани — це здебільша молоді люди, які, опанувавши радіотехніку, самі взялися організувати радіопередачі. Для обслуговування їх потрібним матеріалом працює окрема індустрія й окрема торговельна сітка: на базарах, з-під полі продається спеціальна „продукція” для „радіобешкетників” — „платівки з піснями сумнівної якості, різні деталі для монтування передавачів”. Міліція намагається з цим „радіоаматорством” боротися, але воно таке ж тривке, як і явище совєтських „стиляг” — совєтської молоді, що переймає і культтивує найгірші вибуяlostі західньої, особливо американської великоміської моди й побуту.

Полтавський учитель Яків Шутсько у своїй статті в „Літератур-

ній Газеті” стверджував, що, крім механіки, електротехніки, радіотехніки, футболу і кіна, сучасна підсоветська, в тому числі й українська молодь захоплюється ще й джазом. Це не безпідставне ствердження. Сьогодні захоплюється джазом, і то в його найгірших формах і виявах, не тільки молодь в Україні, але й широкі кола населення. Засуджуваний і заборонювані донедавна джаз, все таки, протягом останніх років здобув собі широку популярність, особливо ж серед міського населення. Він інколи більш популярний і бажаний в ССР, як в самих З’єднених Державах Америки чи в країнах Західної Європи. Якого поширення набув джаз, що його партійні цензори з „виховних” мотивів перейменували в „легку” або „естрадну музику” (так само, як „джаз-оркестри” — в „естрадні оркестири”), свідчить велика стаття Ю. Малишева, надрукована в органі міністерства культури УССР та Республіканського комітету профспілки працівників культури в порядку обговорення (в числі з 6 VIII 1959 р.) п. з. „Думки про легку музику”. „Питання легкої естрадної і танцювальної музики є тепер — пише Малишев — мало чи не найзлободенішими проблемами нашого музичного життя. І серед них особливо гостро стоїть питання про джаз. Після того, як кілька років тому навіть само слово „джаз” було вилучене з ужитку, тепер воно знову з’явилося на афішах, сторінках концертних програмок, у статтях і рецензіях . . . Саме через джази, яких останнім часом з’явилося дуже багато, про-

никають часом в наше життя пошлість, кабацька мелянхолія, джазова неврастенія — проникають чужі духовним запитам радянських людей музичні смаки й звички... Проте, очевидно, у джазовій музиці є і якісь привабливі риси, завдяки яким вона стає широким явищем масової побутової музики нашого часу, завойовує любителів. Часто кажуть, що джаз — це музика „стиляг”, духовно і морально спустошених людей, які втратили здорові людські смаки і почуття. Чи правильно це?” — запитує Малишев і відповідає: „Концерти джаз-оркестр завжди привертають велику кількість слухачів, і проходять, як правило, при переповнених залях. В чергах за квитками на ці концерти можна побачити багатьох людей, різних за віком, професією, поглядами й звичками”. „Невже всі ці десятки тисяч любителів легкої музики — „стиляги”? Напевно — ні!” — стверджує Малишев, і підкреслює, що „суперечка про право на існування джазу в радянській музиці давно розв’язана самим життям: джаз і джазова музика давно існують в побуті народу і в нашому музичному житті, настійно вимагаючи до себе уважного ставлення”. Закінчує свою статтю про джаз Малишев цитатою із В. Стасова: „ніколи не залишалося без великих результатів усе, що стосувалося мас”.

Стільки про беззаперечну наявність джазу, як його визначає Малишев, „одного з найпопулярніших видів легкої естрадної музики”.

А тепер ще два приклади із по-

бутової таки советської дійсності. Влітку 1959 року до Ялти в Криму завітав... „львівський рестораний джаз” в складі: акордеоніст (він же й керівник) М. Оседач, гітарист М. Захожий, трубач Л. Вольфсон і ударник І. Шнітман. Відбувся виступ цього „львівського джазу” в ресторані „Піденний”. Відспівавши низку пісень вроді „А парень страдає, страдає”, ансамбль перейшов на інтимнішу, заробіткову програму, що її один з глядачів і слухачів описує так (Рад. Культура”, 2 VIII 1959 р.): „Через якийсь час до естради з обох боків підходять молоді люди з сотennimi в руках. Джазисти, посміхаючись, вимають з чохлів свої інструменти і починають грati. Та як грati! В звуках відчувається щось темне, сексуальне, розраховане на низькі почуття. Підкоряючись цим звукам, починає рухатись низка „стиляг”, одягнених у вузенькі штанці і строкаті кофти, розмальовані півнями, пальмами, мавпами і штемпелями... Разом з ними конвульсійно вигинаються в „танцях” такі ж дівчата з „кінськими хвостами” на головах і непристойними вирізами на платтях”.

Обурений глядач підкреслює, що цей же „львівський джаз... дістав позитивну оцінку спеціальної комісії філармонії і відділу культури”, партійної установи.

Подібний, але вже республіканський „український джаз” побував минулого року в Сочі. Рекламуючи себе, що він працює під керівництвом відомого українського композитора Платона Майбороди, цей „Український естрадний ор-

кестр" виконав про людське око декілька українських пісень, але в дальшу, вже „комерційну" програму включив заложені пісні Фельдмана і Пріцкера „Тиша", „Прості слова", „Чий ти хлопець", усе російською мовою, і на додачу негритянські, мексиканські та італійські пісні типу „Лола бай"...

Насвітлюємо ширше ситуацію в радіовій та легкомузичній ділянках тому, що саме показані тут явища, пов'язані з занепадницькими розкладовими і русифікаційними тенденціями, надають тон в культурному житті широких мас міського населення (що його згідно з переписом 1959 р. є вже 46%). Поширенню і закріпленню цих явищ сприяє сама ж таки комуністична партія своїми вимогами партійності і соцреалізму в різних ділянках мистецького життя і своїм фаворизуванням усякої літературної і мистецької халтури із прославлюванням партії і колгоспного та індустріального будівництва, — гіршої і шкідливішої своїм змістом і формою за всі джазові витівки. На підставі існу-

ючої ситуації у вище заданих ділянках, можна ствердити, що для комуністичної партії сприйнятливіша й корисніша вся ця халтура, як справжня мистецька творчість.

SUMMARY. The iron curtain between the free world and the Soviet empire could not stop those things which the communist ideologists consider as the product of the decaying and bourgeois west — namely jazz and song hits that drive youngsters into a collective frenzy of misplaced enthusiasm. — "Radio-vandalism" has indeed become one of the peculiarities of Soviet life provoking continuous attacks from the press. Technical know-how is widely diffused among the masses and the majority of the young people are well acquainted with radio technique. Obscure disc jockeys under such doubtful names as Black Pirates, the Scorpions, the Tarzans, organize their own broadcasts of the more vulgar, lewd and coarse songs, thus providing an abnormal outlet for the suppressed energy, which in normal circumstances would find expression in free art and free literature.

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА: для Англії — 25 шіл., Австралії — 30 шіл., для Бельгії — 120 б. фр., для Франції — 1100 фр., для Зах. Німеччини — 8 Д.М., для Аргентини й Півд. Америки — 90 арг. пезів, для Півн. Америки, Канади і всіх інших держав — 4 amer. долари. Ціна одного числа: 75 центів.

ЗМІНА АДРЕСИ — 10 центів.

СЛОВОГРА

Подав А. Вовк

ПРИЄМНЕ Й КОРИСНЕ

Для кожного з нижче поданих слів виберіть відповідне пояснення.

46. **Обніжок** — а) пільна доріжка, б) частина черевика або чобота, в) межа поміж двома нивами, г) пристрій до визування чобіт, г) незнане слово.

47. **Селезень** — а) рід річної риби, б) качур, в) образлива назва, г) орган людського тіла, г) незнане слово.

48. **Айва** — а) плодове дерево споріднене з яблуною і грушою, б) рід верби з великими базьками, в) водяна запашна рослина, якою колись прикрашували селянські хати під Зелені Свята, г) орієнタルні ласощі — суміш горіхів із цукром тощо, г) незнане слово.

49. **Потерча** — а) сирота, б) дитина, що водить сліпого жебрака, в) дитина, що померла нехрищеня, г) несплобна дитина, г) незнане слово.

50. **Одержаній** — а) божевільний, б) людина викуплена з турецького ясиру, в) рекомендований, реєстрований (про лист, по-

силку), г) опанований ідеєю, фанатик, г) незнане слово.

51. **Присташ** — а) жених, що живе з родиною своєї жінки („пристав“), б) царський жандарм, або судовий урядник, в) спільник, г) безсилий старий кінь, г) незнане слово.

52. **Простоволосий** — а) людина з негнучким відстаючим волоссям, б) з непокритою головою, в) незачесаний, г) про тварин з шерсткою, твердою шерстю, г) незнане слово.

53. **Голомозий** — а) обідранець, б) лисий, в) нахабний, г) безперій (про домашню птицю), г) незнане слово.

54. **Зброя** — а) лицарський чи дружинницький панцир, б) ремісниче знаряддя, в) вогнепальна зброя, г) упряж на коня, г) незнане слово.

55. **Юродивий** — а) прокажений, б) несповна розуму, дурник, в) каліка від уродження, г) новонавернений, неофіт, г) незнане слово.

56. **Припутень** — а) рід голуба, б) бездомний хлопчина, в) дорожковказ, г) післанець, г) незнане слово.

57. **Говіти** — а) вибирати мід з вощини, б) тужити і сумувати за кимось, в) виконувати деякі релігійні практики, г) літати кругом (про хижих птахів), г) незнане слово.

58. **Заступ** — а) обгорожа, частокіл, б) лопата, в) відділ війська, г) глухота, г) незнане слово.

59. **Потилиця** — а) плечі, спина, б) крижі, в) карк, г) задок, кінець спини, г) незнане слово.

(Відповіді і пояснення на стор. 92)

Фіж, які високі, стрункі кипариси

ГУМОРЕСКА

Написав Олександр КОВІНЬКА

1.

ЯЛТА! Чудесна, вічно зелена Ялта. Місто краси і здоров'я людського.

Якщо у вас поперек не згинається, чи коліна не перегинаються. Коли „оце око злипається, а оце, хоч плюй, не затуляється”...

Ви куди — у сонячну Ялту?

Отам вам і поперека гарненкою вправлять, отам вам і нові коліна вставлять.

Побуваєте у благословенній Ялті, ей-ей, омолодіте.

Почнете по-парубоцькому бігати, гасати, і, де ж ти оту святу правду дінеш, — починасте і на біленькі хустині позирати.

Скорочено із часопису „Радянська Україна”, Київ, 1960

Коли ви в Ялту приїжджаєте, ви спочатку на процедури нажимаєте. А вранці і вечером — чудову кримську природу оглядаєте.

— Ах, високі, стрункі кипариси!

— І... і... і!... О, о!... Мигдалі цвіте!

— Ох, море!... Ох, хвилі!...

— Ой! Скільки чайок! І всі бистрокрилі, і всі літають!

І отак пілу декаду — ой! ох! ах!... Яка розпречудесна Ялта!

Словом — надивилися і життедайним кримським повітрям надихалися. А надихавшись, питасте сусіда:

— Земляче! Ти не знаєш, хто ото по алеї у білій хустині пішов?

— Не знаю. Я тільки четвертий день, як приїхав.

— Ага... Тоді зрозуміле. А в якому вона корпусі живе?

— Дожени і запітай.

— Мерсі! Ти, мабуть, землячок, на строгій діті сидиш?

2.

Вечоріє... Тихесенько вечір на землю спадає.

Упав і прикрив і дерева, і кущі, і лавочки прикрив, і тих, хто під деревом стойть, і тих, хто на лавочці сидить.

Привабні і пахтливо ароматні вечори у Ялті, в Криму.

Дихаєш, і що хочеться дихати...

Тихо... Лиш вітерець гілоньками гойдає, та недовірливий голос отутишу розриває:

— А ви не брешете?

— Покарай мене Бог, холостий.

— Ви в Ялті всі холості. Один тут брехав — не жонатий. Був, каже, жонатий, та жінка упала в погріб. Упала, а я її, каже, зверху ще й лядою прикрив. А моя подруга, дурочка, візьми і повір. А жінка, може, у п'ятницю впала, а в суботу ляду підняла й вилізла; та шасть аж у Крим. „Оце, гукає, ти так лікувальні процедури приймаєш?”

...Мигтять зорі небесні, трепетливо листячко шелестить і довірливо і недовірливо шепотять — а не брешеш?...

3.

Це ми коротенько натякали про місячні купелі... Про ніжне любування небесними зорями. Напару. Удвох...

Морські купелі у перші весняні дні у Ялті приймають сугубо ін-

дивідуально. Підходите ви до моря, умочуєте ліву ногу й, вигукнувши — ох! — витягусте назад. Досить! Намочилися!...

У друге підбігаєте - праву встро-млясте. Знову — ох! — і висмикуєте з води. Прополоскали, і хватить!

Втретє сміливіше поринаєте. У морські хвилі обидві ноги, аж по коліна, заганяєте.

А далі... Далі ще глибше залазите. По самісіньку ложечку на дно морське стаєте.

Вискочили, рушником обтерлися, та:

— Товаришу! Ви тутешній? Де тут дегустаційна заля?

— Навіщо вам?

— Питаєте!... Я ж тільки що морську купіль прийняв.

Побігли в залию. Сіли. Хороше!... Хороші каплі Масандра виробляє.

— А можна до обіду дегустаційного взяти?

— Трохи можна.

— Тоді налийте мені з оцього цуцика!

А єсть такі хлоп'ята, що отакенного „цуцика” наллють і хоробро до моря йдуть.

А море, воно ж море. Не любить хвастунів. Схопить за коліна і грається... Угору підкидає й углиб попихає...

— Не задавайся!... Я... я... я — надегустований! Мені море по коліна!...

Нам передавали одну чудненьку і сумненьку історію.

Любитель „капельок” погнався у морі за дівою прекрасною, за дівою спортивною.

Діва плавно пливе, і він, хекаючи, навздогін і руками і ногами

гребе.

Розплющив очі — прогавив — діви нема. Поринула й під водою до берега попливла.

Розтулив ширше — лишенко — морська гідра! На хвилях гойдається з роззвіленим ротом.

„Тверезий” сміливець залементував:

— Рятуйте! Караввул! Акула... зубами хватас!...

Героїчного плавця урятували сіткою.

— Ех, браточек! — сказали рятівники. — Здорово ти залив очі! Переплутав — де рибина, а де шкіуратина... Тож біля тебе гойдався роззвілений черевик!

От вам і дегустація!.. Пересолив — ротом вилазить...

4.

У Ялті єсть будинок відпочинку „Київ”.

Над самісінським морем отої прекрасний відпочивально - лікувальний „Київ” розташований. Чисто, охайно, культурно. Відпочивають отут і лікуються отут і шахтарі, і металюрги, і друкарі...

Прекрасний будинок творчого відпочинку побудували й для писменників. Був я оце там, відпочивав і працював.

Признаюся — спочатку я дуже натиснув на гречано-манну творчість... Днів п'ять натхненно ложкою писав... Критики мене упевнили: гречка тонусу підбавляє. Жми!..

Не ота, звісно, гречка, що гречка... Ота — що скакають...

— Hi! Гречана смачна каша, що в мисці лежить. Помащеня... Приготована славними трудовими ру-

ками шеф-кухарки Бошко Євдокії Степанівни.

Ви, товариші, не подумайте, що мене в Ялті лише манною частували.

Та ще, чого доброго, скажете, ласкаві кулінарі тебе з ложечки годували... Ти щасливий, може, тобі ще й моні давали...

Вірно, молочка і тепленького, і холодненького вранці і вечером підносили.

П'ясили і добренського борщику, і кефалі, і пирожненького...

Чого тільки хороша офіціантка Надія Василівна Будик не підносила. Піднесе і чемненько припросить.

— Будь ласка, призволяйтесь! Мускату не підносила. Чого не підносила, того не підносила. Брехати не стану. Сам собі терпеливо підносив...

Якщо ж у вас бракує апетиту — вас рятують. Рятує славна медичка — Євдокія Фролівна Гончарова. Зайдеш, а Євдокія Фролівна уважно, тепло:

— Ану, покажіть язика? О, хороший!.. Довгий... Підніміть сорочку! О! Все пропорційно. Вам писати, та ще писати.

— А діягноза?

— Діягноза... На свіже повітря налягаєте. Ходіть і ходіть... Свіже повітря свіжу думку родить.

Спасибі за пораду — ходиш. Ходиш отам, по прекрасних кипарисових алеях ходиш.

Часом — підтюпцем бігаєш. Шукаєш загублене слово.

Учора вскочило у голову, та — ех! — забув уписати в блокнота.

Бігаєш і згадуєш — те чи не те? Ото, біда!

Треш анфас — не допомагає. Потукаєш з тилу — підсобляє.

Й-бо, отака каверза! Не почухаєш — сюжет може скривитися...
Але, це вже індивідуальна творча особливість.

5.

Ялтанський будинок Літфонду своєю структурою і основними житловими умовами, на мою думку, найбільше відповідає творчому відпочинку.

Тишіна, спокій овіває вас довкола. Творча, благотворна тиша.

Будинок підпередують високі кипариси, лаври, мигдалі.

Кімнати величезні, світленькі.
Вілякої кімнати просторі балкони.

Я спав на балконі.

Жодна морська русалка до тебе не дaberеться.

Хороше на повітрі спати, з віко-
ними тополями розмовляти.

6.

Кажуть — пора і крапку поставити. Уже всі „сокровенні” враження виписав. Ні, не всі.

І я під життедайним крим-
ським сонцем написав смішненьку, чудненьку штуковину...

Шівень

Давно в садах замовкі
чарівний спів,
на все печать поклав жагучий південь...
Десь недалеко обізвався півень,
радий, що вже не чути солов'їв.

Він, де шосе біжить і тане лента,
все косить оком в сада глибину, —
сіреннього боиться конкурента
і хрипло так співає на тину.

А кури квокчуть: „Геній, геній, геній”.
І півень гордо горло надима:
„Ку-курі-ку!..” Сади мої зелені,
тут самокритики шукать дарма!

Тож курам годі „генієм” пишатись,
що топче їх при всіх, ще й білим днем...
Як півень той не буде надиматись,
ніколи він не стане солов’єм.

Володимир СОСЮРА
(„Перець”, Київ)

“ukrainian digest”, no. 6, 1961

БАРВІНОК -- ЙОГО НАЗВА

Написав

М. БОРОВСЬКИЙ (Канада)

**Що пише
Енциклопедія
Брітаніка
про рослину
барвінок**

В році 1957 вийшло найновіше видання відомої в світі великої праці Енциклопедія Брітаніка. В цьому виданні, як і в попередніх, під гаслом відомої всім нам рослини барвінок, а по англійськи periwinkle (первінкл), подано між іншим, таке пояснення: "The name Periwinkle is possibly taken from pervinka, the Russian name... is derived from pervi (first) flowers of spring" ...

Це значить, що англійська назва первінкл взята від російської назви рослини „первінка”, що походить від слова *перший...* цвіт на весні — цебто — *первоцвіст*. Важаємо, що таке неперевірене і легковажне обґрунтування цієї назви не правильне і тенденційне, а для такої поважної Енциклопедії — просто неграмотне. Воно здивує кожного любителя природи, а в росіяніна природника напевно викличе злорадну усмішку.

Отож, поки в наступному виданні Енциклопедії Брітаніки ця помилка на наше спростування буде виправлена, для українських читачів Е. Б. буде цікаво знати: звідки ж походить англійська і наша назва цієї рослини, що має спільног ця англійська назва з російським первоцвітом, та звідки, яку і коли взяли назву для цієї рослини росіяни?

Англійська назва барвінку — первінкл походить від старої латинської назви цієї рослини, взятій від вченого Плінія старшого, який жив в 24-79 р. р. по Христі. Він перший назвав цю рослину Вінкамервінка. Англійці, як звичайно, цю довгу назву скоротили, назавши її спочатку парвінка, а

пізніше — первінкл. У росіян слова „первінка” немає зовсім, натомість є назва рослини первоцвіт, що відноситься цілком до іншої рослини первенцю — прімульки (*primula*), а не барвінку. На рослину барвінок у росіян довго не було своєї назви, як і своїх учених природознавців. Лише при Петрі І-му (17 ст.), коли він, для організування першої Академії Наук в Петербурзі, запросив українських, німецьких та інших учених, між ними знайшлися і вчені природознавці. Ці вчені і дали рослині готову українську назву, що давно у нас вже існувала а саме — барвінок. Цікаво, що рослину названо навіть без транслітерації (не барвенок, а таки барвінок). Ця назва так і залишилась у російській номенклатурі рослин і до сьогодні. Натомість, давність української назви барвінку датується від початків нашої усної народної словесності. Про барвінок згадується в старих українських обрядових піснях, особливо в весільних аж забагато (див. Українська Мала Енциклопедія). Нічого подібного не знайдете в піснях росіян ani в їх старих московських т. зв. бібліях.

В ті древні часи про росіян-москвичів ніхто не знат, бо їх і небуло. Натомість світ знат і на старих мапах було: Русь (Україна), Рутенія, Роксоланія, Україна, (як тоді чужинці називали нашу країну). Звичайно, що природник — співробітник Енциклопедії Британіка історії „Рашен” не знає, а тим більше назв їх рослин. Але він не добачив, що в англійській природничій літературі про барвінок-пер-

вінкл згадується вже в 1306 році (14 століття!) див. „Flowers and Their Histories” A. Coates, 1956, отже, назву ніяк не могли взяти від „Рашен” якої — як вище сказано — тоді взагалі не було. Мається враження, що цей природник або невилічимий русофіл або шкідник англійської культури, бо цим своїм поясненням компромітує таку поважну працю як Е. Б.

Близче до правди було б, коли б в Е. Б. було подано, що англійська назва рослини можливо походить від назви української тому, що обидві назви подібні — барвінок — парвінкл; походять начебто від одного джерела (від Плінія) та відносяться до тієї ж самої рослини — *Vinca*. Ходило б лише про те, хто перший позичив назву від Плінія, або: звідки чи від кого Пліній взяв свою назву?!

У всякому разі, на наше спростування неправильності гасла барвінок, редакція Е. Б. писемно признала нам слушність і обіцяла в наступному виданню цю помилку виправити.

*SUMMARY. The latest edition of the Encyclopaedia Britannica defines the name of the popular Ukrainian plant “barvinok” (*periwinkle*) tracing it to the Russian “pervinka”. This definition shows that the author either knows very little about his caption, or purposely endeavors to prove the influence of the Russian language on the Ukrainian. The Russian language has no such names as “barvinok”, or even “pervinok”... M. Borovsky, the author of this article, sent a correction to the Encyclopaedia, and the editor promised to rectify the error in the next edition.*

АТЕСТАТ ЗРІЛОСТИ – ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

....Один з відомих енциклопедистів сказав, що коли Конституція кожної держави є її пашпортом, то енциклопедія — атестатом зрілості". — Так цитує один із наказних критиків-рекламників „Української Радянської Енциклопедії" (УРЕ) в Київській Літературній Газеті. Появились уже два томи тієї УРЕ. Її називає автор тієї реклами: першою українською енциклопедією.

Нешчасний невільник свідомо замовчусь, що між двома світовими війнами вийшла у Львові в 3-ох томах „Українська Загальна Енциклопедія" за редакцією проф. I.

Раковського. Він ні словом не згадує, що Українську Радянську Енциклопедію розпочав був 30 років тому тодішній міністр освіти УССР Микола Скрипник. Редакція підготовила три перші томи (всіх мало бути 20), і перший том послали до Москви. Там його й угробили, редакцію розігнали, а доля Скрипника відома... Вкінці забувас „Літературна Газета" й І критик, що вже вийшла 1949-1953 рр. Статтейна Енциклопедія Українознавства в 3-х томах, видана НТШ в Європі за редакцією проф. В. Кубійовича, і що видається тепер

(там же) Гаслова ЕУ, яка матиме шість томів.

Енциклопедія — це атестат зрілості. Це правда. Але задля цього треба не тільки 16-ти томів (стільки мала б мати УРЕ), але треба відповідного, наукового змісту тих томів. А тимчасом два перші томи УРЕ це справді атестат, але не зрілості, але повної залежності України від московського диктату.

Як виглядає наукова правда цього видання, на це вистачить зачитувати кілька прикладів. В УРЕ написано, що „...одним з великих історичних звершень Комуністичної партії є ліквідація економічної і культурної нерівності між народами нашої країни”. І ось факти: це перша в УССР енциклопедія (пода технічно-колгоспною) українською мовою, тоді як російською мовою в СССР вийшло їх уже приблизно 300 томів!

Для прикладу ще зачитуємо те, що пишеться в цій УРЕ про українську автокефальну церкву:

„...Після перемоги Великої Жовтневої соціалістичної революції, коли націоналістична контрреволюція з допомогою інтервентів намагалася відстояти на Україні поміщицько-буржуазний лад, в колах петлюрівців виникла ідея створення т. зв. автокефальної української церкви. Автокефальний церкви відводилася неабияка роль в боротьбі проти Радянської влади. Вже перші осередки А. ц., що виникли 1919-1920, активно виступали на боці ворогів соціалістичної революції. Після остаточного розгрому збройних банд націоналістичної контрреволюції діячі А. ц. прова-

дили свою антирадянську діяльність у підпіллі. В спеціальних проповідях поширювалася націоналістична ідеологія, підтримувались антирад. настрої і куркульський терор проти представників Рад. влади. А. ц. організувала відкриті антирад. виступи ворожих елементів. Як відгалуження контрреволюційної організації — т. зв. „Спілки Визволення України“ А. ц. ставила за мету підготувати збройне повалення Рад. влади. 1929 на судовому процесі в справі СВУ ворожа діяльність А. ц. була викрита повністю, й осередки ліквідовані, а проводирі заслужено покарані як злочинці. А. ц. на Україні ніколи не мала підтримки трудящих і перестала існувати. — В роки Великої Вітчизняної війни українські буржуазні націоналісти робили спроби знову створити на тимчасово окупованій території України осередки А. ц. як знаряддя для підкорення населення та шпигунства. Розгром гітлерівців та їхньої націоналістичної агентури остаточно поклав край спробам відродити А. ц. — Залишки натхненників української Автокефальної церкви прислужуючи міжнародному імперіалізму, животіють ще за межами нашої країни як релігійні філіїли буржуазно-націоналістичних організацій”.

(URE, том 1, ст. 45-46)

Про митрополита Липківського немає навіть згадки! Так виглядає наука в УРЕ!

В загалі ж 86% змісту переписано з невеликими змінами з російських енциклопедій. Цього вже було навіть Москві забагато. Соцзамовлення було перевиконане по-

над всяку пристойну міру. Тож в московських „Ізвестіях” була така заввага: „...нам здається, що в наступних томах УРЕ потрібно представити український матеріал ще в більшій мірі, ніж у першім. Автори і редакція не використали всіх можливостей з метою з'ясування досягнень української культури”.

Але треба пам’ятати одне: і тієї УРЕ не було б, коли б на еміграції не з'явилася наша Енциклопедія Українознавства. Це змусило Москву дозволити й Україні друкувати такий, хай фальшований, ніби — атестат зрілості... Тож тепер фронт ясний: проти нашої вільної Енциклопедії Українознавства стоїть під советсько-комуністичним натиском видавана Українська Радянська Енциклопедія. Ця остання користується великими засобами советської держави. Наша ж тво-

риться тільки ідеально посвятою редакції, співробітників, адміністраторів видавництва. Її доля в наших і тільки наших руках, а її успіх буде саме нашим атестатом зрілості, духової і політичної.

SUMMARY. The spiritual and intellectual achievements of Ukrainians in the free world have particular significance insofar as they force Moscow to catch up with them. The last year gave proof of this. The Ukrainian Encyclopedia is being published in Europe under the editorship of Prof. V. Kubijovych. To date six volumes were published with farther three in preparation. Therefore Kiev made haste to publish the Soviet Ukrainian Encyclopedia, under orders from the Communist Party, where the history of Ukraine is purposely falsified. Some examples of these falsifications cited in this article.

Вчені сороки

В служbowім кабінеті у Грaka
Зібралася компанія така:

Сорока-аспірантка язиката,
Сорока-доктор, горда та пихата,
Сорока-рецензент у тих краях відома,
Сорока ще одна, розумна, без диплома,
Сорока-секретар, дрібніша птиця,
Сорока з школи, учениця.

Криклива, бачите, зійшлась громада.
А все це разом звалось вчена рада.
Оточ зійшлися і почали дебати.
Та все даремно, мусимо сказати...
— Чому ж? — читач цікавий запитає.
Бо ще Сороки-академіка немає.
Не те, що десь вона літає угорі, —
Її ще не створили байкари.

Павло КЛЮЧИНА („Перець“)

МИСТЕЦЬ ТАНКУ І УЧИТЕЛЬКА

ВАЛЕНТИНА ПЕРЕЯСЛАВЕЦЬ — ЦЕ ПРИЗВИЩЕ, ЩО З НИМ В'ЯЖЕТЬСЯ ПОЧУТТЯ ГОРДОСТИ УКРАЇНЦІВ ЗА ІІ УСПІХИ, І ПОЧУТТЯ ОСОБЛИВОЇ І ТЕПЛОУ ПОШАНИ ДЛЯ МИСТЦЯ, ЩО ЗДОБУВШИ СОБІ ПОВАЖНУ І УПЕВНЕНУ ПОЗИЦІЮ В АМЕРИКАНСЬКому СВІТІ, НЕ ВТРАТИЛА СЕРЦЯ ДЛЯ СВОГО ПЕРШОГО ДОМУ І СВІТУ, ДЛЯ ВІДНОГНО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ЧИ ЯК ВОНА ЦЕ ГАРНО ВИСЛОВЛЮЄ: „ДЛЯ МОІХ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ” ЯКИМ ПРИЩЕПЛЮЄ ЛЮБОВ ДО СВОГО ВЕЛИКОГО МИСТЕЦТВА.

ЖУРНАЛ “Dance Magazine” присвячує Валентині Переяславець окрему, довшу статтю з ілюстраційними вставками, які показують її балетну працю. Автор статті Тібор Гірш. Ось кілька моментів у скороченій, вільній передачі.

Валентина Переяславець в скитальчому таборі, в Німеччині. — Один примірник, одне число в загальному понятті, що його передавали двома буквами: ДП. Й мрія — дістатись до Америки. Але пішла чутка, що Америка не приймає інтелігентських професій. Тож Валентина подає себе як кравчиню... Американський урядовець переглядає папери. — Чим же ж були ви 1926 року?

— Прімабалеріна в Харкові.

— А 1929?

— Прімабалеріна.

— А 1936? — Відповідь знову та сама. — То чому ж говорите, що ви кравчиня?

Пані Переяславець отверто все

пояснює. — Чи думаете, що зможете в Америці вчити дітей танцювати? — питав урядовець.

— Очевидно!

— То ж на все добре!

Валентина Переяславець прибирала для себе й матері ощадності — маєток: 11 доларів. Зашиває в пояс, бо знову „кажуть”, що відбирали у...

В Америці.

Причал 13 червня 1949 р. У Філаделфії зараз другого дня прімабалеріна шукає праці. Іде до балетної школи. Кажуть „ні”, і скерують до... складу пічесів. Сортування овочів — перша її робота. Але вона далі шукає щастя. Може вдастся почати в якісь школі з вечірніх, безплатних курсів... Кажуть „ні”, і скерують до фабрики цигареток. Переяславець пакує цигаретки („Знаєте, як Кармен...“). Аж з табору знайома піяністка кличе її до Нью-Йорку. Тут уже усміхається щастя. Кажуть показати кілька кроків. Після трьох запитують: — Чи на другий тиждень можете почати навчання? — Це в Студіо 819, в Карнегі Гол.

— Але ж я не вмію ще мови?

Та це вже не було найважнішою справою. Головне було те, що Валентина Переяславець уміла говорити танцем... Скоро — пише названий журнал — навколої рознеслася вістка і деякі з першорядних, світових танцюристів, із головних компаній ЗДА і з-закордону, почали зголосовуватись до клас пані Переяславець.

Від 1951 року Валентина Переяславець участь в Ballet Theatre

School при 57 вул. в Нью-Йорку і отріч цього веде різні курси.

Метода — людина

— В балеті, — заявляє п. Переяславець, — немає магічних секретів. Є одна метода: — праця, праця, праця і витривалість, і пасія, внутрішня пристрасть. Педагогічною методикою п. Переяславець є велика самодисципліна і дисципліна праці учнів. Вони приймають дисципліну, якщо свідомі того, що вчитель може чогось навчити. Поза тим („Ви знаєте, я не відьма...“) час спочинку — це сонячні хвилини приязніх розмов, дискусій балетних проблем.

Цікаві завваження, коли п. Переяславець порівнює умови життя й праці американських студентів балету з умовами життя й праці їхніх товаришів у советських державах. — Там не було стільки вигод, що тут. Ми не мали авт, ми ходили. Люди повинні ходити. Хід робить м'язи сильнішими. Вигідне життя не добре для балетного танцюриста. Таке життя робить людину лінівою...

До навчання приймає п. Переяславець дітей не нижче 9-ти років. У молодших кості заслабі, і малі діти не вміють зосереджуватись. Вони тільки копіюють. А це їх скоро нудить...

Серед „моїх українських дітей“

Кожної середи і кожної суботи, після закінчення навчання в Балетній Театральній Школі, Валентина Переяславець іде на „долину міста“, до „моїх українських дітей“. Її студіо — це справжній український острів в долішньому Мангеттані. Ікони на стінах, дов-

ті завіси на вікнах, гасла віписані кирилицею, українською мовою. В. Переяславець є там першою і часто з достойністю вправного актора... замітає залю („мій новий партнер — мітла”). А тоді з'являються Миколки і Наталочки, приходить піаністка, і заля роздзвонюється сильним і рішучим голосом вчительки...

На питання, чи можна завважити різницю між українськими і американськими учнями балету,

Живе скромно: треба ж сплачувати дім... Ale вона вдоволена.

— Знаєте ж, 11 років тому я була ніцо. Скиталка. Я приїхала в Філадельфію. Падав дощ. Було темно. Тоді хтось спітав мене: „Як вам подобається Америка?” Що я мала сказати ?!

— А тепер у мене гарний, вигідний дім, дуже добра праця, добри приятелі, учні, мої українські діти, трішки грошей в банку. І ви можете мати все. Є дорогі хутра,

відповідь цікава. „Американці тілесно збудовані добре, але не мають такої пасії, такої пристрасти. Однаке українські танцюристи, що виросли в Америці, виявляють та-кий самий брак тієї „пасії”. „Причина мабуть є „загідне життя”. Поза тим і американські і українські учні відповідають її вимогам, її засаді: Працуйте, коли працюєте, і відпочивайте, коли відпочиваєте...

Сердечні признання.

Валентина Переяславець живе з матір'ю і з небожем у Квінс (одна з дільниць Нью-Йорку), у власному, гарно декорованому дому.

але можете купити дешеве й гарне, і накинути на плечі. Є дорогое бароккове чи справді античне устаткування, але можете мати й інше, дуже тривале і відповідне для гарного дому. Коли тепер спітав би хтось, я відповіла б, що Америка мені подобається...

SUMMARY. Valentina Perejaslavec, prima ballerina of Kharkiv, Kiev and Lviv, is now teacher and advisor in the Ballet Theater School of New York. Her fame attracts not only beginners, but also soloists already renowned. Warm reviews in American magazines often tell how she, the daughter of a poor Ukrainian barber,

achieved recognition in the Soviet theaters through her talent and hard work. After arriving in America as a displaced person, she worked at first as a fruit-sorter, then in a tobacco factory, until in a short while she found here also her acknowledged place.

Ukrainians are justly proud of Va-

lentina Perejaslarec, and love her because as she herself says she will not forget "her Ukrainian children," even though she found highly satisfying and profitable work among Americans. She still devotes her time twice a week to "her Ukrainian children" teaching them her art.

Славні люди про жінок

ВІД РЕДАКЦІЇ. НАШІ ЧИТАЧКИ МОЖУТЬ, ВИСЛУХАВШИ ВСІ ТІ ГОСТРОТИ, СКЕРОВАНІ В ІХ СТОРОНУ, З ГОРДІСТЮ СКАЗАТИ: А ВСЕ Ж СВІТ І ДУМКИ НАВІТЬ НАЙСЛАВНІШИХ ЛЮДЕЙ КРУЖЛЯЮТЬ ВПЕРТО ДОВКОЛА НАС!

Жінки бачать у розумних чоловіків тільки їхні недостатки, у дурнів — тільки їх добрі прикмети.

Honoré de Balzac

Жінка виходить замуж, щоб увійти між людей, чоловік одружується, щоб утекти від них.

Hippolit Taine

Як тільки жіноча свідомість починає думати, її першою думкою є нова сукня.

Heinrich Heine

Жінки дають відхнення до великих речей і перешкоджають нам їх виконати.

Alexander Dumas

Жінка може й послухає раз, щоб могти десять разів наказувати.

Jean Paul

Люблю мужчин не тому, що вони мужчины, але тому, що вони не жінки.

Христина,

шведська королева

Жінка ніколи не є така гарна, як говорять про неї чоловіки, але й ніколи не є така погана, як думають про неї інші жінки.

Edwige Feuillière

ПІД ЧУЖИМИ ЗОРЯМИ

ІЗ ТВОРЧОСТИ
УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ
НА ЧУЖИНІ

Богдан Рубгак

КОМУСЬ БЛИЗЬКОМУ

Оздоблена рука міцного світу
нам навіть спомин образу порве,
і щось безмежно ніжне, щось живе
зів'яне, не дождавшися одвіту.

Торкнеш у сподіванні свіжу віту,
та з неї вже знання не попливе.
І дерево, що рідне і нове,
закам'яніє в холод сталагміту.

Відійдуть сни, сади, будинки, вежі,
відійдуть ті, що друзями були —
розстануть у порожньому
безмежжі.

І навіть не оглянешся, коли
увійде він, і на його одежі
принишкнуть смуги вічної імлі.

(Із збірки „Промениста весна”, Н.-Йорк-Шікаго, 1960)

Женя Васильківська

УТОПЛЕНА

Зернами падає
срібло з очей —
в чорній криниці
срібло зійде.

В горах, під каменем,
вечір застиг.
В хмарах — скривавлені
відбитки ніг.

Плахтою, вовною,
небо горить.
В гирлах безводних —
безрибна сіть.

Петлями, вузликом,
думка-слимак —
їжиться іклами
диких собак.

Погляд оливою
ллеться в відро.
Коло криниці
привид пройшов.

(Із збірки „Короткі відда-
лі”, Нью-Йорк, 1959).

Богдан Рубгак

З ЗЕЛЕНОГО ЗОШИТА

Про твої очі говорять краєвиди,
лагідністю твоєю шумлять тополі,
і на галявину спомин лягає
твого волосся.

Коли, мов зруб, нудьга бовваніє,
і дні завідьмлюють пісню в камінь,
торкаючись устами чаїного лету,
щоб пригадати твої уста.

“ukrainian digest”, no. 6, 1961

На твоїм обличчі насіння щастя
непорочний травень, світле,
посіяв —
у твоїм обличчі, де росте всесвіт,
буде рости мій дім.

(Із збірки „Промениста весна”, Н.-Йорк-Шикаго, 1960)

Женя Васильківська

ОСІННЯ ПСНЯ

Я брела б по стернинах,
по незайманих межах,
і ловила б проміння

на дротах загорож.
І чорніло би світло
на колючках залізних,
наче ягоди осені,
що постигли на вітрі.
А мій усміх,
заплутаний в бабине літо,
між гілками тернини
повис би мережкою.
І гнучкою березою,
стрункою тополею,
я втопилася б у синяві
осіннього плеса.

(Із збірки „Короткі відда-
лі”, Нью-Йорк, 1959).

У ч і т е л ь . — Прозорі тіла — це такі, через які ми бачимо.
Назви мені таке тіло, Івасю.

У ч е н ь . — Дірка від ключа в дверях.

М а т и . — Долю, візьми капелюшок, підемо на прогулянку.
Д о н я . — А руки помити чи взяти рукавички.

Г і с т ь . — Коли у вас обідають?

Х л о п ч и к . — Завжди о 3-ій годині, а коли у нас хтось є,
то після того, як він піде.

Якось у чемпіона-лещетаря спітали:

— Що треба зробити, щоб здобути перемогу?

— Це дуже просто, — відповів чемпіон, — треба бігти трошки швидше ніж твої противники.

До 20-го століття засобами суходільного транспорту були конні паротяги. 1900 року в цілому світі нараховували коло 8 000 авт. В Англії до 1906 року існував закон, що перед автом по-винна йти людина з пррапором і попереджати всіх про небезпеку.

Цікаву історію оповідають про одного з губернаторів царської Росії. Люди жалілися, що авта, тоді страшна рідкість, полошили коней. Губернатор видав наказ по своїй губернії: — Не дозволяється їздити автами, поки коні не привикнуть.

СЕКСОТКА

Написав Юрій ОЧЕРЕТ

До мене, коли в кімнаті нікого не було, прийшов наш парторг і сказав, що в дуже терміновій справі я мушу йти з ним зараз до міста. Треба побачити одну відповідальну особу, що приїхала з Москви до нашої установи, але покищо — це тасмниця.

— Ми швидко повернемось — додав парторг, — бо поїдемо автотом. Візьміть лише Ваші особисті документи.

Це була несподіванка, але наказував парторг. Відмовлятися було не можна. Від будинку Держпрома до готелю „Асторії” 7-8 хвилин і я не встигла розібратися в події. Парторг був чесний, але мовчазний. Я не почула від нього ані слова. На третьому поверсі ми зупинилися біля номеру, що мав число

,23”. О, я ніколи в житті не забуду цього „23”? Парторг постукав і відчинив двері. У великий кімнаті нікого не було.

— Пождіть тут, — сказав парторг. — Я повідомлю, що ми приїхали. — І він вийшов у сусідню кімнату через бокові двері.

Я не зробила і двох кроків, як куртина алькову роздвинулася і до мене наблизився всім відомий в місті, страшний тов. Броневий, слідчий ОДПУ. Я зрозуміла все...

— Шпигунством займаєшесь, громадянко? Радянську державу зраджуєш? Так чи ні?

— Це брехня!

— Коли я кажу, то це є правда! Буржуйський недобиток! Сідайте! Ваш батько хто з походження?

— Мав торговлю.

„Пройде ще деякий час і все, що пережили, буде здаватися небуваним вікоди” . . .

Це слова з записок, що лишив утікач із України, який уже знайшов вічний спокій на цвинтарі в Західній Європі. Це був виходець із Лівобережної України, який у студентські роки був журналістом. Шість років большевицького панування він зазнавав переслідувань, міняв посади і місця мешкання. Працював як технічний редактор у видавництвах і літературний керівник у театрах. В еміграції хворів, працював над записками, що лишилися як документ епохи.

Після смерті автора, його друзі привели до ладу записи і в 1958 році звернулись до покійного проф. Михайла Олексієвича Ветухова з проханням допомогти надрукувати їх під псевдонімом Юрій Очерт. Кілька уривків, цих справжніх „документів епохи”, документів страждання людини в режимі совєтського терору, друковано вже в українській пресі. Тут подаємо один із особливо яскравих і одночасно трагічних фрагментів.

— Себто спекулянт. А дід хто?

— Священик.

— Сама контрреволюція! З інженером Вальтером знайомі?

— Hi!

— А це що? Знов брешете? — I він показав мені foto, що лежало перед ним на столі. Це я входила в квартиру Вальтерів.

— Так, це я. Але я не знайома з Вальтером, я лише навчала його дітей.

— Цю нісенітницю розкажіть вашому дідові. Вальтер шпигун і за це він покараний. Ви його співучасниця, розумієте?

— Я ні в чому не винна, я не шпигунка! Я чесно працюю і більш нічого.

— Годі! Треба працювати ще чесніше, треба працювати так, щоб радянська влада мала користь від вашої праці, а інтелігентські побрехеньки покинути. Майте на ува-

зі, що не лише ви, але і ваш чоловік у нас у підозрі. Для саботажників теж маємо свій рахунок, а ваш чоловік є стовідсотковий саботажник.

— Ale...

— Жадних „ale”, я не можу тут витрачати зайвий час. Слухайте коротко. Я зараз арештую вас, сьогодні ж буде арештований ваш чоловік...

— За що?

— Є єдиний вихід покращати долю вас обох — підпишіть цей документ, коли ви не ворог радянської влади.

I Броневий дав мені друкований на машинці аркуш паперу. Це було зобов'язання чесно, своєчасно, повно, під загрозою негайногого арешту мене і моого чоловіка повідомляти ОДПУ про все, що я почую або побачу контрреволюційного, саботажницького, шпигунсько-

го, ворожого радянській владі або большевицькій партії поміж моими різними, знайомими співробітниками моєї установи. Жадна, найближча й найдорожча мені людина не повинна знати про ці мої обов'язки. Я мушу без жадних зволікань, негайно виконувати інші доручення ОДПУ, всілякі його завдання. За брехливі, несвоєчасні, неповні інформації, або спроби замовчати ту чи іншу подію, мене буде суверо покарано. За розголошення подробиць роботи, зустріч із слідчими, адрес цих зустрічей — арешт мене і мого чоловіка.

Жах скрутів мене. Пам'ятаю лише одну хвилину, коли я нічого не бачила, коли мені здавалося, що я падаю кудись глибоко і далеко.

Броневий вдарив п'ястуком по столу:

— Чи довго я ще буду чекати?

Мої руки були холодні і в них дрижав паперець.

— Не можу. Я ніколи цього не робила. Пощадіть: я була чесна...

— Так я тобі пропоную нечесний вчинок? Так віддано працювати на користь радянській владі, виконувати охорону радянського устрою та большевицької партії — це безчесно? Так? Ох, ти паскудо! Пожди ж!

— Я не вмію, я не видержу цього!

Броневий швидко підійшов до алькову і віддернув завісу. Там стояло широке, заслане ліжко.

— Роздягайся!

— Що?

— Роздягайся. Тобі однаково повороту до дому нема.

— Звір!

— Ну, ці ласощі покинь мені! Роздягайся!

— Нізащо в світі!

— Ну, це ми зараз побачимо. — Броневий зателефонував: „Це ти, тов. Орлов? Можеш везти до мене лікаря Осищенка. Через годину, щоб був тут!

— Що ви робите?

— Нічого. Дав наказа арештувати твого чоловіка. Будеш роздягатися? — І він схвавив мене за плече.

Не знаю, як це сталося, але я вдарила Броневого в лицце. Він штовхнув мене так, що я впала на ліжко. Він підскочив до мене. Рятунку не було. Я встигла закричати:

— Згодна. Підпиши!

— Оттак би і давно, ніж теревені розводити! — і Броневий залишив мене.

— Підписуйте! І пам'ятайте, що кожний ваш крок нам відомий. — Знов по телефону: — Це ти, тов. Орлов? Почекай з лікарем Осищенком, нехай ще погуляє. Ми тут домовилися. — І потім до мене: — Ані скривдити, ані обійти нас вам не вдастся. Жадного ошуканства, — це найліпше для вас. Зрада цьому зобов'язанню — це кінець життя вашого особистого і вашого чоловіка. Бажаю успіхів, до побачення...

І він простягнув мені руку. Соромно, болюче згадувати, але ж я мусіла відповісти на його привітання, стиснути цю звірячу лапу.

Так зробилася я шпигункою, зрадницею, провокаторкою. Довго, дуже довго мені здавалося, що тавро „сексотка” горить на моєму лобі. Уявіть тепер моє життя, мою

муку, мій страх. Я стрималася, я нічого не розповіла чоловікові. Він вмер, нічого не знаючи, для нього я залишилась чесною і порядною людиною. Лише душу в мене споганили, совість мою сплюндрували.

Був у нас один старий большевик, зі „старої гвардії”, поважний, авторитетний, чутливий, що іноді старався якось то згладити, обтерти вістря нашого побуту. Я відважилася звернутися до нього, я попередила його, що прийшла до нього, старого товариша і літньої людини, як на сповідь, що він не зрадить мене.

— Я нічого не можу зробити, нічим не можу допомогти. Я вже забув усе, про що ви розказували. Це одне, що є в моїх силах. Простіть...

З цим я й повернулася до свого столу, до своєї проклятої таємниці, до свого болю й жаху. Я ніколи не плакала, очі мої завжди були сухі. Мені нічим було плакати. Це надлюдський тягар. Одного разу я запізнилась з інформацією і мене жорстоко побили, як шкідливу кицю. І я пережила, перенесла оті побої. Порятунку не було і я присаджувалася до моого бюрка і починала писати. Писала й писала...

— „Вчора, 30 січня, Антін Григорович Крамаренко святкував день свого народження, а прихованій день іменин, бо за старим стилем 30 січня, себто 17 січня, православна церква пам'ятує Святого Антона. Інженер Олійник розказував, що він бачив у театрі виставу „В степах України”, де показують тов. Будьонному параду

колхозників - кавалеристів, вони скачуть на конях з пальє-маше. Олійник сказав, що всім відомо, що тов. Будьонний є великий дурень, але це перший раз так публічно з нього роблять ще й осла. Коли Крамаренко під час вечеї проголосив тост на честь тов. Сталіна, лікар Лободовський, що сидів поруч мене, доволі голосно прошепотів: „Щоб ти подавився цією склянкою!” і я примітила, що Лободовський свого вина за здоров'я тов. Сталіна не випив. Вчителька 1-ої імені Леніна зразкової школи, Розумовська, розповідала, що піонер-вожатий, тов. Перельман, залишається до учениць старших класів і пропонує їм статеве з ним співжиття. Це турбує дівчат, але одна згодилася, це стало відомо в школі і тепер подруги звертаються до неї, кажучи: „тov. начальниця”. Коли я прийшла до Крамаренків, бо одержала запрошення разом із чоловіком, це напі давні знайомі, то завважила, що невеличкий портрет тов. Сталіна, що стояв на письмовому столі, заплямлено атраментом. — „Хто це так прикрасив нашого батька? — спитала я, сміючись, дружину Крамаренка. — „Це наш Кость!“ — відповіла вона і неохайно кинула портрет до шафи. „Кость“ — це син Крамаренків, 12 років. Лікар Савченко розказував, що в Інституті експериментальної медицини несподівано прийшлося зробити русифікацію, бо виявилося, що серед персоналу Інституту немає жадного росіяніна. Всі співробітники, так науковці, як і технічні робітники виключно жидівського походження. Тому дирекція термі-

ново шукає декілька прибиральниць та двох або трьох науковців з росіян або українців. Мати бухгалтера Супруненка, Надія Сергійовна, розказувала, що священик церкви, що на міському цвинтарі, коли його запросяти, ходить вечорами переодягнений, щоб по квартирах відправляти панахиди, молебні або хрестини. І що вона, Надія Сергійовна, коли Супруненків не було вдома, покликала до себе священика і похрестила дитину Супруненків, що ій тепер вісім місяців. Священикові вона заплатила своїх власних сто карбованців. Адвокат Лимар, що приїхав із Москви, казав, що видання декрету про покарання винних у гомосексуалізмі є наслідком поширення цього явища поміж робітниками ДПУ і у військових учебових закладах. Студент Лященко розповідав, що студенти університету пригнічені наявністю поміж ними великої кількості „сексотів”, а тому грають у мовчанку. Бесіди йдуть лише про погоду та у „високому”, — як він каже, — стилі” про історію партії...

Оттак писала майже три роки, двічі на тиждень, аж поки не зникло ОДПУ, залишаючи місто німцям. Коли інформацій було мало, мене викликали до якогонебудь

будь готелю, і кожного разу новий слідчий брутально лаяв мене, ображав, обіцяв згноїти в тюрмі. Я не можу нічим віправдати себе перед людьми, що я їх зраджувала. Від моого доносицтва потерпіли мої добре знайомі, щирі друзі. Вони не знали, яку гадюку, яку мерзенну тварину держали вони біля себе. В мене нічого не залишилося тепер, нічого не зсталося — немає душі, немає серця. Пусто в грудях. Лише ночами терзають привиди, мені здається, що чиєсь пальці хапають мене за горло. Лежу і дивлюся сухими, гарячими очима в темінь. Думати вже не можу, лише чекаю. Хоча б скоріше! Вмерти. Ні, вмерти я не можу. Здохнути! Це моя шпигунська доля...

SUMMARY. This is a fragment, dreadful in its contents, from the reminiscences of a Ukrainian refugee who died in West Europe. The NKVD through torture and threats of destruction to the entire family forced a doctor's wife to denounce her kin and friends, a practice well known under communist terror. Countless victims were executed and exiled as a result of the chain reaction set off by these forced denunciations. This is one of the heart breaking tragedies of the communist tyranny.

Вірка має клопіт. Радиться товаришкі. І цей хоче одружитися з нею, і другий так само забігає. Один старший, але дуже грошовитий. Та вона зовсім холодна до нього, бо сердечно кохас молодшого, біднішого студента. Що їй робити?

— Смішно тут багато роздумувати, — відповідає товаришка.
— Очевидно ти повинна вийти замуж за студента, якого любиш, а тоді того другого познайомиш зо мною...

ласка

Написав Панько ЩИПАВКА

(Відомий західноукраїнський фейлентоніст, тепер в одній із „сателітських“ країн).

Сумний і невеселий сидів секретар воєводського правління в своїй установі, а його голова потопала в важких думах.

Вчора він приїхав з терену. В Н. він був на співанні хору. Всі не прийшли. Спітався, чому немає Юрка. Це ж тенор, без нього не обйтися.

— Чому не прийшов, питаете? — диригентка безрадно розвела руками. — Во він нам ласку робить, як прийде.

— Ласку?

— Ласку. Запитайте його. О, він вам відповість.

— Чи мені хто накаже?

І обос зітхнули, що аж елек-

тричне світло в канцелярії потемніло.

В К. мала відбутися нарада активу. Секретар приїхав, а з активістів застав тільки голову, та й той кудись збирався. Запряжений кінь стояв перед хатою.

— Куди ідете?

— До міста.

— А нарада?

— Яка там нарада, хто вам тепер прийде.

— Ну, то хоч ви будете. Обговоримо найближчі завдання.

— Ет, що я з цього маю.

— Значить, з ласки працюєте?

— Ну, так...

Раптом кінь заіржав, та так ве-

Із часопису „Наше слово“, Варшава, 1960 р.

село, якби щось смішне зачув. Секретар спитався здивований:

— Чи цей кінь, те... по-нашому розуміє?

— Ще б пак!

Але на дальшу балачку не було часу, бо секретар мав бути ще в Т. Там було з п'ятнадцятеро українських дітей і йшлося про зорганизовання курсу навчання української мови.

— Скільки маєте дітей?

— П'ятеро.

— Як? А Ощіпко? Він один має п'ятеро.

— Спитайте його. Ось він саме наближається. — Ощіпко!!!

Прийшов Ощіпко.

— Даєте своїх.

— Га! Чи я знаю...

— Слухайте, — каже секретар. — Треба врешті в новому році рушити з цим курсом. Запишіть хоч одне, буде шестеро, вистачить.

— Чи я знаю...

— Хто має знати?

— Гм...

Як скеля! Секретар з безсиллям потирає чоло.

— Знаєте, як казав Шевченко: „І чужому научайтесь й свого не дурайтесь”. — Ну?

— Та казав...

— А що ви?

— Чи я знаю...

Секретар важко сів на лаву.

— Та хоч одно запишіть...

Ощіпко замовк. Щось він задумав. Секретарові блиснула надія.

— Ну, записую. Як на ім'я?

— Та Івас...

— Значить, посилатимете?

— Та вже для вас зроблю.

Секретар відіткнув.

Але до вечора ще одна година

— в Р. Там має відбутися нарада в справі передплати „НС”.

— Ну, що ви, Кліме? Вачите, всі передплачують, ви теж...

— Як дістану кредит, буду передплачувати! — заявив Клім.

— Дістанете, Кліме! Дістанете сто тисяч на руку! А може, ще що? Телевізора не хочете? А самохід? Самохід вам придався б, Кліме! Гафію на задні подушки, а самі за қермо! Тру-ту-ту! Тру-ту-ту! Тру-ту-ту!

Секретареві дали холодний компрес і він опритомнів.

I тепер ось він сидить у своїй установі і потопає в важких думах.

„Ласка”. Всі роблять „з ласки”. Ця „ласка” нависла, як велетенська скала над життям УСКТ. Як гранітна скеля, якої ніхто не розіб'є. Ні, він безсильний, він більше в терен не поїде.

Він уже почав дрімати, і раптом почув від стіни міцний голос:

„Лупайте цю скалу! Нехай ні жар, ні холод не спинять нас”.

Бо нам призначено скалу сесю розбити!”

Секретар скочив на рівні ноги. Цо це?! Він глянув на стіну: з портрета глядів на нього Іван Франко, глядів міцним зором, якби хотів сказати: „Я ж таку скалу розбив!”

Секретар глибоко скилив голову перед геніальним сином українського народу. Подумав хвилину і почав збиратися.

— Куди ви? — спитав голова, що несподівано ввійшов до кімнати.

— В терен! — відповів твердо секретар.

**Найбільший
купець серед
учених —
найбільший
учений
серед купців**

МИ привикли до того, що іноді людина, вийшовши з низів нужди, частинно своєю енергією й своїм завзяттям, і частинно завдяки щасливим обставинам добивається великих успіхів, майна, впливів. Особливо Америка знає багато прикладів того роду, як їх називають *self-made* удачників. Багато нинішніх мільйонерів чи їх батьків починало свої життєві шляхи рознощиками газет, послугачами в бюрах і т.п.

Однаке це вже зовсім винятковий випадок, щоб людина з нуж-

денних життєвих умовин рішилась добитись маєтку, і коли їй це удалось, круто повернулась у цілком інший бік і стала одним із найславніших учених-археологів. Приклад такої появи дає німецький учений, що відкрив Трою: — Гайнріх Шліман.

Батько Гайнріха був протестантським пастором села Анкерсгаген у Німеччині. Дома було шестеро дітей, мати передчасно померла. Засобів для життя для великої родини не доставало, вони пробивалися серед біди. Зате ба-

гате було романтичне підсоння села і воно формувало душу й бажання малого хлопчика. Недалеко села були руїни замку славного колись „раубріттера”, лицаря-розвишки, і довкруги того замку уявля мешканців снували різні легенди. Особливо церковна прислу́га і погребники багато оповідали про Геннінга Браденкірля і його чорні діла, про його скарби, золоту колиску закопану на холмі. Хлопець не міг собі дати ради. Він уперто намовляв батька, щоб той постарається викопати скарб і тоді всі вони будуть достатні і визволяться із нужди.

Та ще сильніше розпалювали молоду уяву оповідання самого батька-священика. Він залюбки оповідав хлопчині про Трою, славне велике місто, про царя Пріяма, його синів Гектора й Париса, проте, як Парис викрав прекрасну Олену, і за те розгорілась десятилітня війна. Як то вкінці підступом греки здобули Трою, знищили її і спалили до тла. Коли ж хлопець ще побачив якусь давню ілюстрацію того величавого, укріпленого города, тоді він, що бачив перед собою підупалий, надщерблений подіями і часом замок, що все ж таки стояв, прийшов до переконання, що і Троя не могла пропасті без сліду. І още тоді вже у ньому розпустилась мрія віднайти місце, де стояла Троя, і відкопати її.

Але мрія—мрією, а життя—життям. Воно ставало щораз тяжчим. Доходи батька не дали Гайнріхові можливості піти до гімназії, навіть дешевшу реальну школу він після кількох років мусів по-

кинути. Маючи 14 років став учнем-послугачем у торгівлі. Тоді ще не було охорони праці, зокрема праці недолітків. Гайнріх працював від 5-ої години ранку до 11-ої ночі. Він порався в крамниці, продавав селедці, цукор, сіль, розпаковував скрині з товаром, замітив склеп, важив, носив. Але і серед тієї темної ночі заблис каганець світла й надії. Він запізнався з якимсь ровесником, млинарським прислужником, що — як виявилося — колись трохи вчився в гімназії. Той товариш за кілька чарок горілки деклямував Гайнріхові цілі рядки Гомерової Іліади. І хоч Гайнріх не розумів ні слова, то самі назви Трої, Пріяма, Ахіла зворушували його до сліз. Колишня мрія дитини про віднайдення Трої стає тепер уже рішенням юнака за всяку ціну добитись здійснення тієї мрії.

Та знову рішення — рішенням, а життя — життям. П'ять і пів року так тяжко працював Гайнріх цілими днями і, частинно, ночами, але вибух крові змусив його шукати іншого прожитку. Він пішов пішки до Гамбурга і наявся моряком на якомусь кораблі, що мав плисти до Венесуелі. Корабель розбився і хлопець знайшовся в Амстердамі. Там став посильним у банку.

Це вже була легша робота. Але молодий, фізично вичерпаний, прибитий упокореннями і невдачами хлопець не думав спочивати. Він кинувся вчитись мов. Виявилось, що його здібність у цьому напрямі просто неймовірна. До року він уже говорив по англійськи і по французьки. Працюючи пильно,

він одночасно підводився щораз вище на соціальній драбині вгору: з посильного, інкасента векселів, він — тепер уже знавець кількох мов — стає книговодом і кореспондентом фірми Шредер і Ко. Але і цього амбітному молодому урядовцеві мало. Він вивчає російську мову. Тоді фірма посилає його представником до Петербурга, а там поруч успішної праці для фірми, він вивчає ще шведську, польську і інші мови. Його вправа в тому напрямі доходить до того, що на вивчення нової мови йому вистачає вже тільки шість тижнів! Він опановує сімнадцять мов. Між ними старо- і новогрецьку, латинську, арабську!

А щастя химерне... Дитині й юнакові все давалось тяжко, або не вдавалось. Тепер до чого він не брався, все ставало великим успіхом. Роки проведені в Москві, де він працював як самостійний великий торговельник — це роки нечуваних удач. Його купецька сміливість і його розмах, з яким він іноді ставив на карту весь свій дорібок, вкінці дали йому колосальні грошові засоби.

І ось тут найбільше чудо! Гайнріх Шліман має вже 42 роки. Страшними зусиллями серед нужди і своїми здібностями він став мільйонером. І він рішач, що все це було тільки приготуванням до того, щоб тепер могти вже всеціло віддатись мрії посіяній в душі дитини і вирощений уявою юнака. Він покидає світ бізнесу і починає студіювати в Парижі археологію.

Тодішня наука віддалювалася від описів Гомера. Вона вважала,

що ті описи нічого і здогадувалась, що Троя лежала не там, як подано в Іліаді. Але самоук Шліман думав самостійно. Він уже знає Гомерові поеми слово в слово, і вірив їм. Він згідно з даними тих поем шукав Трої на горбі Гімерлік над рікою Асман, і тут при помочі своєї гарної і вірної його задумам дружини — атенки почав розкопи.

Була це знову тяжка праця. Суворі зими, пропасниця, що мучила Шлімана, вічні суперечки з турецькою владою, з робітниками, до того постійні напади і критики професійних учених, що згорі дивились на самоука. Але все ж переміг Шліман. Він знайшов і розкопав потужні мури, знайшов золотий скарб Пріяма і власними руками з дружиною добував його — частину за частиною — і переховував. Це було зусилля фанатика, який кидав у цю працю сотні тисяч грошей, який зрікся всіх вигод, спокою, що їх вимагав уже і вік і підірване здоров'я.

Що більше, він ще розпочав розкопки і в самій Греції, на Пелопонезі, в столиці Агамемнона, переможця Троя. Там відкрив він п'ять гробів і п'ятнадцять трупів, яких коштовний одяг казав додумуватись, що це королівські гроби.

Всі ті роботи вимагали найвищого напруження. Але Шліман не вгавав. Він писав книжки, різними мовами, сам робив коректи, вів величезну кореспонденцію. Доглядав розкопів, подорожував, виголошував доповіді, відбивав атаки своїх учених противників.

28 грудня 1890 року помер Гайнріх Шліман в Неаполі, по дорозі

до Атен, де хотів разом із родиною відсвяткувати Різдво. Помер від операції уха. Його пам'ятник у старогрецькому стилі стоїть в Атенах. Там спочиває Шліман, звернутий у сторону Акрополю і Парфенону, в тій землі, якій віддав усю свою душу...

SUMMARY. Heinrich Schliemann is the German archeologist who found and excavated Troy, the site of the ten year war which is the subject of Homer's Iliad. The deeds of Homer's heroes are well known to all, but only a few know the strange life of the scholar who discovered historical Troy. He started to work for his living at the early age of fourteen. His diligence, linguistic talent (he needed

six weeks to master a language) and his business ability, enabled him to become a rich man by the time he was forty-two, wealthy enough to give up his business and dedicate himself completely to the realization of his boyhood dream and ambition. Regarding the Iliad as a historical story he searched for and found the site of Troy, and during its excavation discovered the treasure of Priam, the king of Troy. Later he found and excavated the tomb of Agamemnon, the leader of the Greeks against the Trojans. At the same time he wrote numerous works in different languages about his archeological activities. — He is buried in Athens facing the Acropolis, in the land to which he dedicated his heart and life.

ВІДПОВІДІ

1. Ірландія.
2. Півтора тисяча літ.
3. Рейон.
4. Шарль де Монтесьє.
5. Бароко, рококо, класицизм.
6. Країна мільйона слонів.
7. Від початкових букв англійських слів: RAdio Detecting And Ranging.
8. 15 метрів.
9. В давнім юліанським календарі лютий, а не грудень, був останнім місяцем. І тому в ньому робили конечні поправки.
10. Від еспанського *plata*, що означає „срібло”.
11. Гомер.
12. Від асирійського слова, яке означає „схід”.

Петро, відомий із своєї мовчаливості, під час обідньої перерви звертається до товариша праці:

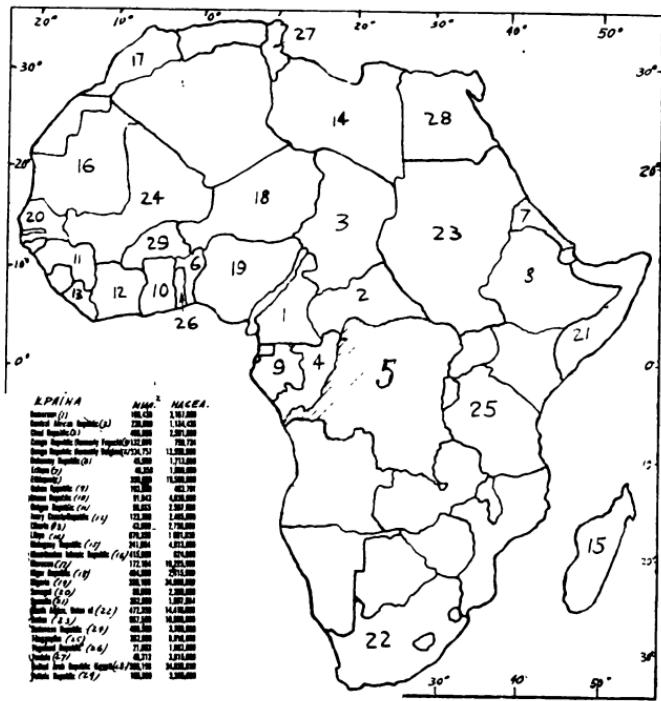
— Чи не міг би ти виручiti мене і завтра ранком одним словом обмінятись із мосю нареченою — ти її знаєш, гарну Оксанку..

Товариш запалюється: — це ж і прислуга товаришеві, і така приемна одночасно!

— Дуже радо! Тільки скажи: — коли і де!

— Точно в 11 годині ранку, в подружному уряді...

АФРИКА

— ІІ ГЕОГРАФІЧНІ І ПОЛІТИЧНІ ДЖУНГЛІ

ЖИВЕМО в часах, коли — хоче людина цього, чи не хоче, — вона вчиться географії. Хто знов би докладніше, де лежить В'єтнам чи Ляос, коли б не війна, що там уже з партизанки починає переходити в правдиву, фронтову війну після щедрих достав зброй Москви і Китаю? Подібно й Африка була для більшості навіть інтелігентних людей великою чорною джунглею, з тим, що на півночі її

залишились рештки великої колись арабської імперії, а на півдні була якась дивна голландсько-англійська держава, про яку люди більше довідалися з нагоди англо-бурської війни.

Сьогодні Африка — це десятки держав і державок, самостійних, півсамостійних, що щойно „дозрівають” до самоуправи, повних колоній, протекторатів, і передачених „пуштеників на волю”. Одним із

таких є Конго, що займає тепер увагу всього світу так само, як Корея десять років тому. А випадки в Ляосі й Конго щораз більше наближають ті дві держави до того, що діялось у Кореї, до отвертого зудару вільного світу з комуністичним і його африканськими пібі нейтральними помічниками.

Що це є Конго?

Передовсім це назва великої африканської ріки. Конго, як країна, як держава — це витвори європейського колоніального імперіалізму 19-го і 20-го ст. Португальці досліджували ріку Конго ще 1482 р., але з цього не було більших наслідків. На початку 19-го ст. почали свої експедиції в ці околиці англійські дослідники. Особливо вславився між ними David Livingston.

Політично є господарсько зацікавились територією обабіч ріки Конго французи й бельгійці. Вони оснували там свої адміністративні округи, свої колонії. Так постали два Конго: — французьке й бельгійське. Французька територія адмініструвалась із міста Brazzaville, так названого від дослідника Savorgnan de Brazza, а бельгійська територія адмініструвалась із міста Leopoldville, так названого від бельгійського короля Леопольда II, що прилучив ті території до Бельгії.

Доба „націоналізму” й „самостійності”

Французи правили своїми африканськими володіннями неначе протекторатами. Вони залишали різним племенам їх автономію, поволі в своїх школах, до Парижа

включно, виховували провідну верству тих племен. Інакше поводились бельгійці. Їх цікавила тільки експлуатація багатств території і забезпечення тих багатств твердою рукою.

Тож коли після 2-ої світової війни процес „самовизначення”, „націоналізму” і самостійності охопив і Африку, 1960 року існували вже дві держави під тою самою назвою. Одна це французьке Конго, яке живе упорядковано і, подібно до інших колишніх французьких колоній, залишилось у французькій спільноті, що прийшла на місце французької імперії. Друга держава — це бельгійське Конго, яке не маючи достаточно виробленої провідної верстви, а зате величезну територію 2 345 930 км² із 13 220 000 населення, попало в анархію.

Слова „націоналізм” і „самовизначення” беремо в лапки, бо Конго, передовсім оте бельгійське, що сьогодні завдає світові стільки журби, це не нація, але це десятки різних племен, що говорять різними діялектами, живуть на різних ступнях культури, постійно воюють, і тільки тверде бельгійське правління не допускало до правдивих міжплемінних війн і до звороту до повного примітивізму аж до канібалізму.

Так само трудно говорити про „самовизначення” такої країни. Навпаки, цілком виразно самовизначуються, не Конго, але окремі сильніші племена, на чолі яких стоять яскравіші вожаки. Так недавно убитий Люумуба був вождем північно-східної частини країни з столицею в Stanleyville, де

нині резидує „наслідник” Люмумби, советський вишколеник Гізенга. Інше велике плем’я довкола столиці Leopoldville має своїм вождем нинішнього президента Конго, Казавубу. Провінція Казаї знову самовизначилась, а першою зробила це провінція південно-східня, Катанга, під проводом свого президента Чомбе.

Як виглядає сам край? Міста як Leopoldville (375 тис.), чи Elizabethville (175 тис.) мають поза пери-

стіну високу по грудь і її треба перелазити. А щоб прорізати дорогу через маси поплутаних гіллячок, на те треба стільки часу, що мандрівники ніколи й не беруться за це діло..."

За що ж іде боротьба?

Природні багатства Конго ще далеко не використані, але вони величезні. Вони були приманою колоніалізму і вони нині є приманою для тих, що стараються опа-

ТАБЕЛІЯ ДЛЯ ПОРІВНЯННЯ

Країна	Простір км ²	Населення
Англія (з Шотландією)	219 805	51 800 000
Франція (з Корсикою)	551 694	44 800 000
Західня Німеччина	247 960	52 000 000
Бельгія	30 506	9 000 000
ЗДА	9 363 048	176 000 000
Україна (суцільна територія в Європі за ЕУ)	741 700	49 200 000
Конго	2 345 930	13 220 000

феріями вигляд європейських міст.
Але край?

Ось опис згадуваного вже дослідника Лівінгстона: „...У ті первісні ліси сонце, хоча світить прямовисно, пробитись не може, тільки в полуцені воно посилає тонкі промінчики в темінь. Дощівка місяцями стоїть у забагнених ямах, порублених стопами слонів. Пнуучих рослин, то тонких як нитки, то грубих як линви, така маса, що давньої стежки вистачає тільки на те, щоб протиснутись. Коли поперець дороги повалиться одне з дерев-великанів, тоді воно творить

нувати Конго. Копальні, головно Катанги, дають річно 250 тис. тон міді, 350 тис. тон мангану, 13 тис. тон кобальту. Провінція Казаї дає 15 мільйонів каратів промислового каміння і 630 тис. каратів оздобного дорогого каміння. Радій, золото, все те ще цілінні скарби краю.

Такі багатства зміцнюють кожного, хто має вплив на їх добування і використовування. Але центральне положення Конго ще збільшує його політичне значення. Потуга, що йй удалося б усяднати у Конго, дістати в ньому рі-

шальний вплив, чи зробити його сателітом, мала б можливість поширювати той вплив на численні, слабі, новопосталі африканські державки.

Тож із політичної порожнечі, що настала після спішного звільнення Конго бельгійцями в літі минулого року, зараз же старалися скористати Совети. Вони мали там уже своїх вишколених окремих людей, як згадуваний Гізенга. Демагогічними обіцянками вони скоро здобули собі неопанованого амбітника, недавно вбитого Люмумбу. Вони зараз вислали до Leopoldville, до столиці, сотні „дорадників”, „технічних помічників” і т. п. Полковник Мобуту, спираючись на військо, викинув усіх тих советських кандидатів на нових колоніяльних володарів, але цим ще далеко не спинив комуністичних посягань. В північно-східній провінції, осередку сили Люмумби, створилася окрема держава під проводом Гізенги і Совети поспішились визнати її уряд центральним урядом цілого Конго. Метода та сама, що її понад 40 років тому застосовано в Україні. Там також у північно-східній частині постав т. зв. харківський уряд під протекторатом Москви...

Другий кандидат до впливу на Конго це єгипетський диктатор Нассер, який у цих справах всюди помагає Советам, думаючи їх потім перехитрити. Далі йдуть амбітні провідники новопосталих державок, як Гана, Гвінея, що самі безсилі при помочі нейтралістів як Індія, Індонезія, Марокко хотіли б вирости на „велико-африканських” діячів.

Упорядкувати хаос у Конго — це місія й доручення, дане Об'єднаним Націям, їх ген. секретареві Гамершилдові. Але при всіх тих і географічних (бездоріжжя в величезних просторах) і політичних труднощах (племінних війнах і інтригах передовсім советських, єгипетських і інших агентів) справа незвичайно трудна. Добрий знавець умовин у Конго висловив справді найкращу думку: — дати собі раду в Конго вміють і можуть тільки бельгійці, що добре ознайомлені з краєм. Тож треба б їм під наглядом ОН доручити виконати той свій обов'язок, якого вони не виконали під час свого панування, себто приготувати країну до самоуправи. Рада добра, але нездійснення. Світ сьогодні не керується розумом, але пристрастями і ресантиментами, в Африці спеціально роздуваними тепер усіми силами, що зацікавлені в дальшому хаосі, з Москвою на чолі.

SUMMARY. For several months the Congo in central Africa, has captured the attention of world. The former Belgian colony, after being given independence fell into complete anarchy, aggravated by the interference of Russia, Egypt, Ghana and others for their own purposes. The United Nations has the exceedingly difficult and thankless task in restoring some semblance of law and order in the strifetorn country. Congo consists of a number of tribes constantly warring with each other, while the vast areas of trackless jungle do nothing to improve the situation. The relatively small forces of the UN are powerless in the face of such odds.

Мрією кожного англійця є: бути на фіналі теннісовых змагань у Вімблдоні під Лондоном, бачити традиційні веслярські змагання на ріці Темзі двох університетів Оксфорд —

Кембрідж,

а вже

супервершком мрії

є бути на

футбольному фіналі

за кубок Англії.

В цей день

вулиці Лондону

мертвіють, а гра

фіналістів та їх

вислід є темою

пристрасних розмов

на довгі місяці.

Кубок Англії

Написав А. СОСКІН

ЧЕРЕЗ два роки англійському, а разом з ним і світовому футболу, минає сто років. Не набагато молодший самого футбола старовинний турнір — розиграш кубка Англійської футбольної асоціації. Цей розиграш практикується з 1872 р., і вже 79 разів (виключаючи роки першої і другої світових воєн) в кожну першу суботу травня його фіналом завершується футбольний сезон країни.

В Англії майже' цілий рік грають у футбол по суботах — професіонали і аматори, ветерани і школярі. Але день фіналу — це „супер-субота”, справжнє національне свято з старовинними піснями, піднесеним настроем публіки, урочистим церемоніалом тощо.

Із журналу „Фізкультура і спорт”, Київ, 1961 р.

Матч відзначає своєю увагою на-
віть королівська фамілія, і капітан
команди-переможниці одержує
приз з рук члена королівської сі-
м'ї, а, трапляється, і з рук самої
королеви.

Своєрідність англійського футбола полягає в тому, що розиграш кубка вважається в країні більш важким змаганням, ніж першість ліг. Англійці шанують традиції, а розиграш кубка народився більш як на десять років раніше чемпіонату. Крім того у змаганні на кубок не можуть бути допущені по-
милки. Отже, з точки зору боліль-
ників, або, як їх називають в Англії, — фанів, кубок урівнює мож-
ливості різних команд з різних ліг.

Клуби другої і третьої ліги вмі-
ють грati так само добре, як фут-
больні „аристократи” з першої лі-
ги. Потрапити ж в першу лігу з
другої щороку можуть тільки дві
команди. Якщо ж врахувати, що
сили суперників рівні і що конку-
рентів багато, то чим і як довес-
ти свою силу? Отут і приходить на
допомогу кубок.

Кілька прикладів. Сильна команда першої ліги „Бірмінгем” то-
рік програла „Ватферду” з четвертої ліги. На початку 80-го розиграш кубка відомий клуб „Челсі”
зазнав поразки від „Круа” (чет-
верта ліга), а володар призу „Бул-
вергемптон Вондерерс” вибув з
змагання після поразки від „Гад-
дерсфілда” (друга ліга). І такі ре-
зультати бувають так часто, що
англійці звуть їх „традиційними
сюрпризами”.

Футболісти вважають винятково великою честью потрапити до фіна-
лу кубка, тим більше виграти йо-

го. Пробитись у фінал — велика честь і для судді. Згідно з англій-
ськими правилами суддя може ли-
ше один раз за свою кар'єру ке-
рувати грою в „супер-суботу”. І той з арбітрів, якому довірена та-
ка відповідальна місія, автоматич-
но заноситься до списку зразкових суддів.

Біографія самого кубка досить цікава. В наші часи переможець одержує зовсім не той приз, який вручався, в 1872 р., і не той, за який боролися, наприклад, у 1910 році. І ось чому.

Це сталося в 1895 р. Кубок ви-
гравла бірмінгемська команда „Аст-
тон Вілла”. Один місцевий торго-
вець упросив керівників клубу ви-
ставити приз у вітрині його мага-
зину, звичайно, з рекламною ме-
тою. Одного чудового дня, точні-
ше однієї ночі, срібний трофеї
зник з вітрини. Його вкрали. Не
допомогли ні обіцяні величезні на-
городи тому, хто знайде кубок, ані
зусилля Скотленд-ярду. Неважко
уявити, що переживали фани. Про-
тягом наступних 15 років перемо-
жець одержував тільки копію пер-
шого кубка, а з 1911 р., коли всі
сподівання на його повернення
остаточно зникли, стали видавати
новий приз. Саме той, який і нині
вручачтесь кожної „супер-суботі”.

Ну, а яка ж доля першого куб-
ка?

Через 63 роки, тобто лише три
роки тому, до бірмінгемської полі-
ції звернувся вісімдесятирічний
старик. Він заявив, що вкрав сво-
го часу кубок і не збирається за-
бирати з собою таємницю на той
світ. Адже з числа учасників кра-
діжки тільки він залишився в жи-

вих, всі інші давно померли. Старика, що зняв „блу пламу” в історії футбола і криміналістиці, в якій ця справа вважалась однією з найтаємничіших, було великолічно помилувано і исторіографами і поліцією. Але кубок все-таки зник: він був переплавлений на дрібні монети.

Біографія цього призу багата й стійкими „рекордами”. Виграти в один сезон і першість і кубок вдається тільки двом командам за всю історію англійського футбола. Це — „Престон” (у 1888 р.) і „Астон Вілла” (у 1896 р.). Тричі підряд змогли оволодіти трофеєм тільки дві команди — „Вондерерс” (1876-1878 рр.) і „Влекбен роверс” (1884-1886 рр.).

Частіше за інших вигравала кубок „Астон Вілла” — 7 разів. Найрезультативнішим був фінал 1887 р., коли „Престон” послав у ворота „Гайди” 16 „сухих” м'ячів. Цей рекорд, мабуть, такий же абсолютний для англійського футбола, як 100 влучань у десятку з 100 пострілів чемпіонів влучності.

Виграти кубок і перейти з другої ліги в першу вдалося тільки одній команді — „Вест Бромвіч Альбіон” (1931 р.). Ці рекорди англійці звуть „нафталінними”. ІІ справді, виграти кубок стає все важче, і просто неможливо уявити собі, що колинебудь при такому рівні футбола, який досягнуто нині, комунебудь вдастися перевершити результати „Астон Вілли”, „Престона” і „Вондерерса”.

ВАЖНІШІ СПОРТОВІ ПОДІЇ

Першість світу у футболі — елімінації: Ізраель-Абісінія 1:0, 3:2; Португалія-Люксембург 6:0; Мехіко-Костаріка 0:1, 4:1; Гана-Марокко 0:0; Греція-Пн. Ірляндія 2:1; Шотландія-Ірляндія 4:1, 0:3; Колумбія-Перу 1:0.

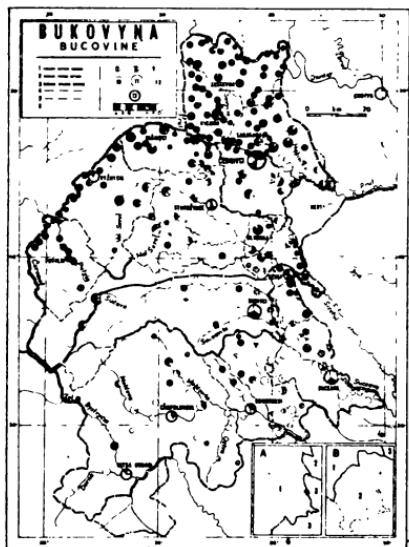
Чаша Європи: Півфінал: Барселона-Гамбургер ФФ 1:0, 1:2, 1:0; Бенфіка (Португалія)-Рапід (Віденський) 3:0, 1:1. Фінал: Барселона-Бенфіка.

Міжнародні змагання: Франція-Бельгія 1:1; Чілі-Перу 5:2; Чілі-З. Німеччина 3:0; Чехословаччина-Швеція 2:1; Еспанія-Франція 2:0; Туреччина-Румунія 1:1; Югославія-Мадярщина 4:2 (юнаки: 2:0).

Першість юніорів (в Португалії): 1 місце Португалія, 2. Польща, 3. Зах. Німеччина, 4. Еспанія.

Чаша Америки: Фінал Сходу: Тризуб (Філадельфія)-Нью-Йорк СК 1:0.

Ніна Откаленко та Л. Лисенко-Шевцова, чільні легкоатлетки України, перемогли в бігу навпротець (крос) у Парижі, за часу „Л'Юманіт” 1,5 милі в часі 8:50,2. У подібному бігу чоловіків переміг українець А. Артемюк, 5 миль в часі 24:30,8, перед поляком Зімним і чемпіоном Москви — Болотниковим.

ДЕ МИ
І СКІЛЬКИ НАС?

БУКОВИНА

ПІВНІЧНА границя Буковини — це Дністер, а там Галичина. Однак головні ріки, що в їх сточищі живе українське населення Буковини, — Прut із Серетом — пливуть до Дунаю. В Карпатах ніхто не розрізний докладно буковинського від галицького гуцула. І найславніший поет Буковини Юрій Фед'кович дав найкращий образ буйного гуцульського світу в своїй більшій і досі часто декламованій поемі про Олексу Довбуша з Печенижина, гуцульського Кармелюка...

Гей, ци чули добрі люди,
Перед ким то звірі стинуть?
А за ким то молодиці
І за ким дівчата гинуть?
То наш Довбуш, наша слава,
Наш капітан на Підгір'ї...

Це аж історія часто ставила кордони між українцями Буковини, Галичини й Бесарабії, колись об'єднаними в Київській, потім у Галицькій Державах. Буковину прилучено до Молдавії, що зразу була під польським, згодом під турецьким протекторатом. В 2-ій половині 18-го ст. Буковина перейшла до складу австрійської, габсбурзької імперії, де вкінці добилась статусу окремого коронного краю.

Ролю нації, що наступала і намагалась асимілювати українське населення, ролю, що її в сусідній Галичині відогравали поляки, на Буковині відогравали румуни. Після розвалу Австроїї при кінці 1-ї світової війни засвітив і Буковині ясний, та короткотривалий день української державної свободи. Між головними політичними діяча-

ми тодішніх часів треба назвати Омеляна Поповича, якого проголошено президентом української Буковини, проф. Степана Смаль-Стоцького, Є. Пігуляка, М. Василька. Свобода була коротка, після неї настала темна ніч румунської окупації. Почалась безпощадна румунізація і нищення української самобутності. Та українська стихія виявилась сильнішою, ніж вороже насильство. Вона витримала румунське „навертання”. Друга світова війна включила північну, українську частину Буковини з її столицею Чернівцями (112 тисяч), до УССР. Так привернуто соборність, але — на жаль, — покищо соборність московської неволі, з її господарською колективізацією й її культурною русифікацією. Але віримо, що разом із усією Україною і українська Буковина перетриває це останнє, чужовладнє лихоліття.

Як подає проф. В. Кубійович в Енциклопедії Українознавства, сучасний політичний кордон між УССР і Румунією не збігається з етнографічними межами.. Частина українців залишилась у Румунії, і навпаки частина румунів знайшлася в Україні. Згідно з статистикою 1930 р. українська частина Буковини мала 5300 км² і 460 тис. населення, з чого 69,5% українців. Буковинські українці в великий більшості (92%) православні.

Ми згадували вже славного поета Буковини, Юрія Фед'ковича.

Разом із ним діяв інший популярний письменник і компоніст, о. Ізидор Воробкевич, автор поширених не тільки в Буковині, але і в інших землях України пісень. Серед них особливо відома:

Над Прутом у лузі
Хатчина стоїть,
Живе там дівчина
Хороша як цвіт...

Та найбільшою славою Буковини є модерна письменниця Ольга Кобилянська, якої твори як „Царівна”, „Ніоба”, „Через кладку”, „Апостол черні”, „В неділю рано зілля копала”, належать до найкращих зразків української мистецької прози.

SUMMARY. This is a part of Ukraine south of the Dniester and bordering on the Carpathian Mountains. An integral part of the Kiev and Halych ducal states it became part of Moldavia and found itself under Turkish protectorate. In the 18th century Bukovyna became an Austrian province. The year 1918 brought a short-lived independence followed by Roumanian occupation with a rigorous anti-Ukrainian course. After World War II the northern part of Bukovyna with Chernivtsi as capital was incorporated in to the Ukrainian Soviet Republic and is now fighting together with the entire Ukrainian nation against a new anti-Ukrainian wave — mass Russification.

ЖІНКА. — Ох, я вже не засну! Мені снилося, що в кімнаті — миша.

ЧОЛОВІК. — То нехай тобі досніться ще й кіт, і спи спокійно далі.

У СТОЛИЦІ

СВІТУ -

СВЯТИНЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

УКРАЇНСЬКА Вільна Академія

Наук (УВАН) у ЗДА набула будинок філії Нью-Йоркської Публічної Бібліотеки. Будинок репрезентативний, до того положений у районі великого інтелектуального осередку столиці світу, в районі Колюмбійського університету.

Екзекутивний директор УВАН у ЗДА, О. П. Семененко, подаючи в „Свободі” (24-2) поточні відомості про стан справи, пише: „...високі і просторі залі новопридбаного будинку обладнані для бібліотечної роботи і для конференцій. Офіційний оцінщик ствердив, що будинок є в дуже добром стані і вартий далеко більше покупної ціни. Дирекція Нью-Йоркської Публічної Бібліотеки, в якої куплено цей будинок, передає будинок новому

власникові — Українській Академії — в добром стані, з наново пофарбованими стелями. Отже будуть потрібні мінімальні витрати для початку роботи”.

Але для сплати довгу треба ще поважних сум. На меморіальній дошці в головній залі Академії будуть — за ухвалою Управи УВАН — вміщені прізвища осіб, що особливо допомогли великій справі. Добрий приклад такої почесної заслуги дала вже низка наших відомих громадян і фірм. Та це тільки початок. — Так само тільки початком можна назвати ті більші і менші грошові пожертви, присилані з теплими, привітальними листами. Все це називаємо початком, бо довг поважний і його треба скоро сплатити. Є латинське прислів’

в'я: двічі дас той, хто дас скоро... Це прислів'я особливо актуальне в цьому випадку.

Так виглядає господарська сторінка. Але є ще глибша сторінка, що має символічне значення. Історична доля України й її культури трагічна. Після періодів розцвіту звичайно наступала страшна руїна, в якій пропадали створені і нагромаджені скарби духа. Таку руїну всього того, що вдалось урятувати зsovетського потопу в 20-х роках, знищено знову в 40-х. Культурні скарби, музеї, бібліотеки Львова, Праги, навіть Петлюровський Музей у Парижі (правдоподібно) зупинилися у руках ворога.

Але є щось величного в вітальній силі українського духа, що після кожної такої руїни незламний на ново починає віdbudovuvati духові святині, збирати залишки недонищеного і творити заново. І ось УВАН у ЗДА дала проречистий доказ тієї живучості. Це не перебільшення, коли президент УВАН, проф. Юрій Шевельов, пише про „великої цінності збірку рукописів, творів мистецтва, історичних пам'яток, книжок”, про „цінні колекції Академії, починаючи від оригінальних автографів Шевченка й кінчаючи документацією сучасності”, упорядкованими

річниками періодиків. Це вже небohідний верстат наукової й публіцистичної праці. Але, на жаль, велика частина цього скарбу не доступна з приводу браку місця...

Дати доступ до тих скарбів своїм і чужим, показати їх світові, дати їм життя — це те, що зможе УВАН у новому, віdpovідному приміщенні.

Таким чином це вже не справа горстки учених. Це справа всього суспільства. В столиці світу мусить станути справжня святація українського духа, української науки!

SUMMARY. The Free Ukrainian Academy of Science in the USA has recently purchased in New York a building of one of the branches of the Public Library, which will serve to house the Academy's valuable collections of books, manuscripts, works of art and historical papers. Although Ukraine was for centuries the arena of wars and destruction, and suffered a constant loss of cultural wealth, her resiliency and spiritual vitality always enabled her to rebuild a new her cultural sanctuaries. The Academy of Science in New York is still another proof of this vital power, and another representative sanctuary in one of the world's capitals.

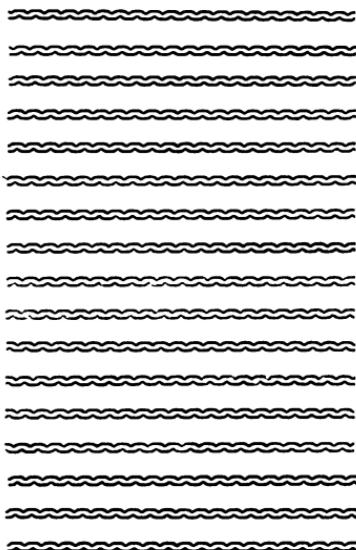
—————
— У мене був такий собака, що чесну людину пізнає і не зачепить, а злодія відразу роздерє!

— Добрий собака!

— Але я його продав.

— Чому?

— Бо вже й на мене почав кидатися.

ЗГАДУЮЧИ

ДРУЗІВ

Написав

Ie. КЕРНИЦЬКИЙ

“**ЗАПОРІЖЖЯМ**” називався при-
сілок, чи, по-американськи,
„анекс”, додаток до табору „Ор-
лик” у Берхтесгадені. Декілька бі-
лих дімочків, що іх, від біди, мож-
на теж було назвати „віллями”,
які весною і літом потапали в за-
думаній зелені, взимку ж ледве ви-
глядали з-поза кучугур снігу. Ба-
гато років протекло від останнього
таборового Свят-Вечора в гостин-
ній хаті Е. Козака.. Вже, от, не
пригадую, чи був тоді на Вечері
сеньйор всіх таборових самітни-
ків, незабутній д-р Остап Грицай,
літературознавець, поет і незрів-
няний розповідач „віців” у віден-
ському стилю. А може він був тоді
запрошений до іншої пристані са-

мітніх душ, до хати панства Гара-
севичів?...

Так, так! Пригадую, як покій-
ний Андрійко, вертаючись з леще-
тів, бронзовий від вітру і морозу,
пригадував покійному докторові
на доріжці біля 6-го бльоку:

— А не забудьте, пане докторе,
що ви сьогодні прощені до нас на
святу вечерю!

Доктор Грицай, з підв'язаним
хустиною обличчям (його, сердеш-
нього, хронічно боліли зуби, а він
не знаходив часу, або боявся йти
до дентиста) затріпав руками:

— О, ні, пане-товаришу, таких
речей, прошу не забувається!

— Ну, ви — науковець, з вами
все може статися, — засміявся

Із щоденника „Свобода”, Джерзі Сіті, 1960

Андрій, поет і альпініст, з блакитними очима, ясною чуприною і з душою такою ясною, що бував лише в передчасно померлих поетів . . .

А потім над срібним і зубатим сугір'ям Вацмановим забліс молодий місяць, хоч червоне сонце ледве сковалося за гору „Відьму”, а з табору надходила з приділом, обвантажена торбами, маленька, але моторна, як мурашка, п-ні Людмила Ліндфорс-Русова, в лихих черевичках, у вітром підшитому плащі, сива, а рум'яна як дівчинка. „Бабця” Русова завжди купись квапилася, поспішала і так, напоспіху, наздігнала її Смерть аж на вулиці Монреалю, пхнувши кістлявою рукою просто під колеса автомашини...

А потім, пригадую собі, вертався з табору, з гімназії, проф. Олександр Панейко, україніст, автор „Правописного Словника” і першого в українській мові підручника стенографії та й мій дорогий сусід з 8-го бльоку. Коло хвіртки зупинився і, тримаючись штажетини, пробував захватити віддих. Його мучила тяжка астма, тому ми були т. зв. ідеологічно зближені... Він завжди бувало, бажав мені (і собі):

— Дай нам, Боже, в цьому новому році трохи легче дихати!

Та й ще пригадую собі, як то

весело було, коли на Різдво ходив ю „Запоріжжі” з колядою наш знаменитий хор під диригентурою д-ра Романа Ставничого — як звичайно галицького адвоката... Це той самий славний хор, що виступав з концертами української церковної музики по німецьких катедрах, той самий, що супровождав в останню дорогу на цвинтар у Берхтесгадені письменницю Катрю Гриневичеву і поета Андрія Гарасевича. Там вони й осталися, на цьому тихому цвинтарі, в підніжжі костела оо. Францісканів, щоб вічно препрезентувати українську літературу на чужині...

Іхні могили відвідав у 1959 р., під час своєї подорожі до Європи, директор Українського Музичного Інституту, проф. Роман Савицький, ще один „берхтесгаденець” що потім так хвилююче розповідав про відвідини „нашого” табору у Літературно - Мистецькому Клубі... Чому ж було йому так спішно, бо не словна півроку після того, покидати нас та вибиратись в другу далеку дорогу — у відвідини Катрі Гриневичевої, д-ра Остапа Грицая, Андрія Гарасевича, Олександра Панейка, д-ра Романа Ставничого? ...

Хай же цей короткий спомин заступить жмінку чужих, весняних квітів на сім рідних могил, що виростили по цей і той бік океану.

Відомий німецький драматург Макс Гальбе (між іншим: його п'єси були в репертуарі українського театру в Києві і у Львові) жалівся перед своїм товаришем по фаху, так само відомим письменником Ведекіндовим, що мала його доня подерла йому один рукопис.

— Що? Вона вже вміє читати? — злобно питав Ведекінд.

О. ДОВЖЕНКО І СТАЛІН

Написав Євген ДЕСЛАВ

КОЛИ б у сьогоднішній Україні була можливість вільно зробити анкету на тему — „найкращий український твір останніх двох років”, — то без сумніву цим най-

більшим українським здобутком була би визнана „Зачарована Десна” Олександра Довженка. Слід відмітити, що цей твір має тепер особливий успіх серед української молоді, яка довідалась з нього — „щось, чого ми досі не знали”.

Довженко казав: „Коли подобається молоді, що ти робиш, значить ти на справжньому шляху”. Був на справжньому шляху і Довженко, лише ненависть Сталіна до всього українського гнітюче перешкоджала Довженкові триматися правдивої стежки і часто геть відкидала його від неї.

Але Довженко пережив Сталіна, і українська культура збагатилася

Євген Деслав (справжнє прізвище Слабченко) кінорежисер, родом із Києва. Від початку 20-х років на еміграції. Працює в кіно: від 1925 до 1939 рр. в Парижі, 1943-1953 в Мадриді, тепер у Ніцці. Режисер ряду фільмів, як: „La marche des machines” (1928), „La nuit électrique” (1929), „Montparnasse” (1931), „Revelacion” (1948), „La Balade la de los tres amores” (1951). Деслав брав участь у міжнародних фестивалях і одержав почесний диплом у Венеції 1956 р. (За ЕУ - т. П.).

З журнала „Український збірник”, книга 17, Мюнхен 1960 р.

прекрасною книгою.

Перше непорозуміння між Довженком і Сталіном виникло через фільм „Земля”. Прогляд фільму в Москві був офіційним і невиразним, чекали, що скаже сам Сталін. Пудовкін і Айзенштайн фільм підтримали, як технічно добре зроблений. Після двохразової проекції Сталін визнав, що фільм не порушив „партійної лінії”.

З великим успіхом фільм почав демонструватись у Києві й в Москві. Критика, знаючи оцінку Сталіна, похвально висловилась про „Землю”. Вирішено було послати фільм на міжнародний Кіно-Фестиваль у Венецію. Щоб зробити переклад тексту, копія була надіслана до Риму, — діялогісти-комуністи розпочали роботу, і відразу виникли труднощі для фільму. Партийні всезнайки переглянули українську „Землю” і вирішили: — „Фільм не витриманий в дусі діялектичного матеріалізму”. Почали обтинати цілі сцени.

Зникли останні моменти життя діда, поворот селянина до вже неіснуючого „додому” після відібрання у нього землі (селянин в цій сцені навколошках скіляється до землі і, набравши її в жменю, підносить до обличчя, щоб в останнє відчути смак і запашність нашої чорноземлі, — це одна з найкрасіших сцен з 60 000 фільмів досі зроблених у цілому світі), навіть не полишили й чудової сцени з соянщиками.

Так обкрайна „Земля” була показана у Венеції і жадного успіху не мала. Закордонна комуністична преса, як це часто буває з українськими совєтськими фільмами, її

не підтримала. А в Москві негайно скористалися венеціянським штучним провалом фільму. Сталін змінив свій попередній погляд на „Землю”, і фільм почав зникати з екранів Союзу. Можливо, що на таємний наказ з Кремлю копії фільму були знищені в Союзі, — але закордоном існують в приватних несовєтських руках дві копії „Землі” в перед-венеціянському монтажі. В Південній Америці є теж одна копія „Звенигори” і, коли прийде час, з них можна буде зробити контратипи.

Довженка після венеціянського саботажу все ж не зліквідували, йому дозволили ще зробити в Сибіру обкрайний в дев'ятьох інстанціях партійної цензури сценарій „Аерограду”. Українського у фільмі нічого не було, не було до чого причепитись і фільм якось прошов на екран. Успіху в Україні він не мав.

Незадовго перед війною Сталін дозволяє Довженкові вернутись до Києва і розпочати в Київській Кіно-Студії, найбільшій тоді в Європі, — мала вона 16 павільйонів, — фільм „Щорс”.

Сталін не забув пригоди з „Землею”, — всі накручені і ще навіть не змонтовані остаточно сцени посилалися на перегляд в Кремль. Починається справжнє шаленство, — цілі секвенці по 60-80 метрів, за вказівками з Кремлю, переробляються п'ять-шість разів. Безнадійно змінюються артисти, — причина „вони мають симпатичний вигляд”. Найбільшу мороку спричинила роль, яку дано Петлюрі в цьому фільмі. З Москви йшли інструкції — вибирати для ролі Пет-

люри найбільш антипатичного артиста...

Це знущання над його працею Довженко болюче відчував. Стан його здоров'я під час реалізації „Щорса” погіршав. Дедалі, під час знимків все „в студії зупинялось і перебувало в гнітючій павзі... Довженко, притуливши руку до лівого боку грудей сідав... тихо, тихо казав кінооператорам, неначе виправдуючись „серце, знов серце”... Всі у Києві знали, хто був виною.

Війна припинила кінопродукцію. Довженко перебував разом з іншими евакуованими українцями в Уфі. Тут він опрацьовує сценарій „Україна в огні”. Робить неймовірні зусилля, щоб дістати дозвіл на реалізацію цього фільму. Аж 1945 р. — Сталін в присутності Довженка і великої трупи відомих письменників детально розібрав сценарій „Україна в огні” і піддав його дуже різкій критиці.

Можна припустити, що ця „Україна в огні” і була вирішальною

для заборони Довженкові перебувати в Києві: він мусів стати журналістом — мистецьким критиком московської преси. Час від часу Довженко робить спроби дістати можливість повернутись до кінорежисури. Як іх зустрічають в Москві, процитуємо лист самого Довженка:

„Закінчив „Повість полум'яних літ”. Вона гарно пройшла в сценарній студії, а зараз в Комітеті маринується, її, очевидно, наспиговують ізмами, побоюваннями, отруйними ягодами з дерева, якби чого не вийшло, обкладають листом лавровим, тим самим, що на мерців кладуть, припльовують, пришпітують, відганяють відьом”.

Смерть Сталіна не принесла полегшення долі Довженка. Постанова партії працювати журналістом у Москві триває далі. Не мавши можливості діяти в кіностудії, Довженко розpacчливо починає твір, який йому робити ніхто не може

Олександр Довженко народився в с. Сосниці в селянській родині 1894 року. Після закінчення Педагогічного Інституту займався малюванням. З 1925 р. О. Довженко працює в кіномистецтві. До кращих його фільмів належать: „Звенигора” (1927), „Арсенал” (1929), „Земля” (1930), „Аероград” (1935), „Щорс” (1937).

Під час заборони працювати в кіно-продукції пише три повісті: „Зачарована Десна”, „Життя в цвіту”, „Антарктида”, сценарій „Нашадки Запорожців”, „Тарас Бульба”, „Поема про море”.

Фільми О. Довженка були показані за кордоном. Французькі історики кіна Maurice Bardeche і Robert Brasillach в своїй “Histoire du Film” називають „Землю” „найчарівнішим фільмом українця Довженка, де на рідкість так багато поезії подано з такою простотою”.

Англійський сценарист Ivor Montegue називає Довженка „поетом вічного життя” і додає: „Сума його фільмів є краса і слава”.

Відомий критик Луї Джекобс пише про „Арсенал’ і „Землю”.

заборонити... Пиші, тобто диктус своїй дружині (колишній знаній артистці Солнцевій) „Зачаровану Десну”. Хворий на склероз, в ліжку він надхненно творить — переживає своє колишнє дитинство... ховає вже закінчений твір. Твір лежить кілька років не надрукований.

Споруда Кахівського моря дає Довженкові ідею сценарія „Поема про море”. Одною з діючих осіб поеми є генерал, герой Другої світової війни. Військові кола дають дуже прихильну оцінку сценарісві, і, можливо, ця підтримка спричинила дозвіл на підготування фільму.

Щоб остаточно закінчити сценарій, Довженко іде туди, де має бути Кахівське море. Доповнює сценарій новими деталями, нотую вирази, подає характеристику працівників нового штучного українського моря.

Закінчує свою кінопоему і разом з цим сценарієм закінчується жит-

тя великого артиста. Режисуру фільму робить тепер його дружина.

Кремль не дозволив поховати його над рідною Десною, — могила Олександра Довженка є на московському цвинтарі Новодівичого монастиря...

SUMMARY. The fine Ukrainian film director and author O. Dovzhenko could not fit into the narrow frame allotted to Ukrainian art by Communist Party in Moscow. Stalin himself ruthlessly crippled his films with censure, and finally altogether denied him the right to produce. Not satisfied with this Moscow banished him from Ukraine, and even refused to give permission that his body may be put to rest in his native land after his death. Forbidden to produce and already ailing, Dovzhenko turned to writing, and his book "The Enchanted Desna" is the best work in recent Ukrainian literature in Ukrainian S. S. R.

Обидва фільми Довженка витворюються з настроїв, концепцій і фантазій українських легенд, мають незвичайні картильні композиції, близькуче пов'язані відповідним кутом знимків, тоном і рухом".

В 1958 р. на референдумі Брюссельської Міжнародної Вистави ім'я Довженка фігурувало між 10-а найкращими світовими кінорежисерами.

Творчість О. Довженка була скована приписами комуністичної влади. Він мусів обробляти теми своїх фільмів також частково в дусі вигідному для большевизму. („Арсенал”, „Щорс”, та інші).

Тому борці за волю України в цих фільмах представлени в світлі найгіршому, а большевики — ідеалізовані. О. Довженко своїм величним талантом мусів служити чужій диктаторській владі. В цьому була трагедія мистця, що скінчилася катастрофою.

О. Довженко мусів на довший час відійти від творчої праці в фільмовому мистецтві і йому не дозволено навіть умерти (25. XI. 1956) в рідній країні.

КРІЗЬ СТЕП — ПОПРИ ГЕЙЗЕРИ В МЕДВЕЖКОМУ ТОВАРИСТВІ

Написала Таїса БОГДАНСЬКА

ВАКАЦІЇ, літо без подорожі — це не вакації... Хочеться Іхати, іхати, і багато оглядати, багато бачити, багато нового довідуватись... Кажуть, що це так людина втікає від себе самої. Може, але мені здається, що коли це втеча, то від цілорічних буднів, одноманітності, заперта в тісних вулицях великого міста, втеча в вільний, широкий простір. І може, може ще щось. Це прийшло мені на думку, коли ми — мій чоловік і я, іхали через стейт Кензас. Вирвавшись із міста в вільне поле, нам здається, що ми ближче... України. Бо саме я, що не була в Схід-

нії, Великій Україні, так собі її уявляю. Куди оком глянеш, безкрай поле, підкинуте, розоране, приготоване для посіву озимини. А земля чорна, родюча. І сниться український чорнозем. Пряма дорога розрізує лани на рівні половини, а їх межі — синє небо. Вільно лентою пробігає дорога між розлогими полями.

Авта тут рідкістю! Наш малий фольксваген біжить без перешкод 70 миль на годину. Тож і сон про українські степи не довгий. Але і пробудження не звичайне. В'їзджаємо в Colorado-Springs і ідемо в сторону Gardens of Gods, у „Город

Божиц". І ось повний контраст: — це вже не степ, а підгір'я помаранчево-червоняви скелі височать групами, що мають особливі назви: оце Катедральні шпилі, це знову Корабель, ось Три Грації, Вавилонська вежа і т. д.

А потім — „Сім Водопадів”. Вузький потічок спадає з височезної скелі семи колінами. 293 східці вгору (спробуйте потягтись! це ж яких 20 поверхів міського хмаросягу!). Зате прегарний вид на гори, водопади, на нашу дальшу дорогу... Ідемо до гордості Колъорадо, до столиці стейту, до Денверу. Там ціла оселя українська. Та це тільки мініятура більших скучень із іхніми журбами і радостями. Це відомі всім нам речі і з власного досвіду і з листів і розмов приятелів. Це справді кожне з нас добре знає, що — є Денвер, де він і що він прекрасний.

Але спитайтесь наших людей із Нью-Йорку, Ньюарку, Філаделфії, Торонто і т. д., з усіх великих громад сходу Америки, не то як виглядає, але й де знаходиться стейт Вайомінг, на відповідь іноді чекатимете довше...

Тут краєвид інакший. В Колъорадо сині гори, а між ними зеленяви поля, пасуться коники... У Вайомінг — горбки, горбки, покриті сірими кущиками. Багатство Вайомінгу під землею... Цілі містечка носять називу фірми Sinclair. Величезні машини помпують те укрите під землею багатство — нафту, а рафінерії чистять її і приготовлюють до ужитку.

Здавалося б — усе таке чуже. Але треба тільки малого натяку подібності і знову ледве прикри-

тий свідомістю образ далекої України виринає. Оце річка — Wind River — весело пливе по камінні, по ріні. А нам уже пригадується Явірник у Ямній, Рибниця в Косові... Не можемо опертись покусі скупатись у гірській річці...

Та знову повертаймося до того, що можемо зустрінути тільки тут, у Новому Світі. Зближаємося до гордости Вайомінгу, до Словостону. В замкнутому парку на 3 472 квадратових миль зібрани чудеса природи. Малі й більші вибухи гарячих джерел, вулканічні кратери, в яких кипить сіро-чорна лява, величезний "Old Faithful Geyser", каньон, створений рікою Словостон, червоняви, помаранчеві, жовтяві скелі — все це робить несамовите враження.

Та особливою принадою для туристів є безліч різномордих тварин і птиць, зокрема ж освоєні медведі.

Чому не пощастило нам мати в чудесному парку гарну погоду? Чому сіре небо і типово гірська жижка? Та ми тепло одягнені ідемо. Нам назустріч виходять великі й малі медведі. Спершу додержуємо правил і не даемо їм кексів, але як медведики стають лапами на авто і через вікно тає чимно просить, то як слухати припісів?! Крізь малу щілинку подаємо тістечка просто в мордочку. Ласуни облизуються, а один, мабуть із вдячності, позус мені до знімків. Крутить головою то направо то налево, неначе кажучи: „Фотографуй мене, як хочеш, з профілю чи анфас”. А медведиця це добра мати: вона відступає першенство до ласощів малому чорнявому „міськові”... Ті медведі чорні, бронзові,

вони іноді просто заступають дорогу автам, домагаючись окупу...

Проїзджаючи берегами озера Словстон, часто висідаємо, щоб докладніше оглянути більші й менші гарячі джерела, що вибухають з землі. Яка це краса! В багатьох місцях пара знімається високо над землю, закриваючи соснові ліси, а вода в джерелах кипить і грізно клекоче.

В одному місці з-поміж двох високих скель бухає сиво-чорна лява. В пам'яті зринають Італія, Везувій... Краска ляви та ж сама.

Великий каньйон Словстону викликає подив. Водопад з шумом спадає вниз, а ріка пливе поміж могутніми скелями, яких кольори трудно описати словами: бронзові, фіолетні, червоняви, сірі, в різних відтінках — це береги ріки, кольори її скель.

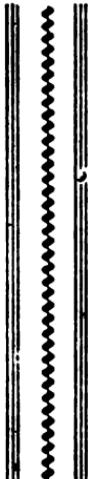
Наша дорога далі на північ. Ніч холодна. Вітер трясе нашим „чіп-готеліком”, як називаємо наш фольксваген, в якому ночуємо від початку прогуллянки. Аж ось цієїночі нашу хатку на колесах присипав сніг і ми мусіли його струшувати. Невже в літі сніг? Так, ми вже серед гір покритих білою покривою і серед лісів, яких смерічки притрушені білим пухом. Робимо світлини на снігу, а туристи, проїзджаючи повз нас, вітають нас "Merry Christmas". Це дає різдвяний настрій і їдучи, колядуємо... Тож вчорашиє мое здивування було зайве, коли в одному ресторані побачила я прибрану ялинку...

Вкінці могутній "Old Faithful". Сірчане джерело вибухало 1888 р. на 300 стп угору, а тепер повтор-

ряє свої вибухи що 65 хвилин, або не так регулярно.

Ми в оригінальному готелі з дерев'яних пнів. Такої оригінальної будови я не бачила. Велика вітальня для гостей обведена бальконами, все те з пнів і з коренів. Стеля з дерева, чудова дерев'яна палата... По середині збудована з каміння величезна піч. Тріщить дерево, спалюючись, огонь розгріває наші обмерзлі руки й ноги. Що години схоплюються туристи, біжать поглянути, як вибухає гейзер. Я теж біжу разом із ними. Вечором проходжуємося по дерев'яних хідниках, якими обложені гейзери. Деколи натрапляємо на гарячі потічки, миємо руки, і радіючи і дивуючись...

Авто катиться гарними доріжками. Назустріч виходять останні медведики попрощатись із нами. Один бронзовий „служив” як тренована собачка, але авто, що проїзджало, сполохало його і він побіг. Вийшла друга медведиця з медведям. Ласувала кекси, а маленький „місьо”, найменший, якого ми бачили, підбіг до вікна з другої сторони авта. Але дістатись до вікна маленькому було неможливо. Аж діставши лакоминку через ширше отворене вікно, він вдоловлено заніс її до ротика... Та прощавайте медведики, малі й великі, і ти чорний, що вивертав збірник сміттям, шукаючи чогось солодкого. Бо на хліб словстонські медведі не ласі. Я мабуть тому мала у них успіх, що давала солодкі медянники... Самим солодким словам вони напевно не вірили б. У них видно більше реалізму, ніж у людей...

Жидівські дотепи мали завжди добру славу, особливо в Україні й Польщі, взагалі в краях їхніх більших скупчень. Оце вийшла сензаційна книжка жидівської авторки, збірник таких дотепів. Книжка має дані стати одним із „бест-селерів“. І авторка: д-р філ. Сальця Ляндман, письменниця з Швайцарії. Заголовок книжки: „Der jüdische Witz“. Книжку широко обговорює європейська преса, і з неї то подаємо кілька зразів.

ЖИДІВСЬКІ ДОТЕПИ

Рабін: — З Вашої книжки я довідався щось незвичайно цінного для мене.

Автор: — Це для мене великий комплімент, рабіне.

Рабін: — Справді, я раніше не знат, що в Ковно є друкарня...

Молитва: — Милостивий Боже, Ти милосердішся над зовсім чужими людьми. Чому ж не милосердішся надо мною?!

Що це є сюнізм?

Коли один жид дас доручення другому, щоб той збирав гроші від третього, аби четвертий міг поїхати до Палестини...

Жид біжить до поїзду. Перед сим носом поїзд виїжджає.

— Всюди антисемітизм, — гірко завважує спізнерець...

Зільберштайн до своєї недужої жінки:

— Рахель, коли б так одне з нас померло, то я переїду жити до Парижа...

— Коли ж нарешті заплатиш довг?

— Як я можу знати? Хіба я пророк?!

Ще в царській Росії жид упав в Неву, а не вмів плавати. Прожас рятунку, кричить. Два поліцай спокійно проходять, навіть не звертають уваги на нещасного. В розпуці жидові приходить до голови спасенна думка. Він кричить: —

Далой царя!

Поліцай зразу ж кидаються в воду і тащать жида до тюрми...

Два жида з тяжко хворими, опущеними ногами лежать у лікарні. Один під час лікарських оглядин немилосерно кричить з болю. Другий спокійно дає обмазувати ногу. Лікар виходить.

— Ти герой! — каже той, що репетував.

— Ні, я тільки хитріший ніж ти. Я подавав лікареві здорову ногу.

Це діється десь на Поділлі. Дороги не особливі, газолінових станцій немає. Панок іде автом, та мо-

тор відмовився працювати. Пробують направити, оглядають на всі боки. Не помогає. Ледве дотягнули авто до містечкового механіка-жида. Він відчинив мотор, оглянув, стукнув раз молотком і авто пішло...

— Скільки належиться? — питав панок.

— 20 злотих!

— Що? За один удар молотком?! Прохаю подати рахунок на папері. За хвилину рахунок був готовий. В ньому стояло:

За те, що ударив молотком — 1 злотий; за те, що зінав, де ударити — 19 злотих. Разом — 20 злотих.

АФОРИЗМИ СУЧASNOGO ПОЛЬСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА

Станислава Лесца

Воскреснуті можуть тільки мертві. Живим — трудніше.

Коли перекідаєте пам'ятники, залишайте постаменти. Вони можуть придатися завжди.

Все в руках людини. Тому треба їх часто мити.

На конfrontації труп не розпізнає свого убивника.

Першою передумовою безсмертя є смерть.

Можеш дати корові какао, але шоколяди не видоїш.

Треба так помножити думки, щоб наглядачів для них не стало.

Не легко жити по смерті. Іноді треба на це витратити все життя.

Людині треба присвятити все. Тільки не інших людей.

Богу — що Боже, ціареві — що ціарське. А що людям?

Осики дрижать при кожній системі. Але при кожній, на жаль, зеленіють.

На початку було Слово — а на кінці фраза.

Сальто морале є небезпечно, ніж сальто мортале.

(„Сучасність”, кн. 2)

Хрущов сказав, що Сталін хотів зробити з українцями те, що робив з меншими, непокірними народами. Він їх переселював у цілості, як напр. деякі народи з Швітчного Кавказу. Однака з українцями він того зробити не міг, бо українців було занадто... Тепер Хрущов у національній політиці поводі, „ратами” робить те, що Сталін намагався зробити „гуртом”. Він переселює, перемішує народи частинами, забезпечуючи тільки росіянам їх мову і культуру.

Ренегат -- ідеал національної політики Советського Союзу

Написав Борис ЛЕВИЦЬКИЙ

**При сучасних умовах
переселення — це винародовлення**

ЗА даними спису населення з січня 1959 р. можна устійнити точно, яким способом проходить в Советському Союзі нищення неросійських народів. В 1926 р. жило поза Советською Україною коло 8 міл. українців. За даними з січня 1959 р. становило це число 5,1 міл. Знаємо, однаке, точно, що поміж 1926 та 1959 рр. відбувався процес постійної еміграції українців на схід. В різних етапах був цей про-

цес приспішуваний чисто адміністративними заходами. Дані про тих, що назвали себе в 1959 році українцями поза межами СССР, дуже цікаві. Наприклад, лише 49,3 процентів українців в Киргизії уважають українську мову за рідну, в Узбекістані лише 40,6. Немає поки що точних даних про положення в Російській Федерації, але напевно там ще гірше; в такому ж стані українці в Казахстані. Отже і з тих 5,1 міл. українців поза Україною майже 60% сьогодні вже не уживає української мови та лише з при-

Із журналу „Вільна Україна”, Нью-Йорк, 1961 р.

звичаєння називає себе українця-ми.

Але не інакше представляються справи з іншими народами, зокрема білорусами. При тому все це лише „одна сторона медалі”. Тимчасом наступила радикальна зміна в національному складі азійських республік. Казахська ССР є лише по назві казахською, — казахський народ став в ній національною меншиною і творить лише 29,6% населення своєї республіки. в Таджицькій ССР таджики творять 53,1%, в Киргизькій киргизи 40,5%.

Ще ніколи в СССР процес руїни національних спільнот не був такий великий як сьогодні. Адміністративний натиск та економічні мотиви це головні фактори, що його приспішують.

Не Ленін, а „австромарксисти” мали рацію

Сьогоднішня ситуація в Советському Союзі в ділянці національної політики примушує кожного з нас задуматися глибше над проблемами національної справи взагалі.

Хрущов твердить, що поворот до „ленінської національної політики” є одною із засад його політики. І тут є велика доза правди. Сьогоднішній процес масового винародовлення має безпосереднє коріння в „ленінській” розв’язці національного питання в СССР. При цім слід згадати найважливіші пункти одної дискусії на тему національної політики поміж Леніном та „австромарксистами”.

Австрійські соціалдемократичні теоретики Отто Бауер та Карл Геннер свого часу звернули увагу на

те, що національне питання не вирішується тільки через національні держави. Вже на початку нашого століття передбачали вони, що індустріалізація виклике процеси переміщення людності. Для них не було рішальне, чи, напр., чехи будуть мати свою державу; в основі їх роздумувань стояло практичне питання: чи чехи, які живуть або будуть жити у Відні, муситимуть германізуватися, чи австрійці, які будуть жити в Сербії, мусять сербізуватися і т. д. Теза австромарксистів звучала: доба соціального і технічного прогресу не буде означати „злиття націй”, вона мусить бути пов’язана з боротьбою за такий суспільно-політичний порядок, при якому права членів даної нації, без огляду на те, де вони живуть, будуть загарантовані законодавством. Вони шукали виходу в такому суспільнно-політичному порядку, який своїм законодавством унеможливив би привілеї більших націй, які не дозволяють би культурної дискримінації або винародовлення. Австрійські соціалісти уважали, що національний „ренегат” (перевертень) є продуктом доби імперіалізму і колоніалізму. В новому суспільстві ренегатство мало б зникнути. Спілкування поміж народами мало б проходити в абсолютно свободних формах зі запереченням тези про „злиття націй” як лінії історично-го розвитку.

Ленін і ленінці визнали ренегата за ідеал національної політики

Вихідною точкою для них була теза про злиття націй при комунізмі. Під натиском національних рухів неросійських народів Москва

мусіла поробити їм формальні уступки, визнавши советські республіки — Україну й інші — та допустивши деяку можливість використання національних культур, звичайно, за формулою: „Національна формаю, соціалістична змістом”. Але в практиці все більше зростав натиск урядової русифікації поневолених народів, чому служить також, з одного боку, переселення росіян в неросійські республіки і виселювання місцевої людності із національних респуб-

щенною ленінської національної політики („перемішування і злиття націй і мов”) і для цього використовують досягнення новочасної техніки: механізацію та автоматизацію. Перекидаючи мільйони людності за Урал, Москва не дозволяє неросіянам розвивати їх національну культуру навіть „соціалістичну змістом”.

В цих обставинах, коли саме існування неросійських народів в ССР стойть під загрозою, слід нам згадати ту спадщину, що ли-

РІЗНИЦЯ МІЖ „НАРОДНОЮ” БОЛЬШЕВИЦЬКО-МОСКОВСЬКОЮ „ДЕМОКРАТИЄЮ” І СПРАВЖНЬОЮ ДЕМОКРАТИЄЮ УКРАЇНСЬКОУ ВІЛЬНОУ ДЕРЖАВНОСТИ ОСОБЛИВО ЯСКРАВО ВИСТУПАЄ В ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВЖИТТЯ РІЗНИХ НАРОДІВ В ОДНІЙ ДЕРЖАВІ. СОВЕТСЬКА ДЕРЖАВА РУСИФІКУЄ ВСІХ, УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА — 1917-1920 РОКІВ — ВСТАНОВИЛА НАЦІОНАЛЬНО-ПЕРСОНАЛЬНУ АВТОНОМІЮ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ.

лік в інші. Тільки росіянам, що переселилися в інші республіки ССР, Москва забезпечує їх мову й культурний розвиток. Інші народи, попавши в Росію або в неросійські республіки, підпадають русифікації, бо для них там є тільки російські школи, преса, театр, фільми і т. д. Вся наша трагедія в тому, що російський комуністичний режим в ССР ставить собі завдання перетворити поневолені народи на росіяни, зробити з них національних ренегатів. Це так здійснюється теорія Леніна про „злиття націй”

Володарі Російської тоталістичної імперії приступили до завер-

шили австромаксисти в теорії національного питання. Цю теорію вільного розвитку народів, великих і малих, оселених компактно на своїй території, чи розсіяних поміж іншими національностями, обстоювали зокрема жидівські соціалдемократи (Бунд). Навіть багато щиріх прихильників вільного розвитку народів не розуміли суті цієї проблеми, закидаючи бундівцям, мовляв, вони прийняли теорії австромарксистів наслідком „безтериторіальності” жидів.

Дійсність і перспективи дальшого розвитку людства показують, що ця проблема — життя і вільного розвитку народів буде виявля-

тися в різних країнах, де з тих чи інших причин відбуватимуться переміщення людності одної національності на іншу територію: люди захочуть зберегти свою національну принадлежність в зміненіх обставинах. Звичайно, під націоналістичною диктатурою російських комуністів ніяка автономія, — територіальна чи культурно-національна неможлива. Однак, з передумовою демократичної ідеї, що має передумовою вільне рішення вільних людей, форма національно-персональної автономії буде єдино спасенною для народів, які опинилися в азійських просторах і з

тих чи інших причин не зможуть вернутися в країни своїх предків.

SUMMARY. The constitution of the USSR — the union of so called free republics — is merely a screen for propaganda, behind which a persistant and organized Russification goes on. Ukrainian youth is systematically deported into Kazakhstan to be replaced by Russians. The state gives the Russians all opportunities for the free development of their culture, schools etc. — while the resettled Ukrainian and other national groups are allowed neither their own schools nor cultural organizations.

ПДСУМОК: ПЕРШИЙ РІК (6 ЧИСЕЛ) „УКРАЇНСЬКОГО ОГЛЯДУ” — ЦЕ 688 СТОР. ПЕТИТОВОГО ДРУКУ, ШІСТЬ МИСТЕЦЬКИХ ОБКЛАДИНOK, ЧИСЛЕННІ ІЛЮСТРАЦІЇ — ВСЕ ЦЕ ЗА 3 ДОЛ. 90 ЦЕНТ., СЕБТО СТОРІНКА ПРИБЛИЗНО ПІВ ЦЕНТА!

ЧИТАЧУ! ПРОХАЄМО ОЦІНИТИ, ЧИ ЦЕ ДОРОГО?

Ціла серія літунських катастроф в останніх місяцях, жертвою яких упало кількасот людей, страйковила світ. Однаке спокійний рахунок виявляє, що порівнюючи всі ті катастрофи разом узяті не нищать так багато життя, як хоча б кожен довший „вікенд” в ЗДА з його в пересічі 300 до 500 трагічних випадків.

Інтернаціональний Союз Повітроплавства подає статистику на основі даних 81 повітроплавних компаній. Ті дані такі: 1952 року згинуло в літунських катастрофах 295 пасажирів і 61 членів залоги. Поранених було 104. Того року ті компанії перевезли 32 638 000 осіб.

До 1957 року число пасажирів приблизно подвоїлось, тоді як число трагічних випадків того, 1957 року, було менше, а саме 273. Тільки з членів залоги згинула одна особа більше, разом 62. Ранених було 28. Отже 1957 р. на 1 мільйон пасажирів були чотири смертні випадки, тоді як 1952 ще 9 таких випадків!

**ПРАВДА І ПОЛІТИКА РІДКО ЖИВУТЬ ПІД ОДНИМ
ДАХОМ.**

Стефан ЦВАЙГ, австр. письменник

**ШУКАТИ СПОСОБУ, ЯК ЗНАЙТИ ПРАВДУ — ЦЕ
ВЖЕ ЗАСЛУГА, НАВІТЬ КОЛИ ПРИ ЦЬОМУ ЛЮДИНА
ПОМИЛЯЄТЬСЯ.**

ЛІХТЕНБЕРГ, нім. письменник

ІДЕЯ

АМЕРИКАНСЬКОГО ВЧЕНОГО

ПОЛІТИКИ, військовики, мислителі думають дуже пильно проте, як зменшити напруження в світі. Коли далі воно збільшуватиметься, а разом із цим держави, передовсім найбільші потуги як ЗДА і СССР, далі збройтимуться так, як досі, тоді справді може прийти до третьої світової війни, атомової війни, яка за загальним майже переконанням учених означала б конець не то людської цивілізації, але життя на нашій планеті загалі. Небезпека зростає з року на рік ще й тому, що і Червоний Китай наполегливо працює, щоб і собі мати атомову зброю. А відомо, що внутрі комуністичного блоку саме Китай заступає думку про неминучість остаточної воєнної розправи з некомуністичним, Вільним Світом.

Один із передових американських учених неврофізіологів, д-р

Ralph W. Gerard із Університету Мічіген, дає оригінальну раду. Він пропонує піддавати всі офіційні заяви рішальних державних керівників світу „тестові правди”. Таких тестів правди, чи пак „детекторів брехні”, як відомо вживають у судах, щоб ствердити правдивість зізнань. Таку в судах випробовану методу радить учений пристосувати до заяв політиків, заяв, які тепер, як усім відомо, звичайно призначені не на те, щоб щиро виявляти погляди, але щоб їх закривати.

Д-р Джерард міркує так: нині останнім аргументом переконати противника у міжнародних диспутах — є військова сила, тому непорозуміння, сумніви, страх можуть легко привести до війни. „Якщо визначні державні провідники докажуть, що їхні заяви вповні правдиві, вони тим самим

усунуть недовір'я й підозри, які звичайно викликаються такими заявами. Доказ правди можна перевести, якщо той, хто робить заяву, піддастися провірці через „детектор брехні”.

Учений підкреслює, які страшні жертви приносять народи задля збросння. А тимчасом є вже така дешева і проста метода зменшити потребу тих витрат. „Я вірю, що можна вжесяти розумну певність без величного зусилля, тоді як інші методи провірки і інспекції вимагають величезних коштів і завжди залишають непевність... Кожен державний керівник, що хоче переконати світ про чесність і ширість своїх слів, повинен добровільно піддатись такому тестові”.

Ідея американського вченого-ідеаліста прекрасна, і не виключено, що колись у будучині буде прий-

няття. Сьогодні висліди таких тестів, пристосованих до заяв Хрущова, Мао і інших підручників були б справді сенсаційні... Очевидно тільки для тих наївних, які ще мають довір'я до їх слів. Таких „невтруальніх”, що бодай на половину вірять, наможилося тепер багато і вони здобувають трохи не рішальний голос в ОН. Коли б так поруч із гучномовцем на пульти, перед котрим стоїть в залі ОН кожен промовець, поставити і такий „детектор брехні”, ледве чи хтось із названих советських достойників спішився б із промовами... Та якщо і колись здійсниться мрія професора, то в кожному випадку не тепер. Советське, сote чи двохсоте, вето напевно не допустило б до такої компромітації представників СССР і його колоній перед світовим форумом, перед ОН...

ВІДПОВІДІ І ПОЯСНЕННЯ ДО СТОР. 38.

46. в. Обніжок або обміжок це незаорана межа між двома нивами.

47. б. Каучур. Образлива назва подібного звучання це бевзень, бевзь, (невторопа, бовдур); орган тіла — селезінка.

48. а. Айза це дерево або кущ, що росте і в Україні і тут в Америці. Його подібні до груш, кисломісця, терпкі овочі використовують на варення, компоти, тощо.

49. в. Дитина, що померла нехрищені. Нешлюбна дитина це — байстрюк.

50. в. Одержанімий — чоловік пристрасно захоплений якоюсь дум-

кою чи ідеєю.

51. а. Жених, що пристає до жінчиної родини і господарства.

52. б. З непокритою головою.

53. б. Лисий, звичайно пліхувато лисий — плішивий.

54. г. Зброя, тільки упряж, а не зброя.

55. б. Несповна розуму, слабоумний, умово недорозвинений.

56. а. Рід європейського голуба.

57. в. Постити, приготовлятися постом до св. Тайн.

58. б. Лопата; галицьке теж: городник, рискаль.

59. в. Карк.

РОЗУМ — НЕ ТЕЛЕВІЗОР,
КУПИТИ ЙОГО НЕ МОЖНА ...

«ОДРУЖЕННЯ

ФІГАРО»

Написав Микола ПОНЕДІЛОК

ЗНАСТЕ, останнім часом не переливки мені... Ну, просто, не щастить... Куди б мене не запросили — завжди — ну, повірте, що завжди ті запросили не підуть мені в користь. Чомусь розсерджуся, розпалюється в гостях, що й не казати. І йду до дому насуплений, пригнічений, мов би мене десь, не доведи хоч Боже, пограбовано чи боляче побито.

Прикладів? Та маю багатенько. Ось вам один. Запросили мене в Нью-Йорку. Та що я оповідаю! в якому там Нью-Йорку! Запросив сусіда через двері. Мовляв, приди, кощій безсмертний, вечорком на каву. Поп'ємо кави, поговоримо, трішки людей обмовимо... Заскоч на часинку-другу.

Не згоджується я. Думаю собі, чому це я поплентаюся до них на каву? Чому?? Знайомі вони мені не дуже близькі, кава коштує якіхось десять центів — і я через отої маленький гріш буду нудитися цілісенький хороший вересневий вечір.

— Не приду, — кажу. — Не можу.

— Приди! — Вже господиня ублажнює мене. — Крім кави сьогоднішнього вечора буде ще телевізія. А на телевізії — боротьба, „врестлінг“. Там на екрані таке розпалиться мордобийство, що любо глянути!

— Як це — кажу, — любо глянути? На мордобийство?

— Аякже, — вона мені, — там

дядьки тристафунтові як почнуть кулаками один одному щелепи місити — то аж телевізія згинається. А сьогодні на „чанел” п'ять буде виступати, чемпіон мордобийства — Буно Пампаніні. Ой тож і хлоп, як дуб. А м'язи на ньому, як ті банани. Одне погано — у хлопа трішки ніс кривий, припlessнутий і чуба на маківці мало. А так — „ол райт”. А як той Буно ногами б'є! Як натуральна тигра. Як хвищоне ногою, як усмалить, як ударить партнера в живіт — то аж аrena хилитається. От спорт — краса! Усі в нашому домі дивляться на нього і не нахваляться. Приди. —

Подумав я, подумав — і погодився до них заскочити. Цікаво ж, міркую я собі, хоч раз поглянути на боротьбу, на те, як від хвищання аrena хилитається. Ну, а до них ідучи — згадав про наш прадавній звичай : у гості йдеш — подаруночок, будь ласка не забудь. Даси даруночек — й про тебе люди поганого слівця уголос ніяк не скажуть. І що ж моїм сусідам взяти? Хіба морозива купити? Ні, не годиться. Не можна — скажуть, скупар нещасний, притаскав на сміх морозива, коли тут від своїх ласощів холодильники зникаються. Хіба взяти тістечка? Теж неловко. Наїдяться моє тістечка і будуть тоді всім жалитися, що від нього в них животи нагло розболілися. Е, візьму Ім і подарую книжку Стефаника у гарній золотій оправі. Це буде напевно непересічний подарунок і пам'ятка і насолода. От добре, хвалю я сам себе, що мені у голову така спасенна думка забрех-

ла. Книжку! І лише книжку! Купуй хутчій Стефаника!!

Прийшов до них. Телевізія уже гарчала. Мордобийство вже розгорялося. Я присів, а пані-господиня без звичних передмов ну бо мені таємниці цього, з дозволу сказавши, спорту, розповідати.

— Бачите, — каже вона — бачите, отої у білих підштанцях, що так зубами клацає й скрекоче — то Пампаніні. Дивіться, як він пріпечатав партнера кулаком межі очі — аж в нього іскри засвітилися. От молодчина! А тепер побачите — о, о, — дивіться — он той другий буде ламати йому ноги. Буде трощити йому кістки.

— Що, що? — злякано перепи-тую я господиню, — буде трощити й ламати ноги?...

— Ага. Ще й як ламатиме! Із музикою. О, о, — дивіться, як Пампаніні його душить. Він аж посинів. Він аж стогне, аж гарчить, аж оливкою вдавився. А зраз Буно його, мов ту ганчірку, жбурне ребрами об землю. Чудесно! А потім стане йому черевиком на горло і буде по горлі тупцювати. Оце так Пампаніні! Оце герой — перша кляса! А ви знаєте, — звертається вона вже до мене, — щось про Пампаніні? Знаєте, хто він?

— Не знаю я нічого, — засоромлено відповідаю я. — А хто ж він?

Пані-господиня і пан-господар у кріслах на хвилинку як би за-вмерли, а їхні очі як би ось-ось казали: „І цей ось варіят про Пампаніні так нічогісінько й не знає! От же ж дровиняка, ой і тупиця!”

— Ви не знаєте про Пампаніні?! Та це ж просто скандал! — заторохтіла господиня. — То слухайте. Він народився в Італії, в селі Віянікі, двадцять миль від Риму. Йому двадцять сім років і п'ять місяців. У нього триста десять фунтів чистої ваги. Він шість футів і три „інча” зависокий... У нього грудна клітка — сто п'ять, а шия — тридцять дев'ять ще й три четвертини.

— О, — дивуюся я перестраженно, то ви про нього оце знаєте?

— Що значить „оце”, — встриває господар. — Ми знаємо і більше.

— Звичайно, більше, — перехвачує пальму першенства дружина. — Я ще всього вам і не сказала. Пампанін має третю жінку в Єспанії, а скаче в гречку до іншої, що приїхала з Венесуелі. Він має жовтого пуделя — і його, отого пуделя, недавно обстригли за двадцять п'ять доларів. Ага, ще пригадала — Пампанін має наші шрам і невеличку бородавку.

— Дві бородавки, Маріє, — поправляє пан-господар.

— Одна, кажу тобі! — сердиться Марія. — Другу він вилік минулой неділі. В газеті це ж стояло. І в тій же газеті було написано, що Пампанін любить сильно музику. Особливо такі пісні: „Цілуй мене й кричи” — музика Ля-бен-Роза, „На вікні сидить біла собачка” — музика Джімі Гу і „Ти мене причарувала блакитним кеделаком”.

Я сидів як запаморочений такими інформаціями. Оце ж так пам'ять, думаю, у наших козаків.

Знають про Пампаніні що треба і не треба — навіть знають про того пуделя, коли його обстригли і за скільки доларів.

— Ми це, бачте, дуже любимо, — вириває мене з задуми господиня. А ви що любите? Що вам найбільше до серця припадає?

Я був заскочений подібним запитанням. Ну як на нього відповісти? Я мну під рукою книжку, що збиралася їм подарувати — й не знаю, що робити. Що сказати? Що відповідати?

— Я люблю... нерішучо почав я... — Я люблю Стефаника.

— Стефаника? — дивується господар. — А на якому „чанел” той твій Стефаник виступає?

— Він, — кажу, — на телевізії не виступає. Василь Стефаник?! Пам'ятасте його „Землю”...

— О, о, о, — втручається господиня. Це якийсь Стефаник, що має землю. Та він мабуть не в Нью-Йорку, а десь мешкає на курячій фармі, на своїй земельці. Ми таких незнаних людей не можемо пам'ятати. А ви, пане дорогенький, землею цікавитесь. Значить, ви мабуть частенько за Нью-Йорк вибраєтесь... Розумію. А я ніяк не могла догадатися, куди це ви позавчора так чистенько розодягнений чимчикували... Ах бач — куди! Бігли, щоб виїхати поза Нью-Йорк...

— Ні, — перебиваю я господиню, — тоді я біг на „Одруження Фігаро”.

— На одруження Фігаро? А з ким же той Фігаро одруживався?

— Та він, — кажу, — справді не одруживався. То Моцарта.

— Моцарта. Щось про такого я не чула. А той Моцарт — старий чи новий емігрант? Коли він приїхав до Америки?

— Та він, пані, не емігрант. Він родився в Австрії.

— В Австрії. Ага. То, кажеш, буде таки одруження Фігара. А де ж відбудеться вінчання — в греко-католицькій чи православній

церкві?

Я нічого не сказав, тільки подумав: „Господи, нащо нам у хатах та телевізія? Нащо? Щоб Стефаника ми шукали на курячій фармі, а „Одруження Фігаро” в греко-католицькій чи православній церкві?” Подумав та і з книжкою, розлючений, пішов зараз же до дому.

Вельмишановний Читачу! Прохаємо перевірити, чи Ви прислали належність за всі дотепер отримані числа нашого журнала. Не відкладайте!

Подружжя по жеребу

Старинні люди велике значення приписували „долі”, „призначенню”, які — на їх гадку — можна було збагнути, кидаючи жереб. Тож коли хлопець чи дівчина стояли перед вибором, часто радили собі... жеребом. Це рішало, хто кому „суджений”.

Але і в новіших часах уживали жереба перед заключенням подружжя. В „Гернгутському Братстві” ще до 19-го століття одруження на основі жереба вважалось обов’язковим.

Також користувалися жеребом при одруженнях безправних осіб (невільників) або злочинців. Так напр. маємо історичне свідоцтво з 1728 р., коли то з Данії виправлено поселенців для заселення колонії в Гренляндії. Тоді в церкві поставили напроти себе десять невільників і десять невільниць. Було десять карточок, а на кожній ім’я одної з тих жінок. Малий хлопець витягав одну з карточок для кожного невільника. Безпосередньо після цього, так визначені пари повінчано і — як стверджує літописець — „ті закохані люди виявляли своє вдовolenня”.

Були ще й інші випадки в новіші часи, коли в такій делікатній матерії люди передавали рішення жеребові. Так на дворі принца Кондé у Франції 1676 р. одна з придворних дам знайшлася в клопітливому стані, а батько був невідомий... Тоді принц наказав усім мужчинам уставитись у ряд, і кожному дав по карточці. Одна з карточок мала чорний знак. Та карточка припала придворному кухареві і після цього негайно по наказу принца його і придворну даму повінчали...

ТАСМНИЧІ Координати

НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНЕ ОПОВІДАННЯ

Написав Петро ПОХОДЗЛО

КЕННЕТ Барлов уже прокинувся, але повіки були такими важкими, що він зразу не зміг їх відкрити.

Запах ліків? Дивно. Розплющив очі. Навколо все біле.

Лікарня? Коли ж він попав сюди?

— А-а, ви вже прокинулись, містер Барлов. Сон непоганий у вас, — усміхнулась вродлива жінка в халаті. — Адже ви проспали дзві доби.

— Так довго! Де я! Пробачте, не знаю, як вас звати.

Міс Мері, Мері Ерді, медсестра. А ви перебуваєте в госпіталі. Три дні тому вас привезли сюди у тяжкому стані ваші друзі.

З журналу „Україна”, Київ, 1960 р.

Найбільше турбувався містер Ренке, він і заплатив за лікування.

— Ренке? — щиро здивувався Кеннет Барлов. — Ренке, Ренке, — повторив замислено. „Неваже я розкрив тасмницю? — близькою промайнула думка. — Але ж ці, здається... А може...”

— О, тут, поки спали, мало земля не перевернулася. Вчора та-кий землетрус був, що в нас шибки повицітали, — обізвалася міс Ерді.

— Землетрус? Де? — схильовано запитав Барлов.

— Епіцентр десь у Тихому океані. Та он ось у газетах почитайте. Всі тільки й пишуть про це.

Хворий вхопив газету з рук мед-

сестри.

„Таємниця морських глибин”, „Таємні координати”, „Океан злетів у небо” — сповіщали велики заголовки. Пробігши очима по них, містер Барлов заглибився в текст: „...Крейсер Військового міністерства „Сатлер-І”, який проводив науково-дослідні роботи в районі Тихого океану, знищено нечуваної сили вибухом, що стався на дні океану. Причина вибуху невідома. Гіантські сейсмохвилі були зафіксовані на віддалі з 3 тисячі кілометрів. Свідків катастрофи не лишилось...”

Схвильований Кеннет Барлов читав далі сенсаційне повідомлення: „За підрахунками спеціалістів підводний вибух дорівнює вибухові стотонній водневої бомби...” Фото. Чис ж це? Щось знайоме. Ренке?.. Знову Ренке?.. В чорній жалобній рамці. „...Жертва таємничих координат”.

— Ось вона, розплата, — втомлено опустив руки Кеннет Барлов, — прийшла сама собою, поставивши крапку над історією „ядерних пластинок”.

**
**

Професор Еверс Гегер захворів. Воно й не дивно — вісімдесят років. Та ще яких. Це були роки наукових пошукув, поривань, відкриттів. Люди знали тільки про удачі Еверса Гегера. А скільки гірких хвилин, скільки поразок передувало ім. Сили згасли, а ще треба завершити справу, так потрібну людям. Адже він професор-фізик, певен, що проблему, над якою працював останні десять років, можна розв'язати, ну, скажімо... за років два-три. Але

пізно: почалося те, чого слід було чекати — хвороба.

Багато лікарів побувало протягом останніх двох днів у кабінеті професора. Жоден не встановив остаточної діагнози.

Проте, йому, Еверсу Гегеру, була відома хвороба. Адже — це неминучий наслідок його науково-експериментальної роботи. Ще починаючи досліди з прискоренням елементарних часток, Еверс Гегер зінав, на що йде.

Через два-три роки справа була б завершена. Та, мабуть, вкраляся помилка в розрахунки щоденної дози радіоактивності, яку поглинає організм. І ось. Уже не встигнути йому приборкати непокірну „ядерну” речовину, а залишити в такому стані експериментальні пластинки нікелю не можна.

Професор не хотів ділитись з асистентами таємницею своїх дослідів, не хотів, щоб ім був відомий результат. Він зінав: асистенти — це агенти першого відділу Військового міністерства. А його, Еверса Гегера, пластинки, опинившись у непокликаних руках, можуть стати зброєю, проти якої воднева бомба — іграшка. Кому ж довірити виконання задуманого?

Єдиною придатною для цього кандидатурою залишився Кеннет, його син. Так, так у нього є син. А чому б і ні? Хіба він, Еверс Гегер, народився професором? Хіба не був він колись закоханим у Джуті? Це було, звичайно, давно. Потім вони розлучились. Еверс пірнув у глибини науки, а Джуті залишилась з маленьким Кеннем

на руках. Батько ні разу не бачив свого сина, але знов, що той теж став фізиком і викладає в університеті.

Кеннет носить прізвище матері — Барлов.

П'ятдесят років батько уникав бачити сина, а коли одного ногою ступив до могили, згадав... Важко на серці, сумні думки не покидають сивої голови старого професора.

Хтось постукав.

— Увійдіть, — квілє промовчів Еверс Гегер.

— Дозвольте зайти, пане професоре? — запитав німецькою мовою. В дверях стояв високий середнього віку чоловік у золотих окулярах.

— Прошу, — тихо відповів поанглійському господар.

— Я розумію англійську. Це власне, моя рідна мова, — вимушені усміхнувся гость.

— Ви з Німеччини? Ви — Кеннет Барлов? — радісно спалахнули очі Еверса Гегера. — Це ти, Кенн?

— Я, пане професоре.

— Син... — спробував підвістись сквильований Гегер, — мій син.

— Я не знов цього до вчорацької телеграми. В дитинстві мати мені казала, що батько загинув, — стримано відповів Барлов.

— Не треба, Кеннет. У нас так мало часу. А сказати дуже багато треба. Я досить покараний долею. Особистого щастя в мене не було. Я все життя віддав людям, працюючи для них, і дечого добився. Сідай, Кенн...

— Дякую, сер.

— Не треба так офіційно.

— Слухаю... батьку.

— Дякую Кенне. Тепер запам'ятовуй. Ти єдиний в цілім світі знаєш це. Жити мені залишилось недовго. У мене променева хвороба прогресуючої форми... Так ось майже десять років я працював ковалем. Кував метал, найчастіше нікель. Молотом моїм спочатку був лінійний прискорювач на 10 мільйонів електроновольт; я вибивав електрони з металу, щоб зблизити ядра атомів і, таким способом, одержати „ядерну речовину”. ..Для чого?” Щоб одержати щит від радіації. Адже я сковував метал до такого стану, що ядра наблизилися одне до одного, виштовхуючи на периферію електронний „газ”. І коли потім я ставив на путі променя альфа-часток пластинку з такого „ядерного” нікелю завтовшки в одну десяту міліметра, вона вже не пропускала смертоносних променів. Ти розумієш, що це значить?

Так поступово я збільшував „вагу” свого „молота”, бомбардуючи нікель електронами, розігнаними до енергії в сотні мільйонів, а згодом і в мільярди електровольт. І в міру цього скорочувались міжядерні відстані між атомами, зростала міцність, вага, і що найголовніше, захисна властивість нікелю. Він не пропускав уже зовсім бета-променів. Я вважав, що роботу майже закінчено. Я кажу вважав, але це було доти, доки один експеримент не розвіяв моїх райдужних надій.

Торік я спробував опромінити „ядерну” крихітку моєго нікелю жостким гамма-променем. І стався вибух. Сейсмологічні станції за-

УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ

ВИКОНУЄ:

- візитівки, білети
- афіші, летюгки
- різні запрошення
- фірмові листи
- фірмові коверти
- газети
- брошюри
- журнали
- книжки
- словники

Ukrainian-American Press

114 ST. MARKS PLACE

NEW YORK 9, N. Y.

TEL.: GR 3-0240

реєстрували його за тисячу кілометрів. Я зрозумів (о, це було жахливе відкриття), що винайшов не засіб для захисту від смертоносної радіації, а нову небезпечну зброю, страшної руйнівної сили. Гірко, боляче. Стільки зусиль — і такий наслідок.

— Ви не встановили, чому вибухас „ядерна” речовина під дією жорсткого гамма-променя? — спокійно запитав Берлов.

— Ні, гіпотеза щодо причин вибуху в мене народилася, але я треба перевірити. Можливо гамма-промені призводять до появи резонансних ефектів у ядрах, тобто примушують елементарні частки ядра коливатись з частотою, що дорівнює частоті гамма-хвиль. А вибух — це кульмінація резонансу.

— Навряд.

— Ти гадаєш? — задікавився професор.

— Мені здається, тут інше. Чому б не допустити, що гамма-промені просто порушують стабільність того стану рівноваги електричних і гравітаційних сил між ядрами, які спостерігались раніше, коли „ядерний” нікель був звичайною, дуже важкою і міцною пластинкою.

— Це цікава, дуже цікава думка. Але, я не маю змоги ні поспіречатися, ні обдумати: мені залишилось дуже мало жити, дорогий Кенне. Може трохи дивно бачити людину, що так свідомо й спокійно каже про свою смерть. Але ж я — матеріаліст, діялектик. Однак ми заговорились. Справа ось у чому. Я не хочу, щоб плоди моєї праці використали ділки з Військового міністерства. Слід яко-

PR 4-9576

ЦУКОРНЯ “ВЕСЕЛКА”

144 Друга Авеню
НЬЮ-ЙОРК 3, Н. І.
рядом із Укр. Нар. Домом

ПОРУЧАЄ:

Різномідні закуски, солодке
печиво, каву, чай, какао, молоко,
різного роду, різних фірм
водові води, солодощі місцеві
з імпортовані.

Морозиво знатої фірми „Селест”
в в багатьох смаках і різни
х величинах.

Часописи (також в інших
зонах), журнали.

Цигарки, цигари, тютюн.
Наша спеціальність: кава,
водова вода з правдивим ма-
ніновим імпортованим соком
— морозиво „Веселка”.

мога швидше поховати мое відкриття, поки з нього не скористалися. Я розібрав і розкидав макет установки, за безцінь продав синхрофазотрон, спалив свої записи, розрахунки. Не знайдив тільки дві невеличкі пластинки „ядерної” речовини. Їх не можна спалити як папір. Є тільки два способи: або розірвати пластинки, або потопити в океані. Перший відпадає, бо я, навіть, уявити собі не можу сили вибуху. Тільки втопити! Ще б тиждень і я встиг би, а так... — розвів руками професор. — Я не знаю, що ти за людина, Кенне, але чуття підказує мені — чесна. Покладаюсь тільки на це. Скажу відразу, що за пла-

стинки ти б одержав не менше як півмільярда доларів.

— Навіщо ви про це, професоре? — докірливо похитав головою Кеннет Барлов.

— Сам не знаю, пробач. Але коли подумав про „спадщину”, яку залишаю світові, мені стає страшно, вперше в житті...

— Заспокойтесь, професоре. Я не скористаюсь з можливості заробити...

—Дякую, дорогий Кенн, я так і думав. У тебе роботи не багато. Пластиинки — в двох олив'яних кулях. Чому олив'яних? Оливо — парамагнетик. Якщо хтось спробує шукати нікель за допомогою магніту, — зазнає невдачі.

— Мені їх узяти в чемодан на пароплав і викинути в океан? Так я розумію вас?

Легенька усмішка ковзнула по устах Еверса Гегера.

— Дорогий мій Кенн, адже кожна пластиинка, не зважаючи на те, що вона мікронної товщини і площею в один квадратний сантиметр, важить тонну.

— Тоді як же?

— Все передбачено. Кулі у великих ящиках, стоять у порту. Сьогодні о восьмій вечора вони будуть на палубі пароплата. Під ящики підкладуть котки. Досить невеликого зусилля — і вантаж полетить за борт.

— Хто знає про це? — запитав Кеннет Барлов.

— Боцман і два матроси. Я ім добре заплатив.

— Але ж вони розпитували, що є в ящиках?

— Іх цікавили тільки долари. Ось квитанція і доручення на пра-

во супроводити вантаж до місця призначення, — простягнув папери професор.

— А коли я видам секрет? — запитав містер Барлов зненацька.

— Ти не зробиш цього, Кенн, ти не маєш морального права.

— А хіба мені щось загрожує?

Холодно бліснули очі Еверса Гегера, нищівним поглядом змірив він свого сина.

— Я ще живий, пане Барлов. Не ховайте мене завчасно. Одного натиску кнопки буде досить, щоб від вас і сліду не залишилось. Встаньте і відійдіть до столу, — грізно наказав професор.

— Навіщо? — здивувався Кеннет Барлов.

Як тільки гість віддалився на кілька кроків від крісла, частина підлоги, на якій воно стояло, вмить пропала. Зависнувши на якусь частку секунди в повітрі, крісло теж зникло в темному отворі. Видовище це настільки вразило фізика, що він не міг вимовити й слова.

— Внизу прірва сто п'ятдесят метрів, — глухо сказав професор.

— Тепер ідіть сюди...

Почулося легке шипіння і на місці чорного отвору заблизув паркет.

— Ну, Кенн, іди сюди, не бійся. Адже ти і зараз над такою ж безоднею. Дивись...

Знову шипіння, і письмовий стіл професора біля якого тільки-но стояв вражений Кеннет Барлов, зник.

— Тут справді моторошно, пане професоре.

— Що поробиш, таке життя вченоого в сучасних умовах. Дово-диться захищатись, — з сумом

сказав професор Гегер.

— І що в цій інажті є труни людей? — пригнічено спитав Барлов.

— Ні, але, мабуть, скоро один буде... Мої вороги, на їх щастя, ні разу не зважились відвідати цей кабінет.

— Жах... жити над безоднею... Пробач, дорогий Кенн, я дуже стомився, голова іде обертом, мабуть, починається приступ, може, останній. Прощай, сину мій. Дай руку. Прощай, Кенне, іди, виконуй мій заповіт.

— Прощайте... батьку.

Кеннет Барлов повернувся і рушив.

За порогом він зупинився.

Що це? Знайоме страшне шипіння долинуло з кабінету. Кеннет рвучко зідчинив двері. І враз оставівся.

— Пане професоре! Батьку! — закричав він.

Канафа, на якій лежало нерухоме тіло Гегера, поволі опускалася в чорну безодню.

**

Минуло сорок вісім годин.

Кеннет Барлов виконав заповіт батька.

Він один тепер зновував координати, де темні океанські глибини поглинули два ящики. Барлов намагався забути їх, але не міг.

Велетенський океанський дизель-електрохід не відчував хвилі.

Кеннет стояв на палубі. „Мабуть близько берега”, — думав він, побачивши білогрудих чайок, що каменем падали за корму, полюючи на дрібну рибу. І справді — незабаром далеко-далеко попереду спливла на обрії зеленкувата смут-

жка землі.

Фізик спустився в каюту, переодягнувшись, поголився і, коли знову вийшов на палубу, океанський велетень уже стояв біля причалу.

— Всім пасажирам, що сходять на берег, приготувати документи, — долинув з динаміка скрипучий голос.

Пашпорт Барлова чомусь довго і уважно розглядав урядовець.

— Містер Барлов, ви підете зі мною, — нарешті сказав він, — вас чекає знайомий...

— У мене тут не може бути ніяких знайомих, — закралася підозра.

— Виявляється, є. Прошу йти за мною, — твердо сказав урядовець.

У невеликій кімнаті, в кріслі сидів бльондин років сорока в світлому костюмі.

— Радий зустріти земляка, — підвівся він на зустріч Кеннету Барлов. — Генріх Ренке. — Залишіть нас удвох, — тоном наказу кинув Ренке урядовцеві.

— В чому річ? — спитав занепокоєно Барлов.

— О, ви будете дякувати долі, що звела вас зі мною, — підморгнув Ренке. — Сідайте, будь ласка. Мене цікавлять подробиці.

— Чого, власне?

— Ми ж з вами не діти. Хочете послухати вашу розмову в кабінеті професора Гегера?

— А ви її чули?

— Будьте послідовні, ось як видали себе! — засміявся бльондин.

— Магнітофонна стрічка точніша за будь-яку стенографістку, але на жаль, ми тільки вчора змогли переступити поріг кабінету-пастки і взяти її. Професор казав про

ВИСИЛКА ПАЧОК ДО ВСІХ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

GENERAL PARCEL & TRAVEL Co., Inc.

135 WEST 14th STREET — NEW YORK 11, N. Y.

Tel.: CHelsea 3-2583

■ Наша велика фірма користується довір'ям тисячів задоволених клієнтів, гарантуючи на 100% доставу кожної посилки.

■ Кожну посилку висилається на протязі 48 годин і приходить на місце призначення через 6-7 тижнів (летунською поштою через 7-12 днів).

■ Всі витратки пошта, мито, платиться на місці. Адресат не поносить ніяких копітів. За кілька

днів висилаючий дістане від фірми офіційну посвідку американської пошти про вислання пачки на місце призначення, а по одержанні її, особисту розписку адресата.

■ В крамницях вибір першокласних товарів, — по дуже низьких цінах.

■ Жадайте нашого безплатного каталогу з точним перечисленням нових ставок мита і обслуги.

141 Second Avenue
New York 3, N. Y.
Tel.: GRamercy 5-7430

1855 West 47th Street
Chicago 9, Ill.
Tel.: FR. 6-6755

39 Raymond Plaza W.
Newark, N. J.
Tel.: MArket 2-2877

900 Literary Road
Cleveland 13, Ohio
Tel.: TOWER 1-1461

11339 Jos. Campau
Detroit 12, Mich.
Tel.: TOwnsend 9-3980

632 W. Girard Avenue
Philadelphia 23, Pa.
Tel.: WAlnut 5-8878

332 Fillmore Avenue
Buffalo 6, N.Y.
Tel.: TL. 6-2674

132 Franklin Avenue
Hartford, Conn.
Tel.: CHapel 6-4724

359 West Broadway
So. Boston 27, Mass.
Tel.: ANDREW 8-5040

3216 Sunset Boulevard
Los Angeles 26, Cal.
Tel.: NOrmandy 5-9887

217 East Hennepin Ave.
Minneapolis 14, Minn.
Tel.: FEderal 2-4908

ГОЛОВНА КОНТОРА ВІДКРИТА
ЩОДЕННО ВІД 9:00 до 6:00 ВЕЧ. — В НЕДІЛІ ВІД 9:00 до 4:00

п'ятсот мільйонів доларів... Ми дамо мільярд! Отже, координати?!

— Але ж я ще не торгувався, гер Ренке?

— Вам мало? — здивувався бльондин.

„Ну, от, Кеннет, не все закінчилось, як бачиш, — подумав Барлов. — Видно і на дні океану не можна поховати смертоносний вантаж. Що ж робити? А може справді... Що тобі до того, яке призначення матимуть „ядерні” пластинки? Адже такі, як Ренке, не відступляться.

Іому доводилося мати справу з такими молодчиками за Гітлера.

На згадку про жахливі роки, проведені в підземному ядерному інституті, Кеннет Барлов здригнувся. Ні, він не може більше, він не хоче, щоб повторились знущання. А як же?.. Перед очима постали жахливі картини атомової війни: тисячі обувглених трупів. Знищенні села, міста. Чи не краще хай загине одна людина?.. Але ж це він, він сам повинен підписати собі вирок... Звідси так не випустяться...

— Ну, гер Барлов? — почулося поруч. — В який банк перерахувати гроші?

— А ви впевнені, що я згоден?..

— Не ламайтесь, Барлов, мені починає набридати це.

— Координати? Я іх не знаю... — якомога спокійно сказав Кеннет Барлов. Я забув, забув навіки, і ні за яких обставин не згадаю...

— Тоді ми створимо спеціальні обставини, — наголосив на слові „спеціальні” Ренке.

**

Третю добу краяв хвилі Тихого

COPYING
ENLABGING

FRAMING
COLORING

Одноке українське
фотографічне заведення
в Нью-Йорку

Park View Photo Studio

R. FENCHYNSKY
*Wedding and Family
Groups Portraits
Candid Photography*

437 EAST 6th STREET
BET. A AND 1ST AVES
NEW YORK 9, N. Y.
Tel.: OR 3-4466

оceanu крейсер „Сатлер”. До мети залишилось кілька миль. І Ренке хвилювався. Він нетерпливо. О, нелегкий шлях від лейтенанта військ СС до мільярдера.

— А ви, гер Ренке, майстер відвідувати таємниці. У ваших руках, мабуть, і камінь заговорив би, — перервав думки оберста його співбесідник, що стояв поруч на командирському містку — і дозго проморочилися з Барлов?

— Днів п'ять. Важкий тип...

— Ви його прикінчили?

— Навіщо? Після того, як Барлов назвав координати, ми помістили його до госпіталю.

— А якже пощастило дізнатись?
— поцікавився співбесідник Ренке,

командир крейсера.

— Особлива метода. Вкрай стомлена безсонням людина, мозок якої весь час працює в одному напрямку — не видати таємницю, одержує короткачний неспокійний сон. Людина бореться й далі за збереження таємниці. Але сон бере своє: розслаблюється тіло, воля, містер Барлов не може контролювати себе і називає координати.

— У вас усе на науковій основі.

— Як цього потребує справа...

— Ха-ха. Ви мене, Ренке, не смішіть. Вас не справа цікавить, а доляри.

— Не забувайтесь, Джон, зараз я тут командир! — обірвав Ренке свого співбесідника. — Які координати? Дивіться, щоб не мимути...

— Слухаю, сер, — козиркнув Джон.

— Стоп! Повний назад! — гукнув він за хвилину в мікрофон.

— Роззыва, таки проскочили, — презирливо проїджив крізь зуби Ренке.

— Ми на місці призначення, — доповів Ренке...

— Стоп! — пролунала команда.

— Зміряйте глибину, — спокійно наказав майбутній мільярдер.

— Єсть, — натиснув кнопку ультразвукового ехолота Джон. — Глибина шість тисяч шістьсот тридцять один метр.

— Фю-ю, — присвистув Ренке. — Он куди скинули.

Ренке пішов з містка і поволі рушив до корми. „Така глибина, — повторив він. Як же знайти ящики в цьому клятому океані? Як підняти їх на поверхню? Головне, по-

ки що знайти! Однак він не спеціаліст, тому і взяв з собою Гуан Рей і пообіцяв третину винарогорода".

— А-а, це ви, містер Рей. Які ваші прогнози?

— Ризикована справа. Адже на шість тисяч метрів ехолот навряд чи візьме.

— Що ви хочете цим сказати? — насупив брови Ренке.

— Доведеться користуватись гамма-прожектором.

— Так в чому ж річ?

— Ризиковано. Адже професор Гегер попередив про це.

— Не кажіть дурниць, містер Рей. Ви хотіли б, не ризикуючи, одержати кілька сот мільйонів доларів? Давайте ваш прожектор.

— Приготувати прожектор з лівого борту! — по-військовому подав команду фізик Гуан Рей.

— Єсть — приготувати прожектор з лівого борту.

— Малий вперед по спіралі, командире, — з неприхованим хвилюванням промовив Ренке.

Уесь екіпаж крейсера хвилювався. Моряки знали — зараз почнеться перше секретне випробування гамма-прожектора. Для цього, як пояснили їм заздалегідь, на дно скинули два ящики з металем. Гамма-промінь проб'ється до дна і знайде їх.

Краплинини холодного поту виступили на чолі в Гуана Рея. Не за свій гамма-прожектор він непокоївся. Це штука надійна. Гуан Рей ніколи не думав, що саме таке хрещення випаде на долю його винаходу.

Крейсер на малій швидкості опиував кола, кожного разу збіль-

шуючи їх діаметр. Так метр за метром досліджувалось далеке океанське дно. Екран був темний. Для гамми-променів навіть найтвердіші породи прозорі. Крізь міждерні відстані короткі гамма-хвили проходять як світло крізь дірки в решеті. Але зустрівши на своїй путі пластинки професора Гегера, в яких ядра притиснуті одне до одного, промінь повністю відіб'ється і на екрані індикатора з'явиться світла цятка. Прожектор не підведе. Але ж гамма-промені якраз і є своєрідним детонатором, що розриває ядерну речовину. Пам'ятаючи це, Рей пронизував товщу води лише м'якими квантами, що йшли у вигляді коротких імпульсів. Екран залишався темним.

Ренке нервувався: „Чого трусицься, як від пропасниці цей ідіот Рей?”

— Збільшість жорсткість променів, — наказав оберст.

— Ризиковано, пане Ренке. Це може привести до катастрофи.

— Що ж ви пропонуєте?

— Я? ... Відмовитись від гри зі смертю...

— Що? — заревів Ренке. — Командире, рухатись по спіралі до

центр! А ви, Рей, не дурійте, — Ну, — грізно насупився Ренке. — Жорсткість! — вийняв оберст пістолета.

Неслухняна рука Рея ледве повернула важіль на пульті управління прожектором, збільшуючи жорсткість гамма-променя. І в ту ж мить на руку Рея лягла важка холодна долоня Ренке.

Цілу годину блукав крейсер, а на екрані так і не спалахнули чарівні цятки.

І раптом!...

— Рей, дивіться, Рей, спалах на екрані! — радісно закричав Ренке. — Це ж вони! Ледь помітні! Дайте жорсткість, Рей! Ну, прошу вас! — загорілися очі в Ренке.

— Не можна, — сполоснувши, Рей повернув важіль вліво, і цятки знову зникли.

— Жорсткість! — захрипів Ренке і з усієї сили вдарив фізика в груди.

Похитнувшись, Рей упав на палубу. Оскаженілій Ренке вхопився за важіль. Поворот. Ось вони його мільярди — дві яскраві цятки.

— Ха-ха! Коман-ди...

І в той час сталося щось страшне. Океан закипів, загурчав, відірвався від землі і полетів у небо.

Іде якось п'яний чоловік і минає свою хату.

За ним біжить жінка, умовляє його повернутися додому. А чоловік собі йде далі й не звертає на жінку ніякісінької уваги. Аж тут назустріч кум. Жінка просить кума:

— Допоможіть завернути чоловіка додому.

— Зараз, — каже він. І підійшовши до свого кума, каже йому:

— Василю, ти чого не слухаєш жінки?.. Жінки слухай, а свій розум май! Куди направився, туди і йди.

ІСОЛІСЬ було ясно. Ми українці любили борщ, вареники, галушки, голубці. Навіть було ознакою „патріотизму” мати ті страви часто на наших столах. І так само не було посягань з боку інших народів присвоювати собі ці наші „національні” гордоці. Напр. перед першою світовою війною в краківських ресторанах подавали вареники з сметанкою під назвою “pierogi ruskie”, себто в тодішній термінології „українські”. Кожне знало, що в Москві до обіду по дають „щі”, в Києві „борщ”, з додатком „малоросійський”, що знаву в тодішній термінології означало „український”. Кожне знало, що чехи не признають доброго обіду без „кнедлічків”, німці без своїх „кухен”, італійці без „макаронів” і т. д.

Так було перед загостренням шовінізму і перед добою, коли в ім’я того шовінізму можна було красти і присвоювати собі все до вподоби, згідно з засадою, що ціль освячує засоби. Очевидно найлегше обкрадати безборонного. Тому наші пісні, одна за одною, стають то московськими, то польськими, то взагалі інтернаціональними. Наші вишивки й мережки стали вже прикрасою фабричних виробів у всьому майже світі і нікому навіть на гадку не приходить, що ті узори зроджені з мрій і сліз української жінки:

„Хустиночко мережана,
Вишванная,
Бигантую, подарую,
А він мене поцілус.”

I епілог:

„Ведуть коня вороного,
Розбиті копита...

А на йому сіделечко
Хустиною вкрите.”

Так і борщ став нині в Америці більш жидівською, ніж українською стравою, а “pierogi polskie” можете купити тузин за доляра, готовими і варити дома...

Так політика досягла вже і глибин шлунка. Але не тільки в цьому. Перша світова війна створила поважну політичну еміграцію, особливо з східно-європейських

ПОЛІТИКА

країн, а пробуджений націоналізм Азії й Африки гнав маси, передовсім молодих студентів, різних і різномальорівих країн, до європейських столиць учитись і здоганятися. Тоді вулички європейських і американських міст зароілись різнонаціональними ресторанами.

Ті ресторани тримались скромно, бічних вуличок. Це був знову ж вірний образ тодішнього політичного стану. В Женеві існувала Ліга Націй, але в ній фактичний голос мали тільки великі держави антанти. Це були парадні політичні площа, бульвари, а репта народів, як і інші рестораничики, туились по бічних політичних провулках...

Образок такого стану між війнами в одній із тоді найбільш рішальних столиць світу, дає дописесей із Парижа тодішнього кореспондента Львівського „Нового Часу“ (М. І-ко). Містимо його в скроченні.

МЕНІ пишуть: Гарно! Вже знаємо з Ваших листів із Парижа, що десь там над Сеною стоїть вежа Айфля, а в Люксембурзькім

ворючи по-нашому — погляд людини на становищі. Всі навколо, від моєго німецького Бедекера аж до моїх знайомих українських парижан, закожаних у всьому французькому, заявляють, що французька кухня найкраща на світі. Але той студент у мені бунтується й здалека минає французькі ресторани. Він виробив собі ясний погляд на речі: французький обід добрий, але коли Ви рішитесь заплатити за нього добру ціну. Він мусить бути дуже добрий, але вище тієї доброї ціни. Тепер спітайте всіх Ваших знайомих, що дивляться з гори на Вас, скоптувавши французької кухні, скільки вони видавали на обід в Парижі — й зразу пізнаєте чи вони говорять від себе, чи може вони єх лише досліти, вчені тільки з книжки...

Во справа мається так: За ті гроші, за які у Львові добре пообідаєте, в Відні в кожнім разі наістеся (це в студентськім діяlectі Відня: „свинство, бо свинство, але досить!“), у французькім ресторані дістанете на перший погляд чудесний обід. Якийсь росіл, потім м'ясо, потім legume - ярину, потім десер, одним словом чотири страви. Хліба не рахують, а до того дадуть Вам ще пів літри червоного вина! Чого ще треба?! Кажуть французька кухня має те до себе, що вона дуже легка. Йдіть пообідати і з великим сумом признасте повну слушність тій французькій славі. Коли б середневічні монахи так обідали, як у Парижі обідають за невеликі гроші, ніколи світ не почув би славної поговірки: Plenus venter non studet libenter. (Повний шлунок нерадо студіює...).

I ШЛУНОК

саду — зелена пальма. Ми довідалися, що авта густо їздять вулицями, що підозрілі дівчата блукають по бульварах і хлопці блудять в їх товаристві. Але, вибачте, одне недискретне питання: Що Ви їли нині на вечерю?

Audiator et altera pars!

Казав один німецький філософ: Der Mensch ist, was er iss! Людина є те, що вона є! Інакше сказавши: людина — це її шлунок. Та цього вже занадто. Говорім більш по-людські: шлунок є те, що він є! Коли ж так, то дозвольте познайомити Вас: мій шлунок — це залишний студент!

Відомо, що студентський погляд на різні справи інакший ніж — го-

Це відомо, що англійці сміються з французів і їх харчу, називаючи їх травоїдами. Справді треба тільки пройтись поранковими базарами, байдуже чи зимою, чи літом. Вони завалені зеленою яриною. І ще одно Вас вразить: скрізь маса всякої слимачні. ЇЇ продають у живому вигляді. На передмістях можна бачити сценку: на великім ярмарковім столі ціла череда слимаків і малий хлопчик паличкою заганяє найбільш рухливих до купи. Та найчастіше продають їх вже приправленими: в мушлях-раковинах маєте якусь начинку — січенину всяких дрібних тварин. Я був раз цікавий. — Хіба Ви не заважили — відповів мій провідник — що в Паризьких кімнатах не знайдете ні одного насікомого? — Але це був тільки жарт...

Очевидно ми відносимось до таких присмаків з подібною погордою, що колись напів рекрути, загнані в Дальматію, на вид устриці й печених жаб. Але яринові страви — це французыка спеціяльність. Казав один славний тутешній маляр: „Треба вміти зробити так, щоб і простацька річ служила задля виразу високих речей”. Французыка кухня зрозуміла це, добуваючи навіть з простої картоплі стільки тонких відтінків, жарючи її в різних формах,варючи не тільки в воді, але в маслі, чистій оліві, товщу й т. д.

Я нераз думаю, що французыкі обиди подібні до французыких дівчат. Є в них щось з дешевого аристократизму: в них не такий важний зміст, як форма, фасон! Подивитись на вулицю: всі ті дівчата тонкі, легкі. Струнка лінія, що де-

інде викликає цілі дістні проблеми, голодівки, парижанкам дається природою. Всі вони в елегантних суконочках, плащиках. Приглянеться близче, побачите, що цей одяг на загал дешева тандита, але для ока роскіш!

Та око керується іншими принципами, ніж шлунок. І Ви не особливо вдоволені, коли й Ваш обід буде не так важний змістом, як фасоном. Вам чотири рази подаватимуть, але Ви зрешетесь усього за одну страву, але порядну. Перед Вами пів літри вина: це якийсь фарбований квасок, хоч у Франції вина добре й недорогі. Але Ви й той квасок п'єте, бо всі страви якісь мляви для нашого піднебіння. Може спітасте, чи й французыкі дівчата такі мляви? Але це не належить до нашої теми...

Не даром Париж столиця світу. Тут в Латинськім Карпіє, дешевім осередку тих, кого цікавить перш за все духовна культура Франції, знайдете „кухонну Женеву”, Союз народних кухонь. Він збудований приблизно на таких самих основах, що й Союз Народів. Недержавні нації не мають представників. Але в кожній вулиці знаходите нові написи: Ресторан Шангай, або Пекін, там російська столова, там грецька, маєте харчівні мадярські, віденські, німецькі, польські, сербські й т. д. Вам сниться в тих вуличках Рим часів імперії, коли то італійська столиця світу, стала зборищем усіх народів, що враз з своїми богами й звичаями переселювались над Тигр. Ви бачите часто на паризьких бульварах мароканську кінносту, в версайськім гарнізоні, важ-

ній евентуальній опорі правительства, — чорних вояків. Вам пригадуються чужоземці: германські, ілірські наслідники пізнього Риму...

Ходите, як по етнологічніму музею. Китайська кухня! Вам подадуть, як скочете: або вилки, або дві гебанові палочки. Перед Вами кухлик, у великій вазі посеред столу риж. Це так як у нас хліб, його ідять до всіх страв. Послугачі що хвилини змінюють вази, подаючи свіжі з теплим рижом. Всі набирають собі з тієї спільноти посуди й скроплюють бронзовим солоним течивом. По середині столу ще й великий спільний чайник і кожному мала чарка. Риж це хліб, чай — китайська вода до столу. Страв безліч. В них є щось з ярин, щось з м'яса. Тільки воно дрібно краяне й розварене. Тут все легко стравне: кухня для слабих зубів і шлунка. Але зорієнтуватись у тих стравах трудно, так як в обличчях. Ясно, що китайці знають, як і ми, тисячі індивідуальних відтінків краси очей, уст, носа, рук, ніг. Але ми бачимо в них тільки загальні расові прикмети: жовті, круглі обличчя й косі очі. Так і в стравах.

Коли ж захочете щось рідного, то мусите йти в російську харчівню. Вона не московська, а російська в тім давнім значенню „єдиної Русі”, на котру складалась сороката мішаница народів від молдована до фіна. Тут маєте московські щі, й український борщ, й кавказьку халву, — маєте блинни, і наші галушки, та й гречану кашу. Обслуговують інтелігентні емігранти. — Вибачте, звідкіль Ви пане? — питаемо одного балакучого, що

подає нам борщ. — Я, кубанець! — Ах, значить українець! — Господи, хіба я вже знаю, хто я?!

В книжках історії культури можете знайти згадку про народну страву. В ній звичайно подаються всі головні харчові продукти даної країни. Це синтеза поживи даного народу. У нас тою пахучкою китицею з усіх цвітів нашої землі є безумовно борщ, але той колишній, з Великої України, де сметана й м'ясо, й бур'як і помідори, капуста й червоний перець, — й хто перелічить ще всі різні приправи. А на той ріденький червоний борщ, що його їли у Галичині, там дивляться з погордою: це мовляв, польський борщ.

— Чому саме польський? — питав я колись одного киянина. Він відповів мені також запитанням: — А як називають у Вас таке начиння, що ніби виглядає як срібне, але це властиво не те...

— Ви маєте на думці „китайське” срібло, — піддаю я.

— О-то-то. У нас воно називається польським сріблом...

В етнологічніму музею Трокадеро знайдете й наші вишивки. Там стоять ляльки в народних строях. Українські ляльочки-дівчата стоять рядом з московськими в відділі з написом: Росія, але й рядом з мазурськими в шафці з написом: Галичина!

Український борщ! Його знайдете також на почеснім, першім місці в програмі польського ресторану. Він там називається: борщ petit-russe, „малоруський”. Але він так, як наша хата. Щоб доїхати до нього, треба мати або польський, або російський паспорт.

Чужі столи заквітчані нашими цвітами...

ДРУГА світова війна принесла нову зміну. Немає Женевської Ліги Націй. Є Об'єднані Нації (ОН) з осідком у Нью-Йорку, а новопробуджені і вже одержавлені народи Азії й Африки мають у них іноді аж дуже великий голос. Та поруч із цим розширенням на цілий світ і іноді до білого роз'яреним націоналізмом, живе і набирає сил інша, протилежна течія. Сучасна техніка зробила світ малим і пов'язала його в одну спільноту долі, може навіть трагедії в випадку атомової війни. Так то ОН є одночасно і виявом націоналізму і виявом інтернаціональних тенденцій у світі.

І знову маємо паралелю в „шлунковій політиці”. Римські кореспонденти американських часописів передають жалі римських патріотів „давніх, добрих часів”, які бачать, як іхні „національні святощі”, іхні традиційні дорогоцінності: макароні, мінестроні і т. п. починають уступати місце чужоземним присмакам. Особливо яскраво виявилось це під час останньої Олімпіади, тієї знову світової, інтернаціональної імпрези. Дещо з кухонних новостей виявилось не дуже тривким і разом із Олімпіадою зникло. Але дещо залишилось. Передовсім після 2-ої світової війни стала новість: майже в усіх сторонах світу з'явились американські бази, гарнізони, гос-

подарські місії. І разом із ними... американські ланчонетки, що зовсім скоро вросли в нові землі, запустили коріння і почиваються як у своєму підсонні. — В перших роках тієї другої війни, коли то німецькі армії залишили Європу, появились і після відпліву німецького потопу залишились німецькі „Bierhallen”, пивні залі. Взагалі римські ресторани, і подібно ресторани інших столиць, дістають космополітичний характер.

А знову що нас цікавить: кореспонденти признають, що особливо успішний наступ на світ роблять... мадярський гуляш і український борщ. Та знову правда правдою, а політика політикою. Мадяри, хоч сателіт, але їх знають, іх всі признають. Тому гуляш усюди називається мадярським гуляшем. Україна ж, хоч і член Об'єднаних Націй, але все ж частина СССР, який світ вперто називає „Росією”. Тож ті кореспонденти називають борщ спеціальністю „російської кухні”...

Політика і шлунок...

SUMMARY. Acute national chauvinism wipes out all sense of morals and fair play. Theft and robbery are continually committed under the guise of national good. For examples not only the beautiful Ukrainian songs and embroideries are shown to the world as Russian or Polish, but this policy covers even typical Ukrainian food such as borshch and varenyky. This article shows how politics have found their way even into culinary matters.

*****
ПРОХАЄМО ПЕРЕВІРИТИ, ЧИ ВИ ПРИОЛАЛИ НАЛЕЖНІТЬ ЗА ВСІ ОТРИМАНІ ЧИСЛА НАШОГО ЖУРНАЛА. НЕ ВІДКЛАДАЙТЕ!

Написав А. А. ШТЕРНФЕЛЬД

У СІМ'Ї дев'яти плянет, які утворюють Сонячну систему, Венера — найближча сусідка Землі. Тому вивчення умов польоту на це небесне тіло становить великий інтерес.

Найменша відстань Венери від Землі становить більше 40 мільйонів кілометрів; у виняткових же випадках Венера підходить до Землі на 39 мільйонів кілометрів. Найдалі відходить Венера від Землі в середньому на 258 мільйонів кілометрів.

Венера — найяскравіша плянета на небозводі. Світіння її нічного неба в десятки разів яскравіше, ніж на Землі, і досягає, мабуть, однієї п'ятої освітленості нашої

плянети в місячну ніч. Венеру можна бачити в найрізноманітніших фазах. Наявність атмосфери на ній становить для астронавтів інтерес насамперед з точки зору можливості використання її опору для гальмування корабля при спуску на поверхню плянети. Це дозволило б спростити конструкцію корабля, значно зменшивши його корисний вантаж.

Крім хемічного складу атмосфери Венери, астронавти повинні також знати її будову, тиск і густину, щоб розробити конструкцію космічного плянера для спуску на поверхню плянети, а також побудувати житла і скафан드리¹, потрібні для перебування на цій пля-

З журналу „Наука і життя”, Київ, 1960 р.

неті.

Яскравість Венери здавна давала привід думати, що причиною такого інтенсивного відбиття нею сонячного проміння є наявність в її атмосфері водяної пари, яка дас при конденсації хмаристу оболонку, бо відомо, що тверда або рідка поверхня характеризуються незрівнянно меншою відбивною здатністю. Це передбачення підтвердилося спостереженнями ряду астрономів початку ХХ сторіччя. І в наш час багато з них вважають, що хмари на Венері являють собою конденсовану водяну пару. Проте спектрографічні дослідження не виявили її в атмосфері Венери, а встановили наявність у ній великої кількості вуглекислого газу.

С думка, що атмосфера Венери у великій (або навіть найбільшій) своїй частині складається з вуглекислого газу, в якому постійно піднімаються з кам'янистої поверхні плянети жовті хмари пилу, що згодом знову осідають.

За однією з теорій, атмосфера Венери містить багато нітрату амонію. У верхніх шарах, де температура тримається на рівні близько 40 градусів нижче нуля, він досить стійкий. Але коли внаслідок кругообігу атмосфери цей газ зникається в пригрунтові темні шари атмосфери, то вже при плюс 50 градусах за Цельсієм відбувається його розпад.

Радіоастрономічні спостереження довели, що в атмосфері Венери мають місце грозові розряди. Під їх дією нітрат амонію знову створюється, а потім руйнується. Де-хто вважає, що Венеру обкутано

подвійним шаром різних хмар. У верхніх шарах постійно пливуть хмари змінної форми і забарвлення, тоді як низько розташовані хмари мають більш постійний характер і більш або менш стійке забарвлення, яке залежить від особливостей місцевості на плянеті.

Скільки триває день і ніч на Венері? Яка тривалість і характер пір року на цій плянеті?

Ці основні характеристики плянети залежать від ряду факторів. Внаслідок близькості до Сонця освітленість від сонячного проміння там значно більша, ніж на Землі. Як відомо, отвітленість предмета посилюється в міру наближення його до джерела світла зворотньо пропорціонально квадратові відстані. І оскільки Венера в 1,38 раза ближча до Сонця, ніж Земля, освітленість її поверхні в 1,9 раза більша і дорівнює близько 26 фотам². Разом з цим у стільки ж разів більша і питома енергія сонячного випромінювання. Вона становить 3,6 калорій на квадратний сантиметр протягом хвилини.

Багато астрономів вважає, що період обертання Венери навколо своєї осі дорівнює періодові її обертання навколо Сонця, тобто 225 добам.

Проте далеко не всі астрономи згодні з такими висновками і вважають, що цей період дорівнює періодові обертання Землі навколо своєї осі або кільком земним добам. І не дивно: адже існує навіть передбачення, що вся поверхня Венери вкрита суцільним океаном. У всякому разі астрономам ні за що „вхопитися” на поверхні цієї пля-

нети, що дозволило б виявити її обертання.

Як бачимо, про період обертання Венери навколо своєї осі ще не має остаточної думки. Не встановлено також величини кута нахилу екватора планети до її орбіти; а від цього фактора залежить зміна тривалості дня і ночі протягом року і чергування пір року.

Можливо, тільки майбутнім дослідникам, які здійснять політ навколо Венери на невеликій від неї відстані, вдастся точно відповісти на ці питання. Тільки на основі одержаних таким чином даних можна буде також вирішити, де і на якій висоті космічні кораблі повинні будуть опуститися в атмосферу Венери, щоб зробити найбільш безпечною висадку.

Астрономічні дослідження показали, що на Венері, як і на Землі, є північний і південний магнітні полюси. Напруга магнітного поля планети, мабуть в п'ять разів більша від земного. Проте ці спостереження потребують ще експериментального підтвердження.

Отже, астрономія поки що не може розкрити всіх таємниць Венери. Але з допомогою потужних балістичних ракет можна буде закинути до окраїн Венери досконалі апарати, які принесуть відомості „очевидців“. Зокрема, космічні ляйбіораторії, які будуть запущені навколо цієї планети, дадуть можливість уточнити її масу і густину, а також виявити її можливу сплющеність.

Першим розвідувальним експедиціям навколо Венери доведеться остаточно розсіяти сумніви щодо наявності твердої оболонки Ве-

нери, докладно дослідити її будову, склад атмосфери і з'ясувати, чи існує на поверхні цієї планети рослинний і тваринний світ. Зокрема, з борту штучного супутника Венери можна буде дослідити вплив атмосфери і вітру на будову її кори, на процеси вивітрювання гірських порід, вивчити діяльність проточних рідин і льодовиків (якщо такі є на планеті) та їх вплив на її рельєф, існування вулканів та багатьох інших явищ і процесів, які поки що не вивчено.

Спостереження Венери з Землі значно утруднено густим покривом хмар. Проте з борту міжпланетної ляйбіораторії можна буде зняти поверхню Венери крізь хмари з допомогою нових методів фотографування в небаченому інфрачервоному промінні. Одержані згодом експедиціями дані будуть ще точнішими.

Астронавти, які висадяться на поверхню Венери, відчуватимуть себе щодо ваги майже так само, як на Землі. Це полегшуюча обставина в освоєнні космічної ціліни.

Перш, ніж на Венеру вирушать експедиції, туди будуть надіслані автоматичні, керовані по радіо ракети-зонди (радіозонди), космічні ляйбіораторії, які принесуть нам потрібні відомості для польоту людей.

ЗДА і СССР в простірних перегонах

СССР своїм 1-им Спутніком здобув собі славу. Це був великий пропагандивний успіх і удар по престижу ЗДА. Але не є виключене, що саме цей перший успіх став причиною того, що сьогодні ЗДА

в усіх — oprіч однієї — ділянках далекопростірної технології далеко випередили СССР. Во Совсти зосередили свою увагу саме на пропагандивних ефектах. Їхсяги мають більш „спектакулярне”, а менше наукове значення. Це правдоподібно наслідок шкідливого впливу партійної політики і імперіалізму Кремля, яким цілковито піддана дослідча праця со- ветських науковців.

Останній такий „спектакулярний” ефект, себто пропагандивний успіх мала советська технологія 12 лютого ц. р. Советам удалось викинути в простори величезного спутника, а з нього вже вистрелити „станцію в просторі”, ракету, яка в травні мала осягнути планету Венус. Сьогодні вже й советські рахунки передбачають, що та станція хибне на яких 100 тис. миль. Радієве сполучення з тією станцією вже втрачене.

Отже СССР покищо веде перед у силі викиду. Це його єдина перевага. Вона робить правдоподібним те, що і перший політ людини в просторі зробить советський аеронавт. Генерал Флікінгер, директор біологічних наук при американському літунстві, висловив своє особисте переконання, що СССР вже зробив кілька невдалих спроб з людьми і всі вони погинули. Але навіть коли укінці прийшла б удача, ЗДА були б ледве на кілька місяців спізнені. Вони вже мають вибраних трьох аеронавтів, готових до лету і заповідають такий лет у зовсім недалекому часі.

В усіх інших ділянках ЗДА сильно випередили СССР. Останній звіт NASA (National Aeronautics

and Space Administration), опублікований 27 лютого ц. р., стверджує це рішуче. Навіть чисельне порівняння виявляє ту перевагу: — ЗДА випустили вже 38 сателітів, СССР — 11.

Від 31-го січня СССР мав тільки той єдиний і то неповний успіх: — вистріл на Венеру, тоді як у той самий час ЗДА мали багато осягів, які мають велике наукове значення, характеристичні оригінальністю задуму і переведення. Все те дає надію, що де-далі перевага ЗДА в простірній технології буде зростати.

SUMMARY. Venus is the brightest planet on our horizon and earth's nearest neighbor. It is the aim of our time, with its rockets and precise scientific apparatus to reach and to study systematically this mist shrouded planet. In February the Soviets made the first attempt by launching a heavy and powerful rocket. But calculations indicate that the rocket will bypass Venus by a hundred thousand miles.

American scientists and technologists concerned with long distance rockets, satellites and space flights are far ahead of the Soviets as to preciseness and scientific achievements in their experiments. But when it comes to launching power America has still to develop the means for launching heavy five ton rockets, the significance of which lies not so much in the field of science as in political propaganda. However the discrepancy between Russia and America is lessening with every year, and catching up with the Soviets in this respect is a matter of the near future.

Лет у простори

12 квітня цього року вперше, людина перемагаючи силу тяжіння, облетіла довкруги нашої планети в 89,1 мінутах, на височині 188 миль і зі скористю 18 тисяч миль на годину. Тією людиною був Юрій Олексієвич Гагарін, советський астронавт.

Те, що він оповідає про свої досвіди під час лету, затемнене пропагандивними додатками, як усе, що виходить із Москви. В заявах Гагаріна є деякі суперечні ствердженні, а вже до зануди смішно читати його запевнення, що під час лету він думав про партію, батьківщину і співав патріотичні пісні. Одне, що світ приймає, як факт, це те, що справді політ удався, став новим тріомфом Советів і ударом по престижу Америки.

Учені і військовики однозідно стверджують, що ні особливого наукового, ні стратегічного значення цей політ не має. Значення його передовсім психологічно-пропагандивне, отже політичне. З наукового погляду, менші, не такі ефектовні, але прецизініші американські сателіти куди плідніші. Але в комуністичному світі все піддане одній політичній цілі: — опануванню всього світу. Тож Москва зосередила всі свої умові і матеріальні засоби на цю ціль. Советські науковці й техніки збудували могутніші викидні механізми. Са-

теліт, що ним летів Гагарін, мав у першій стадії п'ять тон ваги. Таких механізмів Америка ще не має.

Американська далекопростірна технологія працює в багатьох напрямках, вона не скерована виключно на політично-пропагандивні ефекти. Вона розвинула різні типи сателітів, що від кількох років кружляють уже довкола Землі і постачають цінні дані щодо космічної радіяції, магнетних піль і т. д. Вже експериментують із прецизініми сателітами, які незабаром систематично виконуватимуть ту роль, що її виконували високопростірні полети над СССР. Вони фотографуватимуть терени і відкриватимуть підозрілі місця, де відбуваються якісь скupчення і підготови до війни. Сам перелік тих різних типів нараховує вже кільканадцять назав.

Все ж американський науково-технологічний і політичний світ болюче відчуває своє притізення в порівнянні з СССР, коли мова про силу викиду. Тож тепер і на цю ділянку звернули пильну увагу.

5 травня ц. р., проект Меркурій, викинув людину на височину 115 миль в простори. На другий рік чекають полету такого, як Гагаріна. Проект Сатурн приготовляє механізм, що зможе викинути в простори сателіта в 9 і пів тонни ваги. Вкінці 1966 року має бути готовий проект Роувер — ракета порушувана атомовою енергією. Американські пляновики рахують, що коли б удалося своєчасно здійснити ті проекти, ЗДА знайшлися б тоді і в цій ділянці далеко попереду свого комуністичного суперника.

“15 хвилин, що створили історію”

Так називають ту чверть години, в якій командор Ален Шеперд у кабіні „Меркурій”, викинутій у космічний простір ракетою „Редстоун” із бази у Флориді, досягнув 115 миль над поверхнею Землі, летючи зі скористю 5 100 миль на годину, і після цього щасливо повернувшись, піднятий гелікоптером із поверхні Атлантического океану.

У великуму напруженні стежили в телевізії мільйони людей вільного світу, з президентом ЗДА і його найближчими співробітниками, за драматичним летом. Удачу привів увесь вільний світ із глибокою полегшеною. Невідомий командор став після тих 15 хвилин світовою славою, а Вашингтон привітав його як національного героя.

Як сказано, ціла велична драма відбувалася на очах світу, а преса, журнали переповнені звідомленнями про приготування і переведення великого експерименту. Це повна протилежність того, як відбувався лёт довкруги Землі советського астронавта Юрія Гагаріна. Там усе було до крайності засекречено. Москва досі не подає деталей конечних для того, щоб той осяг був офіційно призначений у світі, і тому досі повторюються сумніви, чи справді той політ відбувся, або чи справді Гагарін летів, чи його тільки представили замість трагічної жертви полету, іншого астронавта. Неув'язки в перших заявах Гагаріна, потім його повне мовчання підсилюють тільки ті пі-

доозри.

Але навіть коли вони виявляються фальшивими, все ж хай і не такий ефектовий лет американського астронавта має поважні переваги і їх підкреслює світова преса.

Це був перший лет у космічні простори контролюваний людським пільотом. Гагарін був тільки пасивним пасажиром, як експериментальні тварини, що їх випускали в простори. Шеперд був у постійному радіовому зв'язку з штабом бази, його голос всі чули, виразний голос і спокійний. Він звітував усі потрібні спостереження. Що більше, Шеперд сам маневрував своєю кабіною. Все це дає ясне свідоцтво прецизності американської ракетової техніки, яка тепер робить зусилля, щоб і щодо сили викиду зрявнятись і перевищити осяги ССР.

І це був перший політ у космічні простори, що відбувся на очах всього світу. В цьому відношенні він і пропагандивним значенням перевищив московський успіх. Лондонський „Daily Telegraph“ стверджує, що технічно американці знаходяться ще в перегонах, але морально вони вже виграли чашу. Ніхто не може сумніватись, що командор Шеперд справді виконав те, що він виконав...

В тому, як інакше відбувся перший політ людини в космічні простори в ССР і ЗДА, бачить італійський „Il Messaggero“ символічний образ глибоких різниць між світом комунізму і світом свободи: — Ті полети такі ж інакші, як і інакше ціле життя: — з одного боку повне містерій і недоступне, з другого людське і отверте...

Екзотика з гешт-ендом: — так виглядає мандрівка української селянки до цісаря в оповіданні пана шамбеляна. Поневіряння, втрата грошей і вкінці розчарування — це звичайна дійсність у таких колишніх випадках. При студентськім Т-ві „Січ” у Відні була спеціальна комісія, яка при помочі посла до парламенту, д-ра Євгена Левицького, опікувалась тими наївними людьми.

Селянка з Возилова на авдіенції в цісаря Франца Йосифа I

Написав Григор ЛУЖНИЦЬКИЙ

ЩЕ досьогодні галичан звуть австрофілами, бо, мовляв, „уже так ніколи не буде, як за цісаря Франца Йосифа!” І хоч цей „культ цісаря” чи „нашої пані цісаревої”, що існував колись серед галицького загалу, викликує сьогодні усмішку на обличчях, то, як довідуємося із спогадів Маріяна Рокко - Богдановича („Вспомнення”, томи I-II, Krakів 1959), колишнього шамбеляна австрійського двора, мав цей „культ” певні основи.

Про один саме такий факт розказує Богданович (т. II, ст. 89-92) і цей факт є настільки характери-

Із серії історично-побутових нарисів, друкованих під назвою „З нотатника шпаргалляра” у філадельфійському щоденнику „Америка”, 1960 р.

стичний, що навіть польська лондонська преса, рецензуючи не дуже прихильно згадані спогади, подала цей факт, як одну із найзамітніших прикмет цієї доби (рік 1896), незалежно від цього, що це трапилось з українською, галицькою селянкою зі села Возилова.

Річ в тому, — розказує Богданович, — що хто хотів бачитись, тобто бути прийнятим на авдіенції в цісаря Франца Йосифа I, мусів виповнити подання в кабінетній канцелярії і подати причину, тобто справу, після чого

устійнювано день авдієнції. Негайно після авдієнції, цікар кожне подання переглядав і писав на ньому або велике „Ф” і цифру, або мале „ф”, або нічого. Велике „Ф” означало, що прохання мусить бути негайно сповнене, а цифра при тому це була висота допомоги, тобто зворот коштів подорожі до Відня. Дуже часто траплялось, що на авдієнцію голосились бідні люди з далеких сторін, головно селяни, ще частіше баби з Галичини, які пішком ішли два-три тижні до Відня, маючи тільки кілька бохонців хліба у мішку на плечах. Цікар допомагав їм у повороті залізницею. Але часто так бувало, що баба верталась піхотою, а банкнот враз із прихильно поладнаним поданням, ховала в запаску й дома ці гроші не тільки були спогадом, але й своєрідним талісманом.

Коли ж цікар Франц Йосиф хотів прихильно поладнити подання, але не орієнтувався у справі писав мале „ф”, що означало, що справа йшла до відповідної інстанції і рішення буде подане пізніше. Найгірше було, коли не було ніякого знаку: значило це, робіть собі що хочете! Справа верталася до першої інстанції і там її вирішувано, до цісаря вона вже не верталася.

„Однієї суботи — пише Богданович — до моого мешкання у Відні прийшла селянка, баба знайома мені з Возилова, жінка одного із заможніших господарів, що то й на моргах сидить, і кілька коров має і до братства належить. Поклала при дверях чоботи й мішок з харчами („кобялку”) і спекійно

заявила: Та я прийшла до Найяснішого! А відтак починає образово розказувати, як то її „паце, тице — тицютечке” через дірку в плоті залізло до городу сусідки, як ця ж сусідка вилетіла „з писком до мене, вона мені то, а я їй то” й дальші слова, темою яких є звичайно сумнів у чесність покійних матерей і т. д. й у висліді справа опинилася в суді за образу чести й бабу — „бігме, що несправедливо”, — засуджено на тиждень арешту.

— „Ta якже ж, прошу пана, та я, що діти тай внуки маю, до братства, як пристало належу, що в церкві зі свічкою стою і з тацою ходжу, щоб я до гарешту, аби потому люди випоминали, що я в „криміналі” гnilа. A тож то не може бути, та я і прийшла до Найяснішого змилування ся допрашати!” — I розплакалася.

„Жаль мені зробилось баби. Переглянув я подання, найшов усе в порядку, а знаючи, що нормальним бігом справа буде тягнутись тиждень або два (а баба у мене замешкала), пішов я до кабінетної канцелярії, записав бабу на авдієнцію в цісаря на черговий понеділок і цього ж понеділка вдягнув мундур шамбеляна, взяв бабу на фіякra й поїхав до Бургу.

„Пробував я бабу навчити, як має заховуватися на авдієнції у цісаря, тобто поклонитись глибоко, вручити прохання і відійти. Але це все було надаремне: „О, прошу пана, мені сусідка, що вже була у цісаря, все добре наказала: цікар скоче відобрati просьбу, але ти не віддавай, аж поки всього докладно не розкажеш! Та як-

же він може правувати, як не знає, як то було?

Надаремно я пробував переконати, що не треба всього розказувати.

— „А чому ж би ні? Найясніший пан не дитина, він добре знає, що таке мале паце не може ретельної шкоди зробити, а з того ціла колотнеча й нещастя. Тут встиду нема. Цісар, то так як батько, іно правду, ретельну правду 'му говорити.

„На сходах Бургу цісарські гвардисти у багрі й золоті, вітають мене, стають на позір, баба йде поруч мене, кляњається ліворуч і праворуч і кожному „Слава Богу” говорить... нічого не тратить зі своєї гідності й спокою, а своє прохання, тримаючи в руці через хустину, несе перед собою, наче чашу.

„У цісарській канцелярії баба у своєму кольористичному, багатому, невідомому у Відні, народному одязі, робить сенсацію: княгиня Павлина Меттерніх, яка зі своїм адъютантом графом Віденбруком приїхала до цісаря, голосно мене інтерпелює: де ви її вигребали? Якийсь мадяр, що прийшов подякувати за орден, благає, щоб її йому хоч на годину привезти до ателіє...

Садовлю бабу на лавочці під стіною і ждемо.

„Адъютант вбігає і вибігає з цісарської канцелярії. Авдієнції не тривають навіть мінuty. Адъютант дас мені знак, що наближається черга моєї баби. Уставляю її в чергу. Баба зовсім не хвилюється. Пливе через залю як фрегата у своїх квітистих хустках, запасках

і спідницях і зникає в дверях кабінету цісаря, не забуваючи перед тим поздоровити іменем Бога старшин ґвардії, які стоять із витягненими шаблями по обох боках дверей, що ведуть до кабінету цісаря: хай знають, що возилівська баба має манери!

„Минають хвилини, які звільна переходять в мінuty. Ми на залі починаємо звільна усвідомлювати собі, чим може бути вічність. Адъютант хвилюється і питає мене очима. Знизую раменами. Лакей прикладає ухо до дверей і підносить руку до уст: баба говорить безперервно.

Нарешті з полегшою віддихаємо, двері відчиняються...

„Вертаємося. Баба вдоволена. Питаю, як було?

— А то я спершу взяла цісарську руку й дуже сердечно цілуvala.

— А цісар?

— Та він руку відбирав, але я не пускала. Та й потому я все сказала, так як на святій сповіді, щиру правду.

— А цісар?

— Ну, та він все казав добре, добре й відбирає просьбу, але я не давала, поки всього не сказала. А потому вже дуже гречно слухав.

Уярмлений маєстат зрезигнував.

По полуdnі я потелефонував до реферату кабінетної канцелярії, щоб довідатись про вислід. Мені членно відповіли: „Аллес ерледігт, дас ғроссе „Ф” унд 50 ғульден Райзешпезен. (Все полагоджене. велике „Ф” і 50 ғульденів на кошти подорожі”).

“Бондарівна”

ПОДАНИЙ на обкладинці цього випуску УО малюнок Михайлини Ольшанської-Стефанович був уже виставлений на багатьох виставках, останньо на великій виставці українського мистецтва в Дітройті. Авторка цього твору була єдиною ученицею Петра Холодного (старшого), а також студіонавала українську ікону. Звідси деякі візантійські риси її малярства, як теж близькість до народного мистецтва.

Темою свого малюнка авторка взяла відому народну баляду про Бондарівну і пана Каньовського (18 ст.). Баляда розповідає:

У містечку Богуславку Каньовського пана, Там гуляла Бондарівна, як пишна пава. Ой, в містечку Богуславку сидить дівок купка, Межи ними Бондарівна, як сива голубка. Прийшов до них пан Каньовський тай шапочку ізняв, Обійняв він Бондарівну тай поцілував. „Ой, не годен пан Каньовський мене цілувати, Тільки годен пан Каньовський мене роззвати!..

Після цих слів люди радили Бондарівні тікати і вона побігла через високий міст, а за нею панські живні з шаблями. Пан Каньовський вистрілив і її вбив, а в батька її пробував відкупитися. Балядя закінчується похороном Бондарівни.

Відповідно до змісту баляди, артистка зобразила на першому пляні Бондарівну серед пав, а на дальнішому — погоню пана Каньовського за нею. Відповідно до народного стилю баляди, малюнок також стилізований в роді подібних народних картинок. Він прецизно виконаний, бо авторка почала свою творчість тонкими і прецизно виконаними графіками.

Домашній лікар оглядає напухле, підбите синяком око добре знайомого пацієнта.

- Де ж ви таке дістали?
- Від дружини.
- Від вашої дружини? Але ж я думав, що вона виїхала.
- Так, я також так думав, пане докторе...

Фільмова зірка запитує товаришку: — Як поводиться тобі в твоєму свіжому подружжі?

— Знаменито! Маю все, чого душа прагне! Дім із чудесним парком, дві расові собаки, три служанки... Одне, що мені не до вподоби — це мій чоловік, але він і так не має нічого до говорення...

ТАЄМНИЦІ МОРСЬКОЇ ГЛИБИНИ

БАГАТО чуємо про щораз то нові рекорди висотини полету, швидкості, довготривалості. Все це означає здобування людиною повітряних просторів. Але одночасно людина напружує свій ум і свою відвагу й на те, щоб поступово здобувати і водні глибини. Модерна людина зважується на те, проти чого остерігав її славний німецький поет Фрідріх Шіллер в своїй баляді про „Нурця”. Людино — каже поет, — ніколи й ніколи не бажай бачити те, що боги закрили перед тобою ніччю і жахом... Сучасні нурці саме намагаються піднятися з дна глибин той мітичний золотий келих, що у названій баляді король кинув у вир води, і для більшої спокуси смільчаків обіцяв віддати свою королівну тому, хто той келих підніме... Давно немас того короля, але підводні скарби і пригоди манять, а королівна слава не дає спокою вченим пригодникам...

Підводна археологія

Осяги сучасного нурецтва може не такі яскраві і не такі сенсаційні, як осяги літунської техніки. Але і тут за останні місяці виявились незнані досі можливості, які мають і наукове і зовсім практичне значення.

Ще Олександер Великий наказував тодішнім нурцям-водолазам — все, що цікавого знайшли б воно під водою, передавати Аристотелеві, великому учителеві македонського короля. Сьогоднішні нурці досягають глибин, про які очевидно старинні не могли й мріяти.

Найславніші рекорди зв'язані з ім'ям швейцарсько-бельгійського професора Пікара (August Piccard), який у спеціально збудованій گондолі дістався до недоступних до того часу глибин.

Советські журнали присвячують багато місяця осягам советських нурців, які віднаходять і відгребують давні міста, піднімають затоплені кораблі. При всіх тих звідомленнях, як і звичайно в советських виданнях, вражає обов'язкова, партією приписана самохвалільба. Все ж не можна легковажити всіх тих речей, тільки треба відповідно вилущувати вартісне з-під пропагандивної оболочки. Напр. для нас цікаве, що з ріки Бога, коло села Саботинівки, витягнуто човен, який — по переказу, — мав бути чи запорізьким чи турецьким. Виявилось, що це величезний, восьмиметровий човен, видобаний в одному дубовому березні. Наукова аналіза доказує, що тому човну вже бодай дві з половиною тисячі років... Ясно, що таку

цінну знахідку негайно вивезли з України в... Ленінград.

Сенсаційний рекорд швайцарця

Велике зацікавлення викликає новий винахід швайцарського математика, молодого, 26-літнього, професора Гансес Келлера, який віддався справі досліду водних глибин. Його увага звернута не на будову ґондол, себто замкнутих кабін, у яких можна спускатись під воду, але на розроблення і удосконалення можливостей свободного, незамкнутого нуркування. В листопаді минулого, 1960-го року, він у дослідній базі французької флоти в Тульон побив усі дотеперішні рекорди: він занурився на 270 метрів і пробув під водою 59 мінút.

Після такого просто неймовірного осягу, Келлер приїхав до ЗДА, де ним дуже зацікавились і наукові, і промислові кола. Його метода може мати величезне значення для досліду порівнюючи мілкого водного перстеня (до 200 метрів глибини), що ним оточені континенти. Ті досліди — так сподіються, — можуть у великій мірі збільшити світові резерви нафти, заліза, вугілля, золота.

Опріч цього така нова метода мала б ще й велике гуманітарне значення. Напр. затоплені підводні човни сьогодні стають панцирними гробами для залоги. Тож і General Dynamics Corporation, яка буде атомові підводні човни, які вистрілюють ракети Поляріс, старається також про співпрацю з молодим швайцарським ученим, винахідником і сміливим нурцем в одній особі.

Залучанська печера

Написав С. ШКУРКО

НЕПОДАЛІК села Залуччя, в скелістому березі річки Смотрич, загадково чорніє отвір старовинної печери. Вхід до неї вузький, приблизно 60 на 80 сантиметрів. Потім він розширяється і утворює яскуню, дуже закопчену сажею. Далі тягнуться коридори, знову яскуні, обвішані сріблистими сталактитами. То тут, то там часто попадають людські кістки. За п'ятдесят метрів від входу стає холодно, і ліхтар чи свічка гасне. Довжина печери досі невідома.

Утворена багато тисяч років тому підземними водами в товщі вапняків, печера була житлом для первісних людей, а згодом сковищем від всіляких нападників.

У XV і XVII віках, коли на Придністров'я насунули татарські ор-

ди, тут переховувалися жителі сіл Залуччя і Черча. В „Кам'янецькій записовій книзі”, датованій 1544 роком, зазначається, що печера „должна служить местом общего убежища от поганых и от всякого другого врага во время набегов на страну”.

Перші дві яскуні колись були побілені — сліди вална збереглися в нішах і щілинах. Вздовж стін подекуди зроблено виступи на зразок ослонів. Долівка в деяких яскуніх вистелена тонкими кам'яними плитами.

Одного разу в цю сковищницю втекло від переслідування татарів близько тисячі чоловік. Тоді загарники поклали в першій яскуні купу соломи та хворосту й підпалили її. Сотні людей загинули. Їхні рештки були поховані біля входу в печеру через два століття, в 1899 році, і над могилою поставлено пам'ятник.

1883 року з доручення комітету VI археологічного з'їзду, професор В. Антонович обстежив низку придністровських печер, в тому числі й залучанську. Проте він пройшов тільки на 42 метри вглиб. Okремі сміливці проникали за п'ятдесят і більше метрів.

Тепер, маючи електричне освітлення й надійні засоби зв'язку, неважко розглядати тасмницю історичного підземелля і, можливо, одержати нові цінні відомості про минуле нашого народу. Треба також реставрувати пам'ятники трагічно загиблим людям, не допустити, щоб їх остаточно зруйнували води Смотрича.

Із журналу „Україна”, Київ, 1960 р.

ШКІЛЬНІ НОТИ І ЖИТТСВІ ОСЯГИ

ГЕНЕАЛОГЧНО - ДЕМОГРАФІЧНИЙ відд. Інституту Макса Плянка в Мюнхені перевів цікаві досліди проблеми, яке є відношення між шкільними нотами учня і пізнішими його осягами в житті. Нераз можна чути думку,

що відмінники не завжди вибиваються на перші місця в пізніших роках, зате багато пересічних, навіть слабих, учнів мають великі успіхи. Висліди наукових студій Інституту Плянка не підтвердили тієї думки.

Про ті висліди докладно інформує журнал "Ärztliche Mitteilungen" (Лікарські звідомлення). Мюнхенські дослідники приглядалися до життя і аналізували умови розвитку групи 412 середньошкільних абітурієнтів з найвищими нотами і так само до життя групи 264 середньошкільних абітурієнтів, які ледве пролізли крізь іспит зрілості.

Далі дослідники уклали пізніші осяги в 9 груп. До першої зачислили осяги світового значення. До цієї групи пробилось тільки двох із 412 досліджуваних: один славний зоолог і один атомовий фізик, нагородженець Нобля. До 2-ої групи „вершинних“ осягів дісталось 5% із тих 412, але вже й 1,5% із слабших учнів; до 3 і 4 груп (академічні фахи з щораз більшою відповідальністю) попало 18 разів більше тих здібних із добрими нотами, в групі 5 було ще 28,4% добрих і 18,6% слабших, а вже від 6 групи відсотково переважали слабші.

Коли ж не обмежуватись тільки тими двома категоріями абітурієнтів, то загальні спостереження підтверджують вище наведені висліди. Напр. всі дотеперішні німецькі нагородженці Нобля були без винятку відмінниками в школі.

Даліші спостереження виявили, що ті найздібніші звичайно походять із „здібних родин“. Рідко

трапляється, щоб найвищі здібності раптово знайшлися серед низького соціального оточення. Тільки не знати, що грає тут більшу роль: успадкована здібність чи кращі можливості розвитку в більш одуховленій атмосфері здібної і достатньої родини.

Цікавий вислід дали також порівняння кількості дітей в здібних і успішних родинах із кількістю дітей в родинах, що не визначалися здібностями і не мали більших успіхів в житті. Отож число дітей в родинах першої категорії менше ніж в другій. Взагалі дітей менше в родинах, що саме пнуться вгору. Це потвердили і досліди в ЗДА. Американські родини, які 1940 р. були вписані і до довідника "Who's Who in America" і до "Social Register", отже вже належали до еліти, мали більше дітей, ніж родини, які зазначені тільки в "Who's Who", отже родини, які щойно пробивались до верхньої, провідної верстви.

ВСІ ті цікаві досліди дали б в Україні інші результати. В краях західної Європи й Америки дорога для здібніших — при всіх соціальних нерівностях — за останнє сторіччя була все таки отвертіша в порівнянні з тим, що діялось в окупованій Україні. Тут чужа влада насильно спиняла природний, нормальний добір, не допускаючи української молоді до середніх і вищих шкіл, до міста взагалі. Звідси великі духові енергії нагромаджені й ув'язнені в усіх верствах народу, і звідси час-до-часу саме з соціальних низів вистрілюють ті енергії несподіваними розрядами. Тарас Шевченко і Іван Франко це проречисті докази цього. Їх життя потвідчує тезу, що найздібніші учні доходять до найвищих осягів, але їх життя суперечить висновкам, зробленим із інших, щасливіших умовин, а саме, що ті найвищі здібності появляються майже з правила в соціально вище поставлених верствах.

Тибет

Жорстоке поневолення Тибету червоним Китаєм і народуванство, яке там систематично проводить Пекінський режим, звернули увагу всього світу на ту далеку країну, положену на найвищих горах нашої планети.

Щодо числа населення Тибет не значний. Має коло півтора мільйона. Але щодо простору він рівняється Західній Європі. Тибет має мало людей світських, освічених у нашому розумінні. Але в його трьох тисячах монастирів жило коло 300 тисяч монахів, яких мудрість може нераз рівнятися з нашою вченістю. Місце осідку Далай-Ляма (нині цей голова держави і церкви в екзилі) була місцевість Потала, положена над столицею Лясою. Там є найбільший монастир світу. В ньому перебувало 10 тисяч ченців.

Від Видавництва

Цим 6-им числом „Українського Огляду” закінчуємо перший рік видання. В Ваших руках, Вельмишановні наші Передплатники і Читачі, шість книжечок, шість кольорових репродукцій образів наших мистецтв на обкладинках, а в змісті уривки з найцікавішого, що появлялось в нашому світі і що діялось поза ним.

Закінчуємо цей перший рік із поважним, чотиромісячним спільненням, але закінчуємо премією для Передплатників і Читачів: — збільшеним, 128-сторінковим числом. Ми поясняли вже причини спільнення і прохали розуміння. Наші технічно-друкарські можливості не велиki, а так оформлений, ілюстрований журнал вимагає дуже багато. Будемо старатись перевороти всі ті початкові труднощі і давати Вам журнал точніше.

Але мусимо отверто сказати, що затримка була не тільки через друкарсько-технічні труднощі. Поважною перешкодою було те, що багато наших Читачів не присилало своєчасно передплати, або виразно не відмовлялось від приймання журналу. Це не дозволяло нам наперед визначити наклад, приготувати відповідний припас паперу. Ми мусіли робити це в останню хвилину, а це і затримка і збільшення коштів. Тому повторюємо наше прохання

— до III минулорічних Передплатників: — відновляйте передплату на цей, другий рік по можливості негайно;

— до всіх, що приймали журнал, але ще не заплатили: — негайно вирівняйте залегlosti.

Тільки цим поможете втримати і розвивати це видання і створити з книжечкою „Українського Огляду” цінну і цікаву бібліотеку.

Кінчаючи перший рік видання, широ дякуємо Всім, що в часною присилкою передплати уможливили видання „Українського Огляду”. Дякуємо Всім, хто до передплати додав ще теплі слова заохоти, які піддергували в нас віру в успіх розпочатого діла.

Окрім подяка належиться нашим редакційним співробітникам, мистецтвам і дальшим авторам, яких співпраці завдачує журнал своє мистецьке оформлення і свій різноманітний зміст.

Починаємо другий рік видання в надії, що він дасть наповну журналові вже певні й тривалі основи, а його Читачам радість і вдоволення.

ДО АДМІНІСТРАЦІЇ „УКРАЇНСЬКОГО ОГЛЯДУ”

В прилозі посилаю ..... дол., які прохаю зачислити на:

1. залеглість за ..... числа „Українського Огляду” ..... дол.
2. передплату „Українського Огляду” на рік 1961, 1962 ..... дол.
3. моя річна передплата за 3.90 дол. і інші по 3.10 дол. на рік .....
4. на фонд дарових передплат для неспроможних українців, зокрема в Південній Америці й Європі ..... дол.

Дарові передплати, оказові примірники — прохаю вислати на такі адреси:

Name .....

Street & No. .....

- Весна кличе (1)
 Шевченко — мистець (3)
 Заклик до живих (8)
 Босоногий маратонець (14)
 Білесенька (17)
 Щастя і де його шукати (31)
 Радіохулянство і „Лола
     бай” (34)
 Словогра (38)
 Ах, які високі, стрункі
     кипариси (39)
 Барвінок: — його назва (43)
 Атестат зрілості — Енциклопе-
     дія Українознавства (45)
 Мистець танку й угітелька (48)
 Сексотка (54)
 Ласка (59)
 Найбільший купець серед угених
     — найбільший угений серед
     купців (61)
 Африка — її географічні і полі-
     тичні джунглі (65)
 Кубок Англії (69)
 Буковина (72)
 У столиці світу — святиня укра-
     їнської культури (74)
 Згадуоги друзів (76)
 Довженко і Сталін (78)
 Крізь степ. — Попри гейзери. —
     В медвежому товаристві (82)
 Жидівські карти (85)
 Ренегат — ідеал національної по-
     літики СССР (87)
 Ідея американського вченого (91)
 „Одруження Фігаро” (93)
 Таємнісігі координати (97)
 Політика і шлунок (108)
 Політ на Венеру (113)
 „Бондарівна” (118)
 Селянка з Возилова на авдіенції
     в цісарі Франца Йосифа I (119)
 Таємниці морської глибини (123)
 Залузька пегера (125)
 Шкільні поти і життєві
     осяги (126)

